Milorad PAVIĆ

Ultima iubire la Țarigrad

Îndreptar de ghicit

FICȚIUNE FĂRĂ FRONTIERE

PARALELA 45

Colecţie iniţiată de Gheorghe Crăciun

Published with the support of the European Cultural Foundation and the Fund for Central & East European Book Projects, Amsterdam / Carte publicată cu sprijinul Fundaţiei Culturale Europene şi al Fondului pentru proiecte editoriale central şi est-europene, Amsterdam.

Editor: Călin Vlasie

Redactor: Cristina Argintaru
Tehnoredactor: Cristina Mihart
Coperta colecţiei: Andrei Mănescu
Prepress: Viorel Mihart

Desene: Ivan Pavić, *Byzantine Tarot*, www.khazars.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
PAVIĆ, MILORAD
Ultima iubire la Ţarigrad : îndreptar de ghicit /
Milorad Pavić. - Piteşti : Paralela 45, 2006
ISBN 973-697-632-7

821.163.41-31=135.1

Milorad Pavić
Poslednja ljubav u Carigradu. Priručnik za gatanje

Copyright © Milorad Pavić
Copyright © Editura Paralela 45, 2006, pentru prezenta traducere

MILORAD PAVIĆ

Ultima iubire la Țarigrad. Îndreptar de ghicit

Traducere din limba sârbă
de Mariana Ștefănescu

PARALELA 45
EDITURA

Autobiografie* – în loc de prefață

Sunt scriitor de două sute de ani. Cu mult timp înainte, în 1766, un Pavić a publicat o antologie de poeme în Budim şi de atunci ne-am considerat o familie de scriitori.

M-am născut în 1929 pe malul unuia dintre cele patru râuri ale Paradisului, la 8^{30}, sub semnul Balanţei (cu ascendent în Scorpion) sau, după horoscopul aztec, sub semnul Şarpelui.

Prima dată când au căzut bombe asupra mea aveam doisprezece ani. A doua oară, cincisprezece. Între aceste două bombardamente m-am îndrăgostit pentru prima dată şi mi s-a impus să învăţat germana în timpul ocupaţiei. Am învăţat engleză pe ascuns de la un domn care fuma pipă cu tutun aromat. În aceeaşi perioadă, am uitat franceza pentru prima dată (mai târziu aveam s-o uit pentru a doua oară).

În cele din urmă, într-un coteţ în care căutam adăpost de bombardamentul anglo-american, un emigrant, ofiţer din armata imperială, a început să mă înveţe limba rusă din cărţi de poezie scrise de Fet şi Tiucev, singurele cărţi în rusă pe care le avea. Azi cred că învăţarea limbilor străine a însemnat o transformare în mai multe animale fermecătoare.

Am iubit doi Ioani: Ioan Damaschinul şi Ioan Hrisostomul (Gură de Aur).

---

* Text tradus după autobiografia lui Milorad Pavić prezentă pe site-ul oficial, http://www.khazars.com/en/autobiography/ *(n.r.)*.

Până acum, în dragoste am avut mai mult noroc în cărți decât în viață. Cu o singură excepție, care durează până azi. Noaptea îi sărut dulce obrajii.

Până în 1984 am fost cel mai necitit scriitor din țara mea, după care am devenit cel mai citit.

Am scris un roman în forma unui dicționar, un al doilea în forma unui rebus, un al treilea în formă de clepsidră și un al patrulea, un roman-tarot. Am încercat, pe cât posibil, să-mi las romanele să se scrie singure. Cred că romanul e o formă de cancer care trăiește din metastază.

Spre marea mea uimire, cărțile mi-au fost traduse de 73 de ori în limbi diferite. Pe scurt, nu am biografie, am doar bibliografie.

Criticii francezi și spanioli au remarcat că sunt cel mai important scriitor al secolului XXI, dar în realitate am trăit în secolul XX, când inocența, și nu vinovăția trebuia dovedită.

Știu că nu trebuie să ating viii cu aceeași mână cu care am atins morții în visele mele.

Cele mai mari dezamăgiri din viața mea sunt victoriile. Victoriile nu sunt de niciun folos.

Nu am ucis pe nimeni, am fost în schimb ucis de ceilalți. Cu mult timp înainte de moartea mea. Ar fi fost mult mai bine pentru cărțile mele dacă autorul lor ar fi fost turc sau neamț. Sunt cel mai cunoscut scriitor al celei mai urâte națiuni din lume – sârbii.

Pentru mine, secolul XXI a început înainte de 1999, când forțele aeriene NATO au bombardat Belgradul și Serbia. Din acel moment, Dunărea, pe ale cărei maluri m-am născut, nu mai este navigabilă.

Cred că Dumnezeu m-a binecuvântat, dăruindu-mi bucuria de a scrie, și m-a pedepsit în mod egal din cauza aceleiași bucurii.

Milorad PAVIĆ

„Major Arcana" („Marea Taină") este denumirea unei etalări de 22 de cărți pentru ghicit. Care cărți sunt numerotate de la 0 la 21 și care, împreună cu o altă etalare, mai mare („Minor Arcana"), de 56 de cărți, alcătuiesc Tarotul *(*Tarok, Tarocchi*). Originea tarotului se leagă de sacerdoții (hierofanții) Misterelor Eleusine din Grecia, iar potrivit altor opinii, tarotul a fost inspirat din tradiția cultului lui Hermes. Aceste cărți sunt deseori folosite de țigani la ghicit; se zice că ei ar fi dus această „limbă" tainică din Caldeea și Egipt în Israel și în Grecia, ca după aceea să se răspândească pe coastele mediteraneene. După cum se știe, tarotul circulă cam de șapte secole în Europa Centrală, Franța și Italia, iar astăzi este un joc universal cunoscut. Cele mai vechi specimene de cărți de tarot păstrate datează din 1390 și 1445 (etalarea „Minchiati" din Muzeul Correr de la Veneția).*

„Major Arcana" se împarte de obicei în trei grupe de câte şapte cărţi, semnificaţia fiecărei cărţi în sine şi în raport cu alte cărţi fiind tălmăcită de către ghicitor, care cunoaşte semnificaţiile stabile (cheile) cărţilor sau, dimpotrivă, le atribuie un sens pe care îl ţine secret. Semnificaţia cărţii de tarot se schimbă după cum cade, drept sau invers, fiindcă atunci când cartea cade invers, ea are o semnificaţie opusă semnificaţiei de bază a acelei cărţi. Astăzi, tarotul şi cheile sale fac obiectul interesului a numeroase compendii, care deseori se deosebesc substanţial unele de altele. La originea tarotului se află limba simbolică a conştientului colectiv. Simbolica şi cheile tarotului trimit la Grecia antică, la cabală, la astrologie, la numerologie etc. Forţa mistică şi înţelepciunea ezoterică parvin prin cele 21 de iniţiaţii ale Nebunului, simbolul unei cărţi care este deopotrivă zero, carte mediană şi ultima carte a Marii Taine a tarotului.

(*Dintr-o enciclopedie*)

Cheile Marii Taine

pentru doamnele de ambe sexe

Nebunul

Pe lângă limba sa maternă, mai vorbea greaca, franceza, italiana şi turca, se născuse la Triest, într-o familie de comercianţi şi mecenaţi sârbi, Opujić, care aveau vapoare pe Adriatica, iar pe malul Dunării grâne şi podgorii, din copilărie slujise în escadronul tatălui său, ofiţer în cavaleria franceză, Haralampije Opujić, ştia că şi în momentul asaltului, şi în dragoste expiraţia este mai importantă decât inspiraţia, era tare ferchеş în uniforma sa de cavalerie, în plină iarnă dormise în zăpadă sub căruţă ca să nu-şi dea jos de acolo căţeaua care fătase puiuţi de ogar rusesc, iar în toiul luptei izbucnise în plâns văzându-şi cizmele galbene de cavalerie hărtănite şi-şi părăsise escadronul ca să nu-şi părăduiască şi harnaşamentul, era

înnebunit după caii frumoşi, cărora le împletea cozile, îşi comandase la Viena tacâmuri de argint, adorase balurile, mascaradele şi focurile de artificii şi se simţise ca peştele în apă în saloanele şi restaurantele unde erau femei şi muzică.

Taică-său spunea despre el că era nebun ca vântoasa koşavei şi că mergea pe marginea prăpastiei, dar el semăna când cu maică-sa, când cu bunică-său, când cu fiu-său încă nenăscut, dacă nu chiar cu nepotu-său. De altfel, era un bărbat arătos, zvelt, faţă albă, găurică în mijlocul bărbiei ca un buric, plete dese şi negre ca huila. Îşi purta sprâncenele bine fitilite, ca nişte mustăţi, pe care şi le împletea ca pe bici. În îndelungatele sale mărşăluiri prin Bavaria, Silezia şi Italia, femeile îl divinizau pentru ţinuta lui, pentru felul în care călărea, pentru pletele sale lungi pe care, ostenit de marşuri şi viaţa anevoioasă de militar, şi le usca lângă vatra vreunui han; cădeau ca răpuse în aşternutul lui, iar la sfârşitul iernii se despărţeau în lacrimi de escadronul de infanterie. Iar el spunea că toate acele amintiri sunt în torba cu merinde.

Ducând zâmbetul acelor femei pe chipul său pe care lăsase să-i crească barba, cutreierase tânărul Opujić, de copil, împreună cu taică-său, apoi de unul singur, ca ofiţer în cavaleria franceză, Europa, de la Triest la Veneţia, către Dunăre, la Wagram şi Leipzig, crescând în bivuacurile francezilor şi făcând un război tot la zece ani. Doamna Paraskeva Opujić, mama lui, îi trimitea zadarnic „prăjituri cu nuci triste".

Tânărul Sofronije fusese un diavol, nu un copil. La un ochi aducea cu bunică-sa după mamă, care întâi de toate era grecoaică, iar la celălalt ochi cu taică-său, care mai întâi era sârb, aşa că tânărul Opujić din Triest vedea lumea cruciş. Şoptea:

— Dumnezeu este Acela Care Este, iar eu sunt acela care nu sunt.

Ducea cu el, încă de mititel, o mare taină, bine ascunsă, o taină măreaţă. Simţea cum ceva în el, ca făptură, era în neregulă. Şi era firesc că dorea să se schimbe. Era dorinţa lui ascunsă, fiindcă tare mult se mai ruşina de taina aceea, ca de o vizită necuviincioasă. Era precum o mică foame strecurată sub inimă, ca o durere, de fapt, ca o durere surdă care se trezea ca o foame în suflet. Nu-şi amintea când încolţise în el dorinţa aceea de schimbare precum o forţă vlăguită. Zăcea ţinând adunate buricele degetelor mijlociu şi policar şi, cum adormea, mâna îi cădea din pat şi el îşi răsfira degetele. Atunci tresărea de parcă îi scăpa ceva. De fapt, îşi pierdea sinele. Şi dorinţa acolo era. Teribilă, neînduplecată, grea, de parcă sub povara ei începea să şchiopăteze cu piciorul drept... Sau, altădată, i se părea că în farfuria lui plină cu varză dă de sufletul cuiva care se răsuceşte şi din care el se înfruptă.

Şi astfel se născu în el lucrul acela tainic şi puternic. E greu de spus dacă era vorba de o ambiţie nebunească legată de cariera de arme a sa şi a tatălui său, de o dorinţă nestrămutată pentru un alt adversar adevărat şi un alt aliat de

nădejde ori dacă nu cumva tânărul Opujić dorea ca raportul dintre el şi tatăl său să se inverseze, dacă nu cumva îl atrăgea şi îl tenta sudul, pe el, pe ofiţerul de cavalerie chezaro-crăiesc, prin imperiul destrămat care se întindea din Balcani până către Peloponez, poate că i se trăgea de la sângele bunicii sale grecoaice, a cărei familie adunase bogăţii negustorind între Europa şi Asia, sau poate că era o a treia fericire şi o dorinţă dintre cele tulburi şi năvalnice care macină chipul omului că nu-i dă pace, arătându-l pentru o clipă ba cum o să fie la bătrâneţe, ba cum o să fie când o să-şi ducă prin lume doar urechile. Fiindcă faţa omului respiră, permanent inspiră şi expiră timpul.

De atunci a lucrat neîncetat şi neobosit pentru schimbarea majoră din viaţa lui, pentru înfăptuirea visului vieţii, dar toată truda aceea a lui şi-o ascundea atât de bine încât adeseori acţiunile lui erau de neînţeles pentru cei din jur.

Pe atunci, tânărul Opujić ascundea o piatră sub limbă ca pe-o taină sau, mai bine zis, o taină sub limbă ca pe-o piatră, iar pe trupul său se ivise schimbarea, care era greu de ascuns şi care treptat va intra în legendă. Întâi au observat femeile, dar n-au spus nimic; după aceea bărbaţii din regiment, care au început să facă glume pe socoteala lui, încât povestea s-a răspândit pe tot frontul.

— El e ca o femeie. Mereu poate! spuneau râzând ofiţerii din escadronul lui. Din acea zi grăitoare, tânărul Opujić ieşea în lume cu taina aceea asupra lui şi cu sulița bărbătească de sub

abdomen gata de atac. Cel de-al unsprezecelea deget al său stătea mereu ridicat şi pregătit să numere stelele. Şi aşa a rămas. Ceea ce pe el nu-l deranja, călărea vioi, dar despre taina sa, care putea fi cauza a toate, nu va vorbi niciodată, nimănui.

— S-a tâmpit – spuneau ofiţerii din escadronul lui, mărşăluind către nord-vest, într-o direcţie care ducea către necunoscut. Pentru a-i face plăcere tatălui său, o pornise şi el pe acel drum gloduros, dar pe tatăl său, căpitanul Haralampije Opujić, anevoie îl va mai întâlni. Şi-l amintea cum uneori, seara, în palatul lor de la Triest, înălţa capul de pe pernă, stând cu urechea ciulită până uita de el.

— La ce-o trage cu urechea? se întreba mirat băieţelul. La casă? La război? La timp? La mare? La francezi? La trecutul său? Sau i-a ajuns la ureche frica aceea ce răzbate dinspre viitor? Fiindcă viitorul este grajdul de unde iese frica. După care, brusc, mama aşeza capul tatălui pe pernă, ca să nu adoarmă cu gâtul înţepenit şi cu urechile treze. Temut atât de subalternii, cât şi de superiorii săi, bătrânul Opujić avea pentru fiu o dragoste mai mare decât mama acestuia. Pe îndepărtatele câmpuri de luptă, el îmbătrânea pentru fiul său. Care fiu nu-l mai văzuse de atâta vreme că nici nu mai ştia cum arăta ori dacă era în stare să-şi recunoască tatăl. Despre mama lui, rămasă la Triest, nici nu mai poate fi vorba. Căci nu în zadar spunea ea despre fiul ei:

— Ăsta-i plămadă din două soiuri de sânge, sârbesc şi grecesc. Ar vrea să facă din nesomn curcubeu şi din somn prăvălie.

Dar locotenentul Sofronije Opujić era aidoma ogarilor săi. Auzea şi vedea de după colţ. Era deja soldat la paisprezece ani, când se spetise pentru izbânda de la Ulm, şi avea douăzeci şi doi la înfrângerea din Prusia, dar în adâncul sufletului său era un puşti descreierat. Încă-şi vedea de după un colţ tatăl, iar de după altul îşi auzea mama. Şi jinduia să-i întâlnească. Nu ştia cine e.

Primele șapte chei

Magul

— Vreţi să vă alăptez, mon lieutenant? îl întrebă fata pe tânărul Opujić la intrarea într-un cort de la periferia Ulmului.

Atenţia locotenentului fu atrasă de o pasăre de deasupra cortului, care, pe un vânt nebun, zbura în loc ca legată. În cort, o voce de bărbat cânta „Amintirea e sudoarea sufletului", iar Opujić plăti şi intră.

Înăuntru, pe o masă, stătea magul, încins la brâu cu un şarpe care-şi înghiţea coada. În păr avea trandafiri roşii. Când să-şi termine cântarea, luă o acută ţintind cu glasul înspre caninul său, însă nimeri pasărea de deasupra cortului, doborând-o cu glasul aidoma săgeţii. După care îşi oferi serviciile vizitatorilor. Pentru un sfert de napoleon d'or putea mânca numele oricăruia

dintre ei, iar pentru câțiva firfirici în plus – și numele, și prenumele.

— Cine se învoiește n-o să mai aibă același nume cu care a intrat! Dacă aveți cheia unei case, iar casa v-a fost distrusă în război, eu v-o pot reconstitui până la cele mai mici detalii prin simpla aruncare a cheii în căldarea de aramă, fiindcă orice cheie produce un ecou care descrie în ureche întocmai forma și mărimea odăii pe care cheia o păzește.

În fine, magul propuse celor prezenți să se gândească la o dorință, iar el avea să-i ajute ca ea să se îndeplinească, pe când mademoiselle Marie o să aibă plăcerea să-i alăpteze pe toți domnii prezenți, în semn de recunoștință că au vizitat acel loc. Când a venit și rândul lui Opujić să-și pună o dorință, magul dădu semne de nervozitate, cu toate că dorințele celor prezenți nu erau mărturisite, coborând iute de pe masă și vrând s-o șteargă din cort.

— Niciodată prea multă judecată într-o zi, nici prea multă miere într-o floare – gândi Opujić și, ajungându-l din urmă, îl luă de guler, se așeză pe un butoi și pe el îl pofti în genunchi.

— Scoate limba! îi ordonă, iar magul îi dădu ascultare.

— Plouă?

Magul clătină din cap, deși nu ploua.

— Minți! Tu chiar crezi că poți să te joci cu mine așa cum faci cu păsărica aia care zboară-n loc deasupra cortului tău? Tu știi cine sunt eu?

— Asta e, că ştiu, de-aia am şi vrut să fug. Tu eşti fiul căpitanului Haralampije Opujić din Triest.

— Bine, acum la treabă. Poţi ori nu poţi să pui la cale îndeplinirea dorinţelor?

— În cazul tău, nu pot. Dar ştiu cum trebuie făcut. Şi-o să-ţi şi destăinui. La Ţarigrad, într-un sanctuar, se află o coloană pe care stă fixat un scut de aramă, în mijlocul căruia este o deschizătură. Cine are o dorinţă îşi vâră policarul în acea deschizătură şi-şi roteşte mâna în jurul policarului, astfel ca palma să nu părăsească nicio clipă suprafaţa de aramă, iar policarul deschizătura – şi dorinţa i se împlineşte. Dar fii atent şi ai grijă de tine, domnul meu. Când Dumnezeu vrea să te pedepsească, te dăruieşte în acelaşi timp şi cu o dorinţă împlinită, dar şi cu o mare nenorocire. Poate că aşa se poartă El cu cei pe care îi îndrăgeşte, nu ştim, nouă oricum ne e totuna. De aceea, ai grijă, domnule locotenent. Şi să nu uiţi cântecul „Amintirea este sudoarea sufletului".

— Nu cred o iotă din ce spui – i-o tăie locotentul –, dar îţi mai pun totuşi o întrebare. Poţi să mă ajuţi să-mi găsesc tatăl? Nu l-am mai văzut de când s-a sfrijit piatra, dar s-a încărnat vântul. Ştiu că s-a retras înspre Leipzig, dar acum nu mai ştiu unde e.

— Despre asta nu mă încumet să-ţi vorbesc, ce pot să-ţi spun e că joi vin în cortul ăsta o mână de hoţi de buzunare şi niscaiva şarlatani ca să dea spectacole unora mai slabi de înger. Şi toţi ăştia joacă într-o reprezentaţie despre

morţile căpitanului Haralampije Opujić, tatăl tău.

— Cum adică despre morţile lui? Că doar e viu!

— Eu ştiu asta, domnule locotenent, că trăieşte. Numai că reprezentaţia chiar aşa se numeşte – „Cele trei morţi ale căpitanului Opujić".

— Nu cred o iotă – mai zise o dată locotenentul şi se duse să se culce.

*

Joi însă se interesă. În cortul magului într-adevăr avea loc o reprezentaţie despre cele trei morţi ale lui Haralampije Opujić, tatăl său. Când tânărul Opujić intră în cort, îl întrebă pe primul mascat pe care îl prinse cum de îndrăzneşte să reprezinte moartea unui om în viaţă, dar acesta i-o întoarse blând:

— Să ştiţi că reprezentaţia este plătită chiar de căpitanul Haralampije Opujić, care, domnul meu, este un mare iubitor de spectacole, un mare binefăcător al teatrului. Acum el se află la Elba.

Evident, ştiind că Opujicii lui din Triest fuseseră pe vremuri adevăraţi mecenaţi ai teatrului, locotenentului Sofronije nu-i rămase altceva decât să se aşeze şi să vadă spectacolul. Lumea din cort care îl privea înlemnise. Îl recunoscuseră. El le zise că puteau începe.

Întâi ieşi în faţă un bărbat cu barba altuia şi într-un mundir franţuzesc. Îl interpreta pe căpitanul Opujić. În jurul lui stăteau patru

femei şi o singură fată. Una dintre ele i se adresă:

— Ca să ştim imediat cum stau lucrurile, ţine minte că eu nu sunt duhul străbunicului tău după mamă, darmite să fiu vampirul lui. El a murit şi nu mai există nimic din el, nici trup, nici duh. Dar cum morţile nu mor, de-aia sunt eu aici. Eu sunt moartea lui. Iar cea de lângă mine este moartea străbunicii tale. E tot ce a rămas din ea. Dacă ne înţelegem asupra acestei chestiuni, mergem mai departe. Strămoşii tăi, aşadar, au avut fiecare câte o moarte. Tu nu. Tu vei avea trei morţi, iată-le. Bătrâna asta de aici, femeia aceasta splendidă şi fetiţa. Ele sunt cele trei morţi ale tale. Uită-te bine la ele…

— Şi asta-i tot ce va rămâne după mine?

— Da. Asta-i tot. Şi nu e puţin. Dar ai grijă, căpitane, fiindcă dacă n-ai să-ţi simţi morţile, ai să treci peste ele ca biruitorul pe sub arcul de triumf şi-o să-ţi continui drumul de parcă ele nu s-ar fi petrecut.

— Dar ce-o să mi se întâmple după a treia moarte a mea, o să mă vampirizez pentru a treia oară?

— Se pare că o vreme, nu numai ţie, ci şi altora, o să vi se pară că încă trăiţi, că nimic nu s-a întâmplat, până ce n-o să te pricopseşti cu ultima iubire, până ce n-o să pună ochii pe tine o femeie cu care ai putea avea urmaşi. Numai că în clipa aceea o să şi dispari de pe suprafaţa pământului, fiindcă al treilea suflet nu poate avea urmaşi, la fel cum cel care se vampirizează nu poate avea copii…

Apoi în cort se lăsă bezna şi se auzi mormăit de urs. Când iarăşi se lumină, pe scenă se iviră un bărbat într-un mundir franţuzesc (care îl întruchipa pe căpitanul Opujić) şi un urs uriaş şi se luară la trântă pe viaţă şi pe moarte. Bărbatul îi aplică o lovitură de cuţit fiarei, care, într-un horcăit agonic, urină şi îl sufocă. Bărbat şi animal căzură pe jos... Oamenii aplaudară, comedianţii împărţiră spectatorilor câte o lingură de colivă pentru sufletul răposatului şi cineva constată că aceea era prima moarte a căpitanului Haralampije Opujić. Urma a doua.

Atunci femeia frumoasă din prima scenă ieşi în faţa spectatorilor şi zise:

— Voi, oamenii, nu vă pricepeţi să vă măsuraţi zilele. Le măsuraţi doar în lungime şi ziceţi că fiecare durează 24 de ore. Dar zilele voastre sunt mai degrabă adânci decât lungi, iar adâncimea lor poate ajunge până la o lună, dacă nu chiar la un an de zile. De aceea nu ştiţi să vă vedeţi de viaţa voastră. Cât despre moarte, ce să mai vorbim...

La acele cuvinte, în cort intră călare căpitanul Opujić, alungându-i pe spectatori şi ţinând în mână un binoclu militar. După el, într-un suman austriac, venea un bărbat cu o puşcă veche. Căpitanul se întoarse şi-şi puse la ochi binoclul. Atunci celălalt îl omorî prin binoclu. Căpitanul căzu de pe cal, iar animalul eliberat din strânsoare ieşi-n galop în noapte...

Aceea a fost a doua moarte a căpitanului Opujić. Şi iarăşi se împărţi colivă pentru sufletul său.

Atunci fetiţa din prima scenă ieşi în faţa spectatorilor şi se înclină.

— Să nu mai pleci. Morţii mei nu se simt prea bine în seara asta; pune-mi un deget în ureche ca să ştiu că eşti aici când o să adorm. Ascultă! Inima bate în beznă anii altuia, care se sfârşesc în noi…

Aceea a fost apariţia celei de-a treia morţi a căpitanului, cea mai tânără. Pe scenă se făcu noapte (ca şi afară). Doi bărbaţi, purtând fiecare câte un felinar şi o sabie, îşi veniră unul altuia în întâmpinare. Părea să fie vorba de un duel. Unul dintre ei îl reprezenta pe căpitanul Opujić (în mundirul franţuzesc), iar celălalt pe ofiţerul austriac. Cel care îl reprezenta pe Opujić se opri brusc, înfipse sabia în pământ, de sabie agăţă felinarul, iar el se dădu într-o parte, cu intenţia de a-l ataca din spate pe celălalt. Se apropie în beznă de adversar, urmărindu-l cum stătea cu felinarul în mână, nehotărât, câţiva paşi mai departe, neputând să distingă în întuneric mişcarea adversarului şi de ce acesta stătea nemişcat locului. În acel moment, într-un loc absolut imprevizibil, în beznă, Haralampije Opujić nimeri drept în pumnalul austriac, departe de sabie şi felinar, pe care celălalt anume îl lăsase înfipt în mijlocul străzii. Şi aceea a fost a treia moarte a căpitanului Haralampije Opujić.

„Nu înţeleg nimic“, gândi tânărul Opujić părăsind cortul.

Atunci se auzi un glas din spatele său.

— Mai bine că nu înţelegi!

Când locotenentul se întoarse, îl zări pe mag, care purta un trandafir în păr, şi-l întrebă:

— Unde-i adevărul? Trăieşte sau nu trăieşte taică-meu?

— Orice om are două trecuturi – i-o întoarse magul –, unul se numeşte „Astâmpăr"; acest trecut creşte odată cu omul, de la naşterea lui, şi merge cu el până la moarte. Celălalt trecut se numeşte „Pârleaz" şi se întoarce de la om către naşterea sa. Cele două trecuturi nu au aceeaşi lungime. În funcţie de lungimea fiecăruia, omul cade bolnav de moartea sa sau nu cade bolnav de moartea sa. În cel de-al doilea caz, asta înseamnă că omul îşi zideşte trecutul şi de cealaltă parte a mormântului, şi care va creşte şi după moartea sa, şi încă pe-atât. Iar adevărul se află între cele două trecuturi... Dar de ce oare domnul locotenent n-ar căuta-o mai bine pe „Marea Preoteasă"? întrebă la urmă magul şi se duse.

A DOUA CHEIE

Marea Preoteasă

Marea Preoteasă putea citi în lacrimile altuia tot ceea ce visa omul acela. Trăia din veac la Ulm, iar în tinereţe nu se ocupase cu ghicitul. Zicea:

— De ce să mă uit în bucata altuia de timp numai ca să văd cum este însăilat? Nu mă priveşte ce ţin domnii în ceasurile lor de buzunar ori cât arată ceasul din corsete al doamnelor.

Povestea zice că a hotărât să-şi ridice căsuţa la cotul unei străzi. După ce s-au încheiat săpăturile, zidarii i-au cerut cărţile de joc, i-au zis să le amestece şi să le taie, iar sub fiecare dintre cele 78 pietre de temelie au pus câte o carte de joc cu faţa în jos. Fără a se uita la ele.

Într-o seară, în casa aceea, Marea Preoteasă avu un vis dintre cele care durează de două ori

mai mult decât noaptea în care sunt visate. Stătea culcată în patul ei cu sfere metalice la toate cele patru coloane. S-au apropiat de ea un bărbat şi o femeie tânără şi frumoasă, i-au înfăşurat gâtul cu propriile plete, pe care le-au legat apoi de zăbrelele de la căpătâi. I-au spus:

— Noi acum o să-ţi ducem casa în cer. Pentru asta avem nevoie de o noapte straşnică. Suntem iuţi şi puternici. Dacă n-o să te împotriveşti şi n-o să strigi, n-o să te atingem. Dacă o să strigi, ai să-ţi vezi casa în cer, şi-ncă imediat. Nici n-o să te sculăm din pat.

Ea a strigat, iar ei au înălţat un pic patul. Şi tot aşa până ce au mişcat casa din loc şi apoi au încărcat-o într-o căruţă. Ea a strigat din nou, şi atunci ei au înălţat şi mai mult patul, cu ea cu tot, iar ea a rămas spânzurată în pat de părul ei până dimineaţa.

S-a trezit în aşternutul ei, dar pe pământ. Peste noapte, hoţii într-adevăr îi furascră de sub ea ditamai casa, piatră cu piatră, ţiglă cu ţiglă. Niciodată nu s-a mai găsit urmă de fereastră, bucată de clanţă. Numai patul cu baldachin şi coloane a rămas neatins, doar că era ridicat într-o rână pe zidul casei vecine, încât ea stătea întinsă în pat, aproape strangulată de propriul păr, şi privea la pământul de sub picioare.

După aceea ea n-a mai vrut să ridice o altă casă, ci a locuit prin vecini. Între timp, la temelia casei furate s-au ivit trandafiri albi şi roşii, chiparoase, floarea-soarelui, grâu, liliac şi palmieri, în mijlocul grădinii a apărut „arborele vieţii", iar lângă el – „arborele cunoaşterii", ca

şi tot felul de cununi şi bolţi din frunze şi ierburi.

Şi de atunci Marea Preoteasă a început a povesti că are o casă în cer, că îşi ţine patul cu baldachin în grădină şi că acolo dă în cărţi.

Acolo a dat de ea şi locotenentul Opujić. A trecut printre două pietre, albă şi neagră, anume statornicite, şi a intrat în grădină.

— Tu eşti Marea Preoteasă? o întrebă pe bătrâna care dăinuia acolo.

— Eu sunt fecioara Lunii! i-o întoarse ea.

Locotenentul îi ceru să-i ghicească. Să ghicească pentru el, dar şi pentru tată-său. Ea-i spuse să vină mai pe seară. Atunci se apucă să întindă cărţile pe patul ei. După ce întoarse prima carte, începu să citească din ea următoarele:

— Tatăl tău ţine de un cin de oameni bine legaţi între ei. În mănăstiri, acest cin este pe potriva călugărilor de obşte – adică a acelor monahi care trăiesc în comun, împreună mănâncă şi merg să se roage. Iar aici, afară, unde trăim noi, sunt oameni care în general sunt stăpânii, duc războaiele; tatăl tău e puternic, ţine sabia în mâini şi un război câştigat sub cizme. De altfel, el şi ai săi sunt vestiţi medici, botanişti, cântăreţi, zidari, viticultori, muzicieni şi scriitori.

— În ce te priveşte – continuă Marea Preoteasă privind mereu la aceeaşi carte –, nu faci parte din cinul tatălui tău. E greu pentru fiul învingătorului! Niciodată lumea n-o să fie a lui. Aşa e şi cu tine. Taică-tău şi frăţia lui în veac or să vă ţină pe tine şi pe copiii altora în ţarc. Ai să

îmbătrâneşti în leagăn. Mereu te visezi la casa părintească, mai degrabă îţi plac icoanele cu creştine decât cele cu creştini şi ai să ajungi în cinul schimnicilor care trăiesc pentru sine şi pentru vatra lor. Ai să mănânci singur şi ai să dormi singur.

— Stai un pic – zise apoi Sofronije –, tu citeşti din aceeaşi carte una pentru taică-meu şi alta pentru mine! Cum vine asta?

— Aşa, bine! Unul bea vin şi-i prieşte, altul bea acelaşi vin şi-i face rău. Ce mai vrei?

— Mai departe.

Fecioara Lunii mai întoarse o carte, din care îi citi următoarele:

— Taică-tău şi ai lui se susţin între ei ca o mare familie sfântă, ducând cu ei în alte ţări duhul sfânt al frăţiei lor, căreia toţi i se supun. Taică-tău n-o să aibă niciun fel de bunuri, pentru că tot ce are e în comun, iar el crede că bunurile comune sunt şi ale lui. Ce-i drept, biserica lui este şi a lor, fiindcă ei înşişi sunt biserica. Lui taică-tău îi place mai degrabă ziua decât noaptea şi mai degrabă icoanele cu creştini decât cele cu creştine. Câtă vreme statul pe care îl slujeşti o să aibă puterea şi îndestularea, el o să aparţină tatălui tău. Şi alor lui, adică frăţiei lui.

Iar tu, frumosule, fiindcă-ţi place grâul, nici vorbă să ajungi vreodată un luptător, ci o să înveţi limbile inamicului tatălui tău. Şi încă o să le înveţi bine şi atât de măiestrit încât o să pricepi să şi taci. Că poate o fi să taci cu anii. Încă un lucru. Uneori, este că te mai bate cizma dreaptă?

— Mă bate.

— Aşa mi-am zis şi eu. Ani de zile ai să ascunzi şi ai să porţi în inimă ceva mare, ca un vis, ca o taină ori ca o dorinţă atât de covârşitoare că o să-ţi îndoaie genunchiul drept. Ai să umbli mult după dorinţa asta, după foamea asta ce aduce cu o durere, ai să tot baţi drumurile după această durere pe care foamea o goneşte în lume. Şi ai să te lupţi cu ea ani de zile. Pe furiş şi de unul singur. Căci oameni ca tine nu se înghit între ei. N-o să ai prieteni... Şi de-aia nici n-o să ştii cine eşti.

— Ştiu eu prea bine cine sunt şi ce sunt – i-o tăie locotenentul –, eu sunt dintre aceia căruia altul îi scuipă în palmă când munceşte şi în blid când mănâncă. Înghiţitor de cuţite şi de năluci, sar de nebun de pe o piatră pe alta, fiindcă picioarele mele n-ascultă unul de altul. Într-un buzunar îmi creşte grâu, în altul iarbă, îmi duc sufletul în nas, care mă învaţă să strănut. Taică-meu mă însenineză şi mă înnoureză, iar mie îmi plouă în blid şi îmi ninge în pat. Eu sunt cel care se piaptănă cu furculiţa, care sădeşte cuţite şi răsădeşte dinţi, fiindcă atunci când mănânc nu-mi cresc linguri... Mie nu-mi trebuie povestea ta schiloadă.

— Dar de ce ai nevoie, şoimul meu?

— De povestea ta, care e bărbătească. Am auzit-o deja prin mănăstiri. Ce e cu partea femeiască a poveştii? Sau e cuvenită doar bărbaţilor? Ai putea să-mi spui unde e locul femeii în povestea ta ori în cea de la mănăstiri sau o împarţi numai cui vrei? Le-ai uitat pe femei?

Sau este hărăzită doar bărbaţilor? Vreau să ştiu cine mi-e mamă, cine mi-s surorile, cine-or să-mi fie fiicele.

— Eu aşa ceva n-o să-ţi spun. La întrebarea asta vei primi răspunsul de la cineva care e „al treilea pantof".

— Ce e asta, „al treilea pantof"?

— Este femeia de ambe sexe.

— Cum vine asta? se zăpăci locotenentul.

— Bărbaţii au doar un sex. Femeile – două. Dar să te fereşti de al treilea pantof!

În momentul acela, în tânărul Opujić se ivi iar sub inimă foamea aceea mică, ce tăcea în sufletul său ca o durere. Se simţea în grădina aceea tămâiat, cădit ca într-o biserică, ştia să citească şi să înţeleagă însemnătatea miresmelor, care se citesc aidoma unor scrieri. Iar acele miresme îl purtau pe cărările lor înspre ierburile pământului. Liliacul i se dezvăluia ca un gând neîntinat de dorinţe, ca o viaţă veşnică, aidoma unui alăptat în somn, ca un scrot de măgar, ca un veşmânt nepotrivit omului, însă ca un ştergar potrivit tinereţii. Trandafirul alb mirosea a Tracie, a Evă înainte de păcat, a sudoare de Mohamed, a suflet de om şi a sânge de Veneră eliberată de patima animalică, iar când acel sânge se colora în roşu, trandafirul mirosea a patimă, a parfum de Evă după păcat, a blestem satanic şi a binecuvântare dumnezeiască, pe când măceşul şfichiuia cu snaga vieţii, care ţine de zeul războiului. Chiparosul susura precum arborele sfânt al zeiţei iubirii, mirosea a rai şi a Muntele Sfânt, a vatră, a sceptru de zeu şi a

săgeată a lui Amor, a foc înmiresmat, a rădăcină de argint, de aur şi de bronz. Grâul mirosea a trupul lui Christos, a Maica Domnului, a rodie şi a pântecele pământului, iar drept ecou presimţeai sarea şi vinul, palmierul având biruinţa asupra morţii şi snaga în mişcare; floarea-soarelui se uita nu la soare, ci la el, arborele cunoaşterii din spatele bătrânei i se oferea cu cele cinci fructe aidoma celor cinci simţuri, iar arborele vieţii din spatele său primea în locul celor 12 frunze tot atâtea flame, care se legară brusc la constelaţiile cerului şi la durerea aceea din el.

Atunci o văzu pe Marea Preoteasă cum întinde iarăşi cărţile pe patul său: întâi căzu Magul, apoi Marele Preot, după care Doi de Bâtă, Asul de Monede, Asul de Cupă şi Cumpătarea.

— Atât pentru liliac, zise ea. Şi continuă, întorcând acum alte cărţi. Pe pat căzură Nebunul pentru trandafirul alb, Magul şi Regina de Monede pentru trandafirul roşu... dar pentru trandafirul sălbatic se deschide Moartea. Pentru palmier cade chiar Marea Preoteasă, pentru chiparos şi grâu cade Împărăteasa, pentru floarea-soarelui cad Regina de Bâte şi Soarele, iar pentru arborele iubirii cad Îndrăgostiţii şi Faetonul.

— Asta înseamnă că plantele vorbesc în limba cărţilor de la temelia casei tale furate? întrebă locotenentul.

— Nu. Deja de peste o mie de ani cărţile vorbesc limba plantelor, unde stau scrise destinele oamenilor. Iar al treilea pantof e cel care nu calcă iarba.

Când, în zori, ieşi din grădină, locotenentul Sofronije Opujić se simţi la marginea prăpastiei. O cioară răguşită zbura deasupra lui şi pieptăna cerul cu cele două aripi negre. Brusc simţi cum singurătatea se înmulţeşte cu doi. Cum începe să mai crească un pic, ca pentru o clipă să se oprească şi, în fine, să se dubleze. În singurătatea lui se mai însingura cineva. Şi atunci chibzui că pentru un om singur era chiar un noroc chior.

A TREIA CHEIE

Împărăteasa

În ziua de Paşte a anului 1813, stegarul Sofronije Opujić a fost trimis în misiune secretă la Marele Stat Major din zona lui de luptă. Drumul îl ducea către Triest, iar Sofronije revăzu, în fine, după atâţia ani, pământurile roşii, cirezile roşcate cu minunăţiile de globuri în coarne, respiră aerul amărui al mării şi înnoptă în casa părintească, neajungând să-şi vadă mama în aceeaşi seară.

În palatul adormit îl aştepta o splendoare de femeie cu o nestemată la un dinte, cu pulbere argintie presărată din belşug pe pletele-i ca pana corbului şi cu o aluniţă falsă între sâni.

„Ăsteia întotdeauna o să-i fie ca la 17 ani", gândi Sofronije, iar ea spuse că se numeşte Petra Alaup, că-i este un fel de mătuşă şi că de la doamna Paraskeva, mama lui, primise poruncă

să-l pună în pat. Îl conduse într-o odaie pe ai cărei pereţi atârnau o icoană, o oglindă şi un tablou într-o ramă ovală aurită. Opujić observă mirat că în tablou apărea doar o draperie de catifea. Petra întoarse oglinda cu faţa la perete ca să nu atragă gâzele şi, neîntrebând nimic, îl ajută pe tânărul Opujić să se dezbrace şi îl culcă în aşternut de parcă aşeza un copil. Văzându-i cel de-al unsprezecelea deget cam sculat, ea remarcă:

— Doamna Paraskeva zice că-n halul ăsta mâine nu poţi merge la biserică.

Apoi se aşeză sub lampă şi se apucă să împletească.

— Ţi-e foame? îl întrebă ea, râzând de împletitura ei.

Opujić începu şi el să râdă şi zise:

— Am nume de peşte. Îmi mai trebuie o peştoaică şi-s sătul. Dar nu mă dau la oricine.

— Uită-te la el! se repezi Petra, acum el ar vrea şi ar da totul numai ca să primească, dar taman ce primeşte, că-n clipa următoare adoarme pe tine şi-ţi umple gura cu salivă din mai ştiu eu ce vis scârbavnic care i se năzare lui atunci, însă niciodată în trezie. Că abia mai poţi să te tragi de sub el. Ia ghemul ăsta, ţine-l până adormi. Dar ai grijă să nu rupi firul. Dacă se rupe, intră la apă şi chestia asta la care împletesc.

— Şi ce împleteşti tu acolo?

— Am strâns nişte păr şi împletesc un prezervativ.

— Pentru cine?

— În niciun caz pentru tine, că doar nu ţi-am luat măsura.

În momentul acela, Petra se opri din tricotat şi-şi duse mâna frumos modelată la inimă.

— Vai de mine, şopti ea.

— Ce ai?

— Am o vizită.

— Ce fel de vizită?

— Ceva ca o mică durere sub inimă, scâncind ca o foame mică. Sau, mai bine zis, am o foame mică scâncind de durere.

— S-ar zice că mai devreme ai avut vizita asta şi că durerea şi foamea de acum din străfundul sufletului vin de obicei ele singure după această vizită, că doar n-oi fi eu ăla care are barba albă sub cea neagră. Ştiu eu bine paharul în care nu trebuie să torni.

— Vai de mine! În care?

— Într-unul plin, doar ştii bine.

— Tu nu ştii nimic. Îţi merge mintea numai după ureche. Ştii tu câţi au înnoptat sub pletele astea?

— Nu ştiu.

— Eh, parcă eu mai ştiu. Ce ştiu e că m-am născut cu foamea asta.

Cu aceste cuvinte, Petra se apropie de fereastră şi luă dintr-un ghiveci un spic de la un cactus pe care îl duse la gură, făcându-i un nod cu limba şi arătându-i-l lui Sofronije.

— A încetat! Nu mai doare... Dar tu? S-ar zice că încă n-ai gustat din pâinea femeii. Aşa-i? Necum să priveşti cu al treilea ochi. Dar nu te teme. Şi un ceas care mai stă arată uneori ora

exactă. Hai să te învăț cum să te rogi la patru mâini dacă ghicești ghicitoarea mea.

— Care?

— Ghicește cum se numește sânul meu stâng.

— Nu știu.

— Dar cel drept?

— Știu! și stegarul Opujić îi șopti ceva în beznă.

— Ai ghicit! chicoti Petra, luă de pe perete o chitară și i-o întinse.

— Nu știu să cânt.

— Nici nu-ți cer asta. Aruncă-n ea un bănuț, apoi intră.

Atunci Sofronije hotărî să-și joace ultima carte. Își duse și el mâna la sân și gemu.

— Ce-i cu tine? Că doar n-oi avea și tu o vizită? O mică durere sub inimă care plânge ca o foame mică?

— Nu e asta.

— Atunci ce e?

— N-am bănuțul.

— Zgârcitule, zise Petra, întoarse oglinda cu fața la cameră, iar icoana cu fața la perete și se întinse în așternutul lui Sofronije. La fiecare sfârc avea câte o chestie ca o pară mică.

— Dacă n-ai bănuțul, atunci îl are maică-ta, îi zise ea cu o șoaptă mută, gură la gură...

*

— Pi, pi, pi, drăguții mei, fiți deștepți și nu vă lăsați duși de vânt.

Cu vorbele astea îl trezi cineva în miercurea de Sfântul Martin Mărturisitorul pe tânărul locotenent Opujić în casa lui de la Triest.

— Pi, pi, pi, drăguții mei – spunea un glas adânc ca venit din pizdă –, sfeșnic ca al vostru e unul la o mie! Lupii mănâncă și oile numărate. Pi, pi, pi, drăguții mei! Acum să nu vă văd pleoștiți pe un umăr cernit, trecând de pe un mal mănos pe un mal nisipos și vântos, unde tot ce are greutate face cât o pălărie fără scăfârlie. Aveți grijă să nu sară în barca voastră putoarea aia de fiu-meu, căruia dintre ochi îi ies întunecările, iar dintre dinți sărutările. Nici cu vărsat de vânt n-aveți scăpare, că el tot o să vă dibuie... Pi, pi, pi, drăguții mei...

Deasupra patului se aplecă o femeie corpolentă cu plete cărunte, dar cum părul alb îl răzbise pe cel negru, întrecându-l, șuvițele sure erau vizibil mai scurte. Îl privea cu ochii ei pătați ca niște ouă de șarpe. Când să-și ridice pleoapele, Sofronije îi simți parfumul de migdale, după care o recunoscu pe maică-sa. În jurul său, deasupra patului se mai aplecară patru-cinci persoane feminine cu niște rochii foșnitoare cu crinolină, ca și un tânăr pleșuv cu mustăți negre.

— Scoală, putoare, e vremea de mers la biserică! bâigui maică-sa, întorcând icoana cu fața la odaie. Ce ciugulește găina? Grâu. Și cu ce se hrănește ceasul? Cu sughițuri, frumosule. Ascultă numai cum ciugulește și înfulecă neîncetat – acum! acum! acum!

Şi doamna Paraskeva azvârli brusc cuvertura de pe fiu-său, iar femeile chicotiră văzându-l chircit în pielea goală.

— O omor pe Petra! Cum o să mergi în halul ăsta la biserică? se aprinse doamna Paraskeva şi se luă cruciş de urechi.

Biserica „Sfântul Spiridon" era plină şi se vedea clar cum stătea într-o rână, fiindcă icoanele de la miazăzi se depărtaseră un pic de zid cu marginea de jos. Terenul de sub ea era mlăştinos. În toiul slujbei cineva îi dădu una peste pinteni. O zări pe Petra, în doliu, luminată de zâmbetul ei înfundat cu o nestemată.

— Uită-te la aia care stă lângă icoana Sfântului Alimpie – îi atrase ea atenţia – şi care şi-a înfăşurat pletele în jurul gâtului, e sora ta, Sara. Ţine un inel sub limbă cu care îşi înşală foamea, iar seara poartă ciorapi în loc de mănuşi, fiindcă n-are cine s-o încălzească. Cea care stă lângă mama ta şi are un mijloc că şi-l poate încinge cu un fir de păr, e cumnată-ta Anika. Poţi să-i torni un pahar cu vin între sâni şi să-l bei fără să-ţi scape o picătură. Iar lângă ea e cealaltă cumnată a ta, Mărtuţa, lină ca lacrima în chestia aia. Dacă o visezi, întoarce perna şi o să te viseze şi ea pe tine. Ăla pleşuv e bărbatul ei şi fratele tău, Luka. Acum stă cu o piatră în mână ca să nu adoarmă în biserică. Dacă adoarme, cade piatra şi-l trezeşte. Iar maică-ta zice că nu lasă piatra nici în pat, când o răstoarnă pe Mărtuţa...

— Acum nişte pâinică beţivănică – zise doamna Paraskeva Opujić aşezându-se la masa

de douăsprezece persoane – şi să ne oglindim ochii în ciorbică. Şi iată ce le zic eu acum lor, ereticilor, despre tine, Doamne, care îmi păstrezi fericirea sub prag. Eu laud şi calul căruţei care mă duce! Miluieşte-l, Doamne, pe stăpânul nostru şi pe domnul meu Haralampije, spală-i mâinile lui, Doamne, şi spală-le şi pe-ale noastre, în faţa pâinii Tale şi a sângelui Tău, fiindcă mâinile Tale sunt veşnic curate, căci nu atingi vreun verb. Ai grijă de Tine, Doamne, să mă ai şi pe mine în grijă, şi pe Haralampije, cu tot ce e al lui. Amin.

Când se aşezară, doamna Paraskeva luă o bucată de pâine şi şi-o puse la brâu.

— Priveşte, fiule, la surorile tale, şi la fraţii tăi, şi la femeile lor, la cumnatele tale – şase luni pe an şi le petrec în iunie, iar în decembrie abia dacă intră o dată în casă. Şi toate darurile astea sunt de la tatăl tău, Haralampije. Ia şi tu, Marta, din tartele astea micuţe date prin arome încinse, ia şi tu, Marko, din purceluşul caramelizat cu varză călită pusă la murat de Sfântul Luka, ia şi tu, Sara, un volovan, iar ţie, Luka, ştiu că-ţi plac peştişorii ca nişte svastici anume fierţi în vin, luaţi, copiii mei, din porumbeii ăştia cu două şi trei aripi... Priviţi şi gustaţi minunăţiile astea. Dulceaţa asta a lor o să vă înmoaie curul şi o să vă burduşească chiloţii, c-o să vă ia cu fierbinţeală, apoi cu furnicături, dumicaţii ba îţi ies printre dinţi, ba ţi se împotrivesc, ba ţi se pişă sub limbă, ba îţi dau mâncărimi în urechi şi te mai lăbărţează când trec. Ba se răzgândesc şi trec pe sub nas. Iar când trec, lasă urme: amintiri în

neştire şi sărutări ca pentru o iconiţă... Iar tu, Aniţa, pune-ţi câte-un căţel de usturoi în urechi, să te împotriveşti necuratului, că-i pe-aproape, ca şi derbedeul ăla al meu de Sofronije, care bea de setea altuia şi cinează de foamea altuia. Ştii tu, Sofronije, ce se mănâncă mai abitir?

— Nu ştiu, mamă.

— Casa părintească. Ronţăi frumos pervazuri şi clanţe, ferestre şi praguri şi scuipi doar cheile.

— Mămico, mie nu-mi trebuie casa părintească.

— Ia uite la el! Clocotit în miere, dar învăţat cu carafa. Iar noi aici, marş, potaie, mişcă de-aici! Poate oi şti eu ce-ţi trebuie ţie. Ţie îţi trebuie o femeie. Iar în punguţa asta e o brăţară pentru ea.

Iar fratele lui Sofronije, Marko, îi dădu iute o punguţă de mătase în care Sofronije văzu brăţara de aur cu o inscripţie ce începea cu vorbele: „Eu sunt amuleta...“

— Mulţumesc, mămico. Dar eu nu am intenţia să mă însor.

— Şi eu ce să fac? Să cad la pat până te înzdrăveneşti tu de tinereţe? Ţie nu-ţi trebuie casă, ţie nu-ţi trebuie femeie. Femeia ta îmi trebuie mie, iar surorilor tale – casa. Jovana nu are zestre, iar casa asta a noastră se duce la zestrea ei. Iar eu te am pe tine ca pe un as în mânecă, şi o să te însor chiar dacă o să mă spăl în lacrimi! Ai văzut-o la biserică pe Petra, nu se duce ea după cruce de bărbat ori de femeie, dar are nu ştiu câte podgorii întinse, şi are şi

vapoare, şi e-n stare să cântărească şi focul. Ia-o pe ea. O să-ţi săreze focul şi o să-ţi domolească furculiţa. Atunci o să putem da zestre Jovanei jumătate din palatul nostru ca să-şi aleagă şi ea un logodnic. Dacă tu nu vrei, ea n-o să-l poată alege. O să o ia vreunul bătrân şi bogat. Acum alege tu.

— Sau ghiceşte, se amestecă în vorbă cumnata lui Sofronije, Marta, la care Aniţa pufni în râs şi adăugă:

— Claponul ăsta a fost fript la lemne bărbăteşti ori femeieşti?

— Mamă, acum n-o să mă măritaţi cu vreun clapon.

— Dar tu ştii cum m-am măritat eu? Într-o noapte îmi muşc limba în somn. Noaptea următoare la fel, de aveam rană pe limbă. Mă întreb, ce-oi vorbi noaptea dacă îmi muşc limba în halul ăsta? Scotocesc eu în minte toate cuvintele pe care le ştiu şi-l aflu! Dau de singurul cuvânt care e pe potriva rănii de pe limbă precum teaca pentru sabie. Triest! strig eu şi zbor cu prima trăsură până acolo şi apoi drept în braţele lui Haralampije Opujić. Îmi amintesc de parcă a fost azi. L-am cunoscut la o petrecere şi am vrut să dansăm. Dar fetele mi-au zis că e ocupat. Cum adică, ocupat? întreb eu, iar ele râd şi mă trimit la o ferestruică, spunându-mi să mă uit pe ea. Mă uit eu – când colo, Haralampije zăvorât într-o odaie cu un urs adevărat, şi când dă el să-l înjunghie, ursul dă să moară şi urinează pe el. Ce-am mai râs noi atunci, şi ce mult ne-am iubit, şi-n acelaşi an, 1789, pe o

iarnă grea, te-am avut pe tine, Sofronije. Aşa se petrec lucrurile... Tu mănâncă, şoimul meu, mănâncă acolo şi să n-ai nicio grijă. Dacă-s ascuţiţi dinţii, ascuţit e şi auzul. Dar ce-ai de gând să faci, să nu-mi spui mie, să-i spui soră-tii Jovana. Că eu deja coc colacii de nuntă. Bubuie sub degetele mele ca tobele lui taică-tău. Înăuntru tremură două gălbenuşuri ca doi sânişori, iar când muşti, respiră!... Noroc!

*

În seara aceea, Sofronije intră de unul singur în odaia sa şi se întinse în pat, neaprinzând lumina. Pe perete, lângă icoană şi oglindă, stătea tabloul în ramă ovală aurită înfăţişând o draperie de catifea, doar că acum în tablou zări şi un bust splendid de femeie, zugrăvit atât de frumos că părea viu. În părul blond strălucea o pudră aurie, iar sânii erau dezgoliţi după ultima modă, fiind acoperiţi doar de un voal transparent. Se vedeau sfârcurile date cu acelaşi cârmâz care era şi pe buze. Totul era înfăţişat atât de viu încât Sofronije se apropie şi întinse neîncrezător mâna spre sânii splendid modelaţi. Cineva din beznă îi dădu peste degete.

— Nu-i atinge! zise portretul. Eu sunt sora ta Jovana, iar ăsta nu e un tablou, ci fereastra camerei mele. Iar ţie, domnule frate, îţi mulţumesc pentru ce mi-ai dat şi pentru ce nu mi-ai dat. Eu ţin în sufletul meu slugă pământească, trupul meu. Care m-ascultă. Uite cât e de supus...

Şi Jovana se propti cu coatele în fereastră şi începu să plângă.

— Şi atunci când te vei mânia pe mine, domnule frate, şi mă vei adormi cu anii ca pe o piatră, de sus, din împărăţia cerului, unde zboară păsările, o să coboare Fecioara şi o să plângă pentru mine. Şi luând lapte în cele două sticluţe ale sale şi aprinzând flacăra în candela sa, cu violeta neagră sub veşminte, o s-o pornească încet către mirele ei, venindu-i în întâmpinare. Şi toate or s-o slujească cu supuşenie: şi sticluţele, şi candela, şi floarea, căci şi ea are slugă pământească, trupul său. Şi astfel se întâlnesc între ele Milostenia şi Adevărul. Numai că eu nu mă pot bizui nici pe ea, nici pe tine.

Şi atunci Jovana începu să plângă în hohote la ferestruica ei. Sofronije se apropie de ea, începe s-o mângâie, iar ea îi atinge părul şi zice:

— Tare mult ţi-a crescut părul. Vino să te tund.

Şi-l trage prin fereastră. Sofronije stă în mijlocul camerei, sora îi pune o oală de lut în braţe, ia de pe poliţă cuţitul, îl ascute de furculiţă, se apropie de fereastră, pune cuţitul între dinţi şi-ncepe să-l pieptene cu furculiţa. După ce-l piaptănă, îi îndeasă oala în cap şi se apucă să-l tundă de jur-împrejurul oalei, ca pe o oaie. Atunci pe mâna lui căzu o picătură.

— De la ploaie?

— Da, de la ploaie.

— Nu, nu e ploaia, tu plângi. Chiar atât de mult îl iubeşti pe ăla?

— Văd eu, fratele meu, nu din trup se naşte sufletul. Se pare că sufletele noastre nu-s din aceiaşi părinţi pământeşti precum picioarele, căci nu se trag din Haralampije şi Paraskeva, ci sufletele au altă obârşie, căci trec prin viaţă fiecare pe valul său şi-şi caută urechile că nu se aud soră cu frate, căci sufletele nu ne sunt de acelaşi soi, aşa cum ne sunt mâinile. De unde a venit sufletul tău? În vis răsare floarea, dar încolţeşte scaietele. Iar cel pe care îl aştept e blând la voce, dar calic la adevăr.

— Şi-n mod sigur are capul cât o baniţă, iar mintea cât un purice – răbufneşte Sofronije, scoţând capul din oală.

— Frate după suflet şi bărbat după trup. Îl cheamă Pana Tenecki, e din Zemun. Nu-l cunosc prea bine. Ştiu doar că există, că nu mai pot să dorm de frumuseţea lui trează... Vine diseară să mă vadă. Iar tu stai liniştit, să nu te ciopârţesc.

Şi Jovana pune iarăşi oala în capul fratelui ei şi-şi vede de tuns.

— O să treacă prin camera ta. N-o să ne trădezi, nu-i aşa?

— Nu, zise Sofronije şi hotărî să adoarmă imediat ce se culcă. Doar că la miezul nopţii, spre surprinderea lui, prin camera lui trecu un bărbat în suman de ofiţer austriac, ca imediat să audă şoapte venite dinspre fereastra cu ramă aurie. Un glas de femeie, glasul surorii lui, zicând:

— M-aţi speriat. Omul poate să aţipească şi când plânge...

— De ce plângeai?

— Cel care mă cere e bătrân, eu nu, cum să mă mărit cu el? Dacă era tata aici, mă apăra de mama. El mă iubeşte. Iar dumneata? Sfătuieşte-mă ce să fac.

— Nu vreau.

— De ce? ripostă implorându-l glasul femeii.

— Eu nu am sfaturi. Fiindcă nu există sfaturi. Fiecare trebuie să-şi mănânce calea din faţa lui precum râma.

— Va să zică, nu există ajutor.

— Cine a vorbit despre ajutor? Ajutorul pe care pot să ţi-l ofer există. E grabnic şi folositor, dar nu ştiu dacă o să-ţi placă.

— Oare de ce?

— Pentru că este soiul acela de ajutor pe care după aceea nu-l mai poţi îndrepta.

— La ce vă gândiţi?

— Nu mă gândesc la nimic. Ajutorul meu nu e să mă gândesc, ci să fac ceva.

În clipa aceea, Sofronije aude căzând pe jos o centură bărbătească, zornăindu-şi ferecătura.

— Păi, atunci, faceţi ceva, pentru numele lui Dumnezeu, cât nu e prea târziu! Salvaţi-mă! preluă şoapta un glăscior de femeie.

— Nu mă încumet.

— De ce?

— Pentru că ai să ţipi.

— O să ţip? De ce aş ţipa, când gura asta va fi mută şi iubirea ta va fi surdă?

— Ştii cum se spune: primeşte sângele meu şi trupul meu, iar eu voi fi jertfă pentru tine şi te voi răscumpăra. Doar să ai credinţă în mine. Dar tu nu crezi că asta doare.

— Ce să doară?

— Ajutorul meu. Măcar prima oară... Aş putea să-ţi deschei nasturele de la cămaşă cu limba?

— De ce să îl deschei cu limba?

— Pentru că atunci când sunt încheiaţi nu te pot ajuta...

În momentul acela, Sofronije Opujić începu să se îmbrace pe neauzite. În timp ce-şi punea cizmele, auzi ultimele cuvinte ale soră-sii; şoaptă care nicicum nu se făcu ţipăt:

— Ajutor! Brută! Oh, domnule, vă rog, nu-mi faceţi aşa ceva! Ajutor! Eşti greu, coboară că nu mai pot să respir, ce mă tot apeşi... De ce mă împungi, mă gâdilă... Ce păros eşti, ce faci? Mă sufoci cu saliva, dă-te la o parte, îmi curge în gură... Mă muşti, lasă-mă! Mă răneşti... Ajutor! Criminalule! Astea-s sângele şi trupul tău?! Oh, domnule, vă rog...

Stegarul Sofronije Opujić se retrage tiptil, ca un hoţ, din casa lui părintească. În antreu arde o lumânare înfiptă în buricul unei pâinişoare, iar pe o tipsie de argint se află nişte ouă încondeiate. Ia un ditamai oul încondeiat de ziceai că-i de cocoş, înşeuează la repezeală un cal şi în uniforma de paradă a cavaleriei franceze o porneşte călare drept către casa Petrei. O trezeşte, îi dă oul, îi zice că a venit să-şi ceară iertare şi o întreabă:

— Zi-mi ce legătură există între Opujicii şi Teneckii din Zemun.

— Chiar nu ştii? Totul a început după ultimul război din secolul trecut. Odată cu acel an,

1797, când a început căderea Republicii Venete. Când tatăl tău s-a întâlnit cu Pahomije Tenecki, tatăl lui Pana Tenecki, care acum o răstoarnă pe soră-ta.

— Şi-n ce fel de relaţii sunt?

Petra îl sărută de despărţire şi prin sărut îi zise cu o şoaptă mută, gură la gură:

— Mai rele nici că pot fi.

Sofronije o porneşte călare către nord-vest şi simte că-l vizitează ceva. O foame mică, gemându-i sub inimă ca o dorinţă nepotolită, dacă nu cumva o durere surdă scâncind în el ca o foame.

Împăratul

Pahomije Tenecki era coborâtor din acei Tenecki care de-a lungul a două generații au dat doi pictori desăvârșiți ce știau a deosebi la Velasquez 27 de nuanțe de negru. Au venit în Zemun pentru ca George Tenecki să execute portretele faimoșilor Karamat. Pahomije Tenecki, din ramura colaterală a familiei, era jumătate polonez, după mamă. Și probabil că de la mama lui avea darul muzicii. Deși moștenise turnătoria de clopote din Zemun, mai bucuros s-ar fi dus la Buda să învețe a cânta la un instrument muzical.

Încă din copilărie, deci din vremea când în visele lui încă nu existau morți, Tenecki luase o hotărâre neobișnuită. Cânta foarte bine la clarinet, iar bucuria dată de acel instrument i-a deschis o asemenea poftă de viață că brusc s-a

decis să trăiască mult, cât mai mult cu putință. Cum s-ar zice, pe vecie și încă o zi. Dar cum anume să și izbutească nu știa, și nimeni nu se învrednicea să-i dezvăluie taina, iar Pahomije era încercat de o dorință nestrămutată și nestăpânită de a i se subjuga. Se întreba dacă întâi pierzi trupul ori sufletul. Dar auzise că acel „pe vecie" din cunoscuta expresie se referea la suflet, iar acel „încă o zi", la trup. De altfel, i-a spus un preot, e mai ușor să-l pierzi pe acel „pe vecie" decât pe acel „încă o zi" din acea complicată ecuație, care acum îl cotropise cu totul.

Mai târziu, când a mai crescut, Pahomije Tenecki a studiat muzica la Viena, a dobândit niște picioare mereu fierbinți ca jăratecul, încât pe ploaie încălțările scoteau aburi, și o mână de gheață, încât cu ea își răcorea obrajii în loc de un pahar cu bere. Adora compozițiile lui Paisielli, iar amintirile de la Zemun, Pesta și despre părinții lui și le putea împărți în amintiri fierbinți și aminitiri reci. Era deja însurat, avea doi fii – Pana și Makarije, și o fiică – Jerisena, când pe neașteptate un prieten i-a trântit în față o frază care îi va schimba viața lui Pahomije Tenecki. A zis: „Cei care se spetesc omorând oameni trăiesc și cel mai mult..."

Pahomije Tenecki a început imediat să exerseze. Ce atâta clarinet, ce atâta Paisielli și Haydn! Exersa ochitul cu puşca. Ce-i drept, o vreme a șovăit între muzică și armată, dar neobișnuita iscusință a degetelor, exersate ani de zile la clarinet, s-a dovedit brusc extrem de folositoare și în cealaltă direcție. Această iscusință a

degetelor l-a ajutat să devină unul dintre cei mai buni ochitori din Viena. Şi nu numai atât. Amintirile reci şi fierbinţi, o mână rece şi alta caldă erau parcă anume făcute pentru noua îndeletnicire a lui Pahomije Tenecki. Aceste efecte îi sporeau fantastic iscusinţa, care, pe deasupra, mai era şi imprevizibilă. Lumea de la poligonul unde exersa el a început să se teamă de el şi să-l evite.

— Ocheşte la fel cum cântă la clarinet, şuşoteau ei, cu unul ca el n-ai cum să te pui.

Şi, într-adevăr, aşa a şi fost. Cum a izbucnit războiul în care francezii au distrus Republica venetă în anul 1797, Pahomije Tenecki şi-a ras mustăţile purtate timp de şapte ani, şi-a aşezat puşca într-o cutie capitonată cu pluş roşu de parcă ar fi fost clarinetul său şi s-a prezentat în armata austriacă. Imediat a fost trimis pe front şi într-una dintre primele ciocniri armate şi-a arătat minunăţia lui de iscusinţă în trasul cu puşca, iar dintr-un beci a salvat sau, mai bine zis, a capturat o fată brună. De atunci a ţinut-o permanent lângă el. Despre ea nu ştia nimic, nu ştia dacă înţelege limba lui, nu ştia dacă ştie să scrie, deşi în privinţa asta avea îndoieli. În loc să-i spună ceva în prima zi, i-a ars o palmă, fiindcă un cuvânt poate fi trecut sub tăcere, dar o palmă ba. Şi astfel s-au înţeles ei încă de la început, fără prea multă vorbărie.

Ea tăcea înciudată, mânca puţin şi se făcea tot mai frumoasă. Nu-i ştia nici numele şi nici de ce religie e. Nu ştia dacă e neprihănită sau nu, fiindcă nu făcuse dragoste cu ea. Dar în

fiecare seară, cam pe la „bezna albă", o obliga să i-o sugă. Rujul de buze al fetei i-o colora într-un roşu ca sângele din lobii urechilor ei. Şi făcea întocmai ceea ce îi cerea el, atingându-i-o uşor cu degetele şi cu buzele şi nedând nici cel mai mic semn de afecţiune ori dezgust. Cu cât timpul trecea, aceste seanse se prelungeau, devenind nemaipomenite. Uneori, lui Tenecki i se părea că acele atingeri şi cuprinderi îi redeşteptau ceva, dar ce anume – nu putea pricepe. De altfel, nici nu avea timp să-şi bată capul cu asemenea chestii. Făcea un gest cu mâna, cumpănind că destinul unei femei este întotdeauna hotărât de un „da", iar destinul unui bărbat, întotdeauna de un „nu". Apoi se porni războiul turbat împotriva Franţei, iar în acest război lui Pahomije Tenecki i se duse vestea. Curând, în jurul lui se făcu gol, ca altădată la poligonul de la Viena. Toţi îi ştiau de frică, de ambele părţi ale liniei de foc. Iar el făcea ce voia. Dacă fraza aceea pe care o auzise în tinereţe era întocmai, din zi în zi lungimea vieţii lui se întindea considerabil... Însă atunci superiorii lui i-au spus:

— Asta nu e o treabă pentru tine. Aici n-ai pereche. Nu e nimeni cu care să te poţi măsura. Ai să decazi şi ai să-ţi pierzi iscusinţa. Acum zi şi tu, ce fel de raport e ăsta: „Ne-am bătut cu ei de la şase dimineaţa până la zece seara şi i-am bușit bine pe unii, şi i-am împins în pădure, unde i-am căsăpit, iar pe alţii i-am înfipt în copaci, unii au mai şters-o, iar altora le-am capturat zece drapeluri, başca goarna". Tu chiar trebuie să faci asemenea chestii? Că doar are

cine! De aia, strânge-ţi lucrurile. Ceva mai la nord, pe un alt front, vei da de unul ca tine, dacă nu mai bun. Doar că ai grijă, ăsta e de cealaltă parte, de partea francezilor. Du-te să-l aranjezi.

Şi Pahomije Tenecki îşi luă cutia cu puşca sa, binoclul, fata de mână şi plecă. Numai că acolo nici ţipenie de om, o linişte de-ţi ţiuiau urechile. Nimeni cu care să se fi măsurat Tenecki. Aşa că Pahomije făcea tot ceea ce voia el pe frontul acela, iar serile şi le petrecea cu fata. Într-o după-amiază i se întâmplă un lucru ciudat. Asupra lui se năpusti un negustor neînarmat pe nume Jeremija Kaloperović, voind să-l rănească. Tenecki n-a vrut să-l ucidă, dar l-a rănit la mână. În ciuda rănii, acesta se tot vântura ca un bezmetic pe câmpul de luptă, urmărindu-l de departe pe Tenecki. Plângea, cărând după el o cutie neagră cu intarsii de fildeş, şi tocmise nişte soldaţi ca să-i ducă acea cutie domnişoarei Rastina.

— Cine e această Rastina? îşi întrebă mirat Tenecki soldaţii.

— Cum adică cine e Rastina? E femeia cu care domnul căpitan binevoieşte acum să convieţuiască. Care este logodnica pomenitului negustor din Karlovac, kir Kaloperović.

Tenecki izbucni în râs şi se duse să mai petreacă o noapte cu Rastina. Prilej cu care constată că ea putea avea un impecabil „embouchure" – aşa cum numeau muzicienii Şcolii de la Viena dispunerea buzelor atunci când cânţi la un instrument de suflat. Căuta să mai reflecteze

la chestia asta; Rastina tăcea mai departe îndârjit, când micul lor război murdar mai fu o dată întrerupt. Fu anunţat că trebuia să se întoarcă la vechea lui unitate, fiindcă potrivnicul său îşi făcuse apariţia în zona de pe front a francezilor, părând că şi el îl caută pe Tenecki. Aşadar, Tenecki se întorcea la vechea lui unitate, când în fine Rastina deschise gura:

— Pe cine naiba căutăm noi cât e ziulica de lungă?

— Ie-te-te, face gât porumbiţa! i-o reteză Tenecki. A făcut gât taman când trebuia. Acum te preocupă ăstălalt? Ăsta care mă lucrează?! Ei, atunci ascultă bine la mine.

Ăsta pe care îl căutăm noi se numeşte Haralampije Opujić. Opujicii sunt oameni înstăriţi, negustori din Triest, şi-s sârbi. E căpitan, are cel mai iabraş cal de pe flancul armatei franceze, cară permanent după el, într-o geantă de piele, un serviciu de masă din argint, iar la centură ţine în aceeaşi teacă şi cuţitul, şi furculiţa. Ţine pe spezele lui un teatru ambulant unde se joacă doar scene din viaţa lui şi, ceea ce e ciudat, îşi prezintă propria moarte, chit că e în viaţă. Se pare că femeile îl iubesc. Lui însă îi place pizda pufoasă, degetele lui miros doar a femeie şi nu e uşor de săturat.

Maică-sa l-a iubit mai mult decât pe bărbată-său, nevastă-sa mai mult decât pe fiu-său, iar fiică-sa mai mult decât pe frate-său şi, oricum, mai mult decât pe oricare alt bărbat. E trupeş şi iute ca săgeata. Şi poate scoate cu o mână peştele din apă, ca ursul. Se închină

repede, de parcă prinde muşte, şi-şi trage snaga şi vânoşenia din laptele femeii. Mereu îşi tocmeşte câte o doică, de parcă e prunc, iar femeile astea, care seara îi rumegă urechile, îi prepară brânză din laptele lor, iar dimineaţa el îşi înmoaie în laptele lor periuţa de dinţi, cu care apoi îşi freacă dinţii. După ce face dragoste, niciodată nu se ridică în picioare până ce nu trage o pipă. Nu-şi ia ibovnicele în expediţiile militare, dar se mai găseşte câte una care să-l aştepte pe malul Dunării. Acum, Haralampije Opujić, cel pe care îl fugărim noi, zace în bezna din turnul din faţa noastră, cu bărbia sprijinită în pumni, şi cugetă. De la gândurile astea ale lui, cuiva din bezna îndepărtată i se încheagă sângele în vine, dacă nu chiar i se taie răsuflarea în somn. Mie însă nu. Eu nu mă tem. Eu văd căruntetea ciorii în zbor.

Căpitanul ştiu că e cremene, nu alta. De la Rajna la Neva, de la Wagram la Dunăre, a văzut multe cuiburi de păsărele cu păr de femeie şi a dus amar de războaie, cândva în armata austriacă, iar acum în cea franceză.

În privinţa morţilor sale, eu le-am privit la teatru şi prin iarmaroace şi ştiu cum stau lucrurile. E greu să te apropii de căpitanul Opujić. Să zicem că bea un rachiu din 24 de ierburi, dar niciodată nu cade beat. Dacă o tărie îi ia un pic minţile, ia o cepşoară, o strânge în palmă până îi stoarce ultima picătură şi apoi o miroase. Chestia asta îi ia mahmureala şi îi limpezeşte capul. Ştie că între popoare nu există dragoste, iubire, dar ştie că există ură, îi place să spună că

izbânda are mulţi taţi, iar înfrângerea e întotdeauna un prunc orfan, dar niciodată nu spune, deşi o gândeşte, că şi înfrângerea, şi izbânda au întotdeauna aceeaşi mamă. El ştie că atât mie, cât şi altora, ne e tare urât de acel ceva de pe urma căruia trăim. Dar, mai presus de orice, este un vajnic soldat. Până acum, sub el au murit în lupte nouă cai. Iar cu puşca poate ucide crapul atunci când face salturi în apă. Au frică de el şi ai săi, şi străinii. Am auzit că un maior francez îi purta sâmbetele, îl făcea de râs şi chestii d-astea. Opujić tăcea şi înghiţea găluşca, însoţindu-l pe maior chiar până la casa acestuia, pe care o luase cu japca de la inamic, în oraşul Ulm, de pe Dunăre. Francezul înnoptase frumuşel acolo, dar a doua zi dimineaţă în locul acela nu a mai fost urmă de casă. Peste noapte, casa, cu maior cu tot, a fost subtilizată de oamenii lui Opujić. Nimeni nu a mai putut găsi nici măcar o cărămidă din ea. Pe pământ se afla patul cu baldachin al maiorului, în pat o bătrână, iar sub pat un purcoi de cărţi de joc. Dar nici picior de maior.

Se mai zice despre căpitanul Opujić că era fudul de-o ureche. Şi încă într-un fel ciudat. Vorba ceea, cu cât fiul căpitanului, Sofronije Opujić, auzea mai bine sub pământ, cu atât mai slab auzea tatăl pe lumea asta de pe pământ. Că şi fiul, cu cât creştea, cu atât auzea mai bine. De asta căpitanul Opujić avea o vorbă: „Pentru ca un lucru să se audă într-adevăr bine, el trebuie spus măcar de două ori".

Ei, ăsta ți-e împăratul, zăcând în turnul de peste drum și pândindu-mă din bezna înstelată, fiindcă și eu stau cu ochii pe el.

Marele Preot

Căpitanul Tenecki şi Rastina stăteau culcaţi în turnul de pe câmpul de luptă, unde nu erau decât ei. Întotdeauna în război Tenecki era singur. Pe zidul odăii era o poză cu un vapor în furtună, iar Rastina, înainte să adoarmă, privea marea aceea sub clar de lună şi se temea, ca altădată în copilărie, să nu facă pipi de la atâta apă pictată. Pe un alt zid atârna un tablou cu o femeie răpită de un centaur, aruncată pe spatele lui, căruia, în timp ce galopau, îi dădea sân ori de câte ori el întorcea capul. Aşa cum stătea scris dedesubt, era vorba despre un hierofant eleusin, iar femeia care îl călărea reprezenta lumea. Acest sacerdot sugea de la un sân milostenie, iar de la celălalt nemilostenie; de la unul legea, iar de la celălalt libertatea de a

da sau nu ascultare. Rastinei i se părea că el era maestrul sfintelor mistere ale războiului, împăratul care se preschimba în marele preot, centaurul care, afară, în noapte, pândea momentul ca să-i arate lui Tenecki obiectul său sacru de foc, iar ei, Rastinei, îi sugea laptele.

Oricum, cei doi neîntrecuți ochitori erau pe punctul de a se înfrunta. Își ocupară pozițiile în cele două turnuri, față în față, la o distanță de opt pușți. Amândoi gândeau că o să înceapă o canoneală reciprocă ce putea dura săptămâni la rând, însă totul a ținut o singură zi.

Se lăsă o beznă alburie. Tenecki stătea culcat pe podea, privind la acoperișul de deasupra sa ca la o navă răsturnată, dar atent la turnul de sub el, căruia îi inhala mirosurile ce începeau să se vampirizeze. Apoi se ridică. O simțea pe Rastina, cu degetele și cu gura ei, asupra lui. Și se gândea că acele atingeri, în devălmășia lor nestăvilită, țineau de-o veșnicie, dintotdeauna, de parcă erau „din veci". Apoi, brusc, încetă să mai simtă acele atingeri și începu să le audă. Întâi auzi buzele și degetele Rastinei, dar înăuntrul său, în sinele său. În fine, înțelegea. În decursul atâtor lupte, în răstimpul asediului Veneției, în vremea celor două fronturi, Rastina cântase la el, la Pahomije Tenecki, căpitan austriac, ca la clarinet, din Joseph Haydn. La un moment dat, ea interpretă „Allegro con spirito", din divertismentul lui Haydn „Corale di Sant' Antonio" pentru flaut, oboi, clarinet, fagot și corn, iar buzele și degetele ei stăpâneau impecabil compoziția lui Haydn. Pahomije

Tenecki chibzuia că tânăra poseda o asemenea tehnică muzicală în execuţia la clarinet faţă de care iscusinţa lui Tenecki, dimpreună cu cea a lui Paisiello, păreau joacă de copil. O privea uimit pe fata aburcată pe el şi termină chiar când ea trecu la „Minuetto". Dar atunci iarăşi interveni micul război murdar. Tenecki simţi fumul, înjură şi gândi: „Niciodată timp destul pentru veşnicie!" şi alergă la fereastră. În plină noapte se vedea clar cum din turnul vecin, acolo unde se încuiase căpitanul Opujić, ieşea fum. Lui Tenecki nu-i venea să-şi creadă ochilor. Turnul lui Opujić era în flăcări. Era momentul să gândească iute. Celălalt, dacă într-adevăr turnul ardea, putea fie să se facă scrum odată cu el, fie să sară prin unica ieşire chiar în bătaia puştii lui Tenecki.

Curând, flăcările se iviră şi la etaj. Se petrecu un lucru incredibil. Tenecki înşfăcă binoclul şi începu să vegheze atent ieşirea din turn, din care pricină se mişcă un pic din ascunzişul său. Moment în care căpitanul Opujić nimeri ochiul din binoclu şi ochiul din cap, cu o clipă mai devreme de a sări din pălălaia pe care chiar el o stârnise.

*

Curând, în turnul unde zăcea împuşcat Tenecki intră un bărbat atât de solid că putea căra un clopot de biserică, cu o puşcă în mâini şi într-o strălucitoare uniformă de cavaler francez. Se năpusti la răposatul Tenecki, înlătură cu

piciorul puşca acestuia şi se simţi cuprins de dorinţa nestăpânită de a urina pe inamicul căzut la pământ. Dar în turn văzu o fată ghemuită tremurând toată într-un colţ, îşi stăpâni pornirea, o îmbrăţişă şi începu s-o consoleze cu o vorbă înceată, şoptind ca într-o rugă:

— Asta ce mai e, Doamne? Pentru ce arşiţa rachiului, Doamne, Dumnezeul meu?! De ce nu ne tulburăm atunci când Dumnezeu merge înaintea noastră, ci numai dacă e în urma noastră? M-ai amăgit, dar nu m-ai tras pe sfoară. Sărat e largul mării, că de atâta sare până şi apa se macină. Dumnezeul meu! Încotro ne îndreptăm?

Atunci i se adresă Rastinei, mângâind-o neîncetat pe plete:

— Vino, odorul meu, nu te teme, jos te aşteaptă fratele şi logodnicul tău, au albit de grija ta.

Când ieşiră din turn, în miez de noapte, într-adevăr îi aşteptau două arătări. Fratele Rastinei şi logodnicul ei, Jeremija Kaloperović. Fratele avea o puşcă, iar Jeremija ţinea în braţe o cutie neagră cu intarsii de fildeş, unde se afla clarinetul Rastinei. Numai că Rastina nici măcar nu întoarse capul spre ei. Fără o vorbă, luă cutia neagră de la logodnicul ei şi plecă în beznă după căpitanul Opujić. Care se întoarse mirat, zicând:

— Încotro, fiica mea? Mustăţile îmi sunt mai bătrâne ca tine. Bagă asta la cap.

— Vreau să am un copil cu tine. Viaţă pentru viaţă.

Şi nu mai vru să se despartă de el. La primul popas, la cina de la hanul „Buricul pământului" mâncă de post nişte linte şi bău rachiu. Dar nu se moleşi deloc. Şi numai ce intră în cârciumă o cerşetoare cu o tichie bărbătească în mână, strigând de mama focului:

— Să-şi aducă obolul în tichia asta doar femeile care nu şi-au înşelat bărbatul! Numai ele! Celelalte să nu care cumva să întindă mâna...

La care Rastina smulge un nasture de argint de la cămaşa ei şi îl aruncă în tichie. Căpitanul râde şi o ia cu el la culcare. Pe drum, murmură:

— Ştii, Tenecki a greşit socotelile. El a gândit şi a crezut că trăieşte cu atât mai mult cu cât omoară mai multă lume. Când de fapt asta e o mare prostie. Socoteala e alta – niciodată nu ştii cine pe cine ucide: învingătorul pe învins sau învinsul pe învingător. Acum Tenecki zace în turnul ăla, şi păsările zboară deja deasupra lui de parcă-i creangă, şi nu ştie dacă eu sunt cel ucis, iar nu el...

Văzându-l pe căpitan neliniştit precum iapa lui de doi ani, Rastina îl acoperă cu sărutări, vrând să-i şoptească la ureche mai ştiu eu ce, el însă îi închide gura cu palma.

— Să nu-ţi fie teamă, sufleţelul meu, ştiu că ai avut şi pe alţii înaintea mea. Asta nu are importanţă. Tot eu o să te dezvirginez.

Şi îi pătrunse clitorisul cu bastonul lui de orb, că-i plesniră ambele buze. Plângând, ea îi spuse la ureche:

— Ar mai trebui o dată.

Când căpitanul se sui pe ea a doua oară, înţelese că Rastina era fecioară.

Îndrăgostiții

După ce Rastina Brunswick s-a întors în anul 1797 de pe câmpul de luptă la Sremski Karlovci, întrucât căpitanul Opujić n-a mai putut-o lua cu el din bătălie în bătălie, l-a căutat imediat pe Jeremija Kaloperović, logodnicul ei de pe vremuri. Care avea la mână o cicatrice de la puşca răposatului Pahomije Tenecki şi ceva steluţe sure în barbă.

— Dacă vrei o femeie care de trei ori şi-a pierdut fecioria, care te urăşte şi care să-ţi nască pruncul altuia, atunci ia-mă pe mine – îi zise lui Kir Jeremija. El gândi: „Durerea e doar freamătul durerii altuia" – şi o luă.

Aşa că Rastina Brunswick s-a măritat la Karlovci şi s-a instalat în casa spaţioasă a lui Kaloperović de pe strada Zahărului. Întâi au avut un fiu, pe Arsenije, apoi o fiică, pe Dunja.

Bărbatul Rastinei nu dădea niciodată semne de nerăbdare, doar că uneori, când vorbea, propozițiile se cam încălecau, pentru că de fapt el mereu voia să spună două lucruri deodată. Le povestea copiilor despre niște pești de mare care suportă doar o anume concentrație de sare în apă. Dacă apa conține mai multă sare decât pot ei suporta, atunci peștii se smintesc. Așa e și cu noi. Fiindcă fericirea omenească e ca sarea. Dacă e prea multă, sminteşte.

Și le-a cumpărat domnul Kaloperović și Rastinei, și Dunjei câte o pălărie din piele de șarpe. Și le-a făcut un abonament la *Jurnalul sârb din capitala chezaro-crăiască Viena.* Din Dunja a ieșit o slăbătură de fată tare hulpavă. Băga de toate în ea, prin toate orificiile, tot ce-i pica în mâini – titireze, lăcuste, nasturi, broaște vii, agrafe de păr, boabe de fasole, melci și mingi, morcovi, ouă, păstăi de mazăre, sticluțe de apă de colonie de la Köln, castraveți și bile de sticlă, almanahuri venețiene și creioane, cârlige și cesuleţe cu muzică și, în fine, o băşică de peşte care a pocnit în ea...

Pe băiat, domnul Kaloperović l-a dat la școli.

— Poate o ieși vreun Cicero.

Iar tânărul Arsenije Kaloperović s-a îndreptat către școala sârbo-latină din Karlovci și încă din prima zi a adus acasă o făptură ciudată, ca un motănaș, bine îndopat cu citate latinești și frumușel ca o păpușică. Această păpușică, mai bine zis păpușel, se numea Avksentije Papila, coleg de bancă al lui Arsenije și rudă îndepărtată

a unui general degradat. Orfan şi fără mijloace de subzistenţă, Papila arăta cu mult mai bine în hainele de căpătat de la colegii săi decât aceştia în hainele lor cele noi. Avea din naştere o cicatrice micuţă la tâmplă, care îi dădea un aer misterios.

— Uite şi la căpăţâna asta zdrelită – ziceau în glumă colegii lui, dar îl iubeau. Era favoritul tuturor mâţelor, al preoteselor şi al elevilor din Karlovci. De aceea, sau poate din alte pricini, Papila stârnea, oriunde se nimerea, poveşti incredibile şi deseori chiar fioroase. Partea frumoasă era că taman el nu auzea niciodată acele poveşti şi că se arăta tare surprins atunci când cineva îi relata vreuna dintre ele. Doar că uneori simţea cum drumul vieţii se răsuceşte în faţa lui ca un vierme.

Băieţii erau deja la treapta de retorică, Papila îşi petrecea tot mai mult timp în casa spaţioasă a Kaloperovicilor, şi mai puţin în coşmelia lui sărăcăcioasă, şi într-o seară începu să copieze pentru el şi pentru Arsenije un manual scris de mână, împrumutat de la un coleg. Scria cu caligrafia lui superbă, înmuind tocul când în gură, când în cerneală şi silabisind cu voce tare: „Praecepta artis oratoriae in tres partes digesta et Juventuti Illyrico-Rasciane tradita ac explicata in Collegio Slavono-latino Carloviciensi, Anno Domini..."

Când, deodată, cineva îi vârî o oglinjoară în faţa ochilor. Doamna Rastina chicotea, arătându-i că se mânjise cu cerneală şi ştergându-i buzele cu mâneca sa parfumată.

— Ai vrea să ne înveți pe mine și pe Dunja latina? Că tare ni s-a mai urât.

— Vreau, zise Papila, dacă mă duceți la Timișoara la teatru și dacă domnul Jeremija ar vrea să-mi cumpere ceva cărți.

— Și ce anume ți-ar plăcea?

— Una să fie despre Eladije, care și-a vândut sufletul diavolului, scrisă de Vikentije Rakić, și o alta, nemțească, despre doctor Faust. Amândouă au fost tipărite în anul 1808.

Și astfel au început să decurgă orele de latină în casa domnului Kaloperović, care se putea vedea bine de pe vapoarele ce navigau pe Dunăre. Întâi Avksentije Papila ținea lecția cu domnișoara Dunja pe verandă, apoi se ducea în salon împreună cu Arsenije, căruia maică-sii îi plăcea ca din când în când să-i dea glanț cu salivă pe splendoarea lui de păr. Aici începea lecția de latină cu doamna Rastina. Erau aduse pe masă clătite umplute cu melci sălbatici și pită cu verdețuri în platouri de faianță. Platourile erau brăzdate de șănțulețe care duceau, aidoma vaselor de sânge, către o adâncitură în formă de inimă. Care inimă strângea uleiul încât clătitele să nu bălțească în grăsime. La pită se servea un ceai de urzică cu miere, băutura preferată a tânărului Papila, care apoi o iniția pe doamna Rastina în ale retoricii sau îi citea fragmente din *Iliada*, torcând ca un motan: „Peste mări și țări, în preajma Troiei, există o apă amară care nu e de băut. Aici vin de se adapă sălbăticiunile pădurii, numai că nu-și pot potoli setea până ce nu vine inorogul să se adape. Al cărui corn este

fermecat, iar atunci când îşi lasă în jos capul ca să bea, tulbură cu cornul său apa, făcând-o apă dulce de băut. Şi abia atunci şi celelalte sălbăticiuni se adapă, laolaltă cu el. Iar după ce îşi ostoieşte setea şi îşi înalţă cornul din apă, apa aceea se face iarăşi amară. Numai că atunci când inorogul tulbură apa cu cornul, el stă cu ochii în limpezimea din susul apei, şi în limpezimea aceea vede ca-n palmă tot viitorul lumii..."

*

Într-o seară când Arsenije n-a fost prezent la lecţie, chiar în clipa când Papila a deschis gura ca să-i tălmăcească un nou capitol – „De tropis dictionis" –, eleva şi tutoarea sa, doamna Rastina, a spus:

— Frumosul meu, e musai să-ţi povestesc ceva. Doamna Avakumović mi-a încredinţat o taină vrednică de auzit. Ei bine, ascultă. S-a întâmplat că, acum şaisprezece ani, într-o familie de neam ales trebuia să se nască un copil. Ce-i drept, mama visa să aibă un băiat, iar tatăl o fiică, dar oricum ei nici nu visau că l-ar fi putut avea de la un alt tată. Aşa că pruncul care era pe drum deveni un copil nedorit. Mama trebuia să-l înlăture înainte ca soţul ei să intre la bănuieli. Vrăjitoarea care fu chemată zise că treaba era uşor de făcut dacă fătul era pus într-o altă persoană sau chiar într-un obiect. Cum anume s-a putut ajunge la aşa ceva, povestea nu spune, doar că fătul şi-a aflat culcuş în

moliciunea faldurilor de catifea ale unui fotoliu cu urechi. Fătul din fotoliu îşi văzu de pruncia lui până într-o bună zi, când tatăl se tolăni în fotoliu, auzindu-se de sub el ceva ca un pârâit…

În acel moment, tânărul Papila a întrerupt brusc relatarea doamnei şi, extrem de tulburat, a continuat să-şi ţină lecţia de parcă nimic nu fusese spus:

— Tropii sunt: metafora, sinecdoca, metonimia, antonomastia, onomatopeea, catacresis şi metalepsis. „Alegoria nihil alius est quam continua Metaphora…"

Dar atunci doamna Rastina atinse cu evantaiul său buzele lui Papila, mângâindu-l cu ochii săi argintii şi continuând să vorbească domol:

— În metaforă sau în alegorie, ceea ce-i totuna, femeia din poveste, absolut răvăşită, îşi chemă într-o zi soţul ca să tragă cu urechea: din speteaza fotoliului se auzeau bătăile unei inimi…

„Dic quibus interris et eris mihi magnus Apollo…"

— Cam într-o lună s-au putut distinge contururile unui pruncuţ ghemuit sub husa fotoliului, iar dacă se rezema cineva, copilul i se lipea de spate, căutându-i căldura şi bătăile inimii. Curând, dacă se ridica un pic husa, se putea vedea că e băiat…

„Crudelis Mater magis, an puer imquebus ille Improbus ille puer, crudelis tu quaque Mater…"

Cu aceste cuvinte, cu groaza în suflet, Avksentije încerca să-şi continue lecţia, când doamna Rastina îşi încheie brusc povestea:

— În fine, au descusut husa şi în fotoliu au dat de tine, Avksentije Papila!

La aceste cuvinte, tremurând tot, Avksentije scoase un ţipăt şi se aruncă în braţele desfăcute ale doamnei Rastina, care în felul acesta îl apăra de groaznice gânduri, trăgându-l la pieptul său şi ducându-l din acel fotoliu din poveste drept în aşternutul ei.

*

În acele zile ale anului 1813, la Karlovci, luna plină avea o căptuşeală verde, bătea un vânt care nu lua pălării, ci nume, şi cădeau nişte ploi unsuroase, hrănitoare.

— Uită-te la ele, trăncănea doamna Rastina, arătând spre trecătoarele luate de vânt, în timp ce stătea la fereastra sa ce părea o lectică plutitoare de sticlă – priviţi-le, fiecare dintre ele îşi ţine numele între sâni. Primul care îşi vâră mâna acolo, îi şi ia numele. Dar, îndeosebi, feriţi-vă de cele frumoase – le spunea în acele zile doamna Kaloperović fiului şi amantului ei, fericită nevoie mare de întoarcerea neaşteptată a tinereţii, feriţi-vă de cele cu buza de sus verde, iar cu cea de jos violetă. De cele pe ai căror cercei se opresc păsările din zbor. Astea or să vă dea să beţi din mâna lor apa în care a stat o noapte salvia, apă care vă face să uitaţi de mamă.

În timp ce-i vorbea, fiul ei Arsenije se zgâia la ea, la mama lui, nemairecunoscând-o, iar ea la Papila, ca la un înger.

În decursul acelor săptămâni, gustul plăcut de suc de ciuperci din gura doamnei Rastina se schimbă, apoi scorţişoara luă gust de cafea, ca până la urmă doamna Kaloperović, care deja auzise galopul calului său de lemn pe ţărmul nopţii, ca şi bezna de pe ţărmul numelui, se schimbă la faţă.

— Ai putea să-mi apari o dată în somn? îi spuse ea amantului ei. Niciodată n-apuc să mi-o trag cu tine în vis. Şi nici nu-l mai pot visa pe Arsenije.

Într-una din dimineţi, ea i-a spus:

— Grozav ce m-ai mai speriat astă-noapte în vis. Ai venit pe furiş, cu un felinar. Eu te-am chemat în vis să te mângâi, iar tu ai vrut să mă omori. Cu o sabie de husar.

Ca s-o liniştească, tânărul Papila i-a dăruit unul dintre acele zâmbete despre care femeile din Karlovci şopteau că „valorează cât un cal de călărie" şi o pernă albastră cu patru zurgălăi, câte unul în fiecare colţ. Ca să-i amintească de el şi când doarme. Pe pernă era cusut cu fir de aur un text în latină: „Când se culcă doamna Rastina, zurgălăii clinchetesc şi din ei se ivesc visele. Când se scoală doamna Rastina, visele se întorc în clopoţei, iar în aşternut se vâră motanul doamnei Rastina. Toarce şi dă cu o lăbuţă în zurgălăi. Când unul dintre visele doamnei Rastina mai cade din zurgălăi, motanul cască botul şi-l înghite. Doar că o asemenea hrană e

prea săţioasă şi îi cade greu. Atunci motanului i se face frică de ceea ce a înghiţit, câteva zile nu mai toarce şi caută iarbă de isop, care e de leac la muşcătura de şarpe. Iarba asta îi vine în ajutor, înzdrăvenindu-l şi de visele doamnei Rastina".

Pe partea cealaltă a pernei era scris: „Numele motanului este Arsenije Papila".

Doamna Rastina stătea mândră la fereastră cu perna asta, mâncându-l din ochii săi argintii pe Papila, din pricina căruia învăţase iarăşi să meargă ţinând un sfeşnic cu lumânarea aprinsă în creştetul capului şi pentru care, după mulţi ani, îşi scosese din nou clarinetul din cutia neagră cu intarsii de sidef şi capitonată cu velur. Uşor îmbujorată, le cântă într-o după-amiază fiului şi amantului ei „Divertismento-Corale di Sant' Antonio – per flauto, oboe, clarinetti, fagoto e corno" de Haydn, şi chiar când ajunse să atace „Minuetto", în încăpere intră fiica ei, Dunja, cu buza de sus boită în verde, iar cea, de jos, în galben.

Doamnei Rastina i se puse un nod în gât, se opri din cântat şi în aceeaşi seară acoperi pe furiş patul fetei cu o cuvertură din păr de capră. A doua zi, privindu-şi amantul, văzu pe spatele lui Avksentije zdrelituri de la firele aspre de capră. Stoarsă de bănuieli, seara îşi pândi fiica în timp ce se îmbăia. Privind-o de după perdea, doamna Rastina gândi pe moment cum bărbatul n-o să afle niciodată trăirea femeii atunci când se îmbăiază, iar femeia, trăirea bărbatului atunci când se scutură după ce urinează... Apoi

văzu pe genunchii Dunjei dungi roşietice de la pielea de capră. Aşa că află mai mult decât voia ea să ştie.

Furioasă şi neputincioasă, ea nu închise un ochi toată noaptea, plimbându-se prin cameră cam cât ar fi făcut pe jos până la Slankamen. Dimineaţa îşi chemă fiul, îl îmbrăţişă şi îi spuse totul. Plânseră amândoi înlănţuiţi, când el se smulse, se duse în camera unde Papila ţinea ora de latină cu sora lui şi-i izgoni pe amândoi din casă, ţinând pistolul îndreptat spre ei.

Faetonul

O vreme nu s-a mai auzit nimic despre Dunja şi Papila, doar că bătrânul domn Kaloperović îi întreţinea pe ascuns. Totuşi, iarăşi ajunse până la urechile doamnei Rastina una dintre acele teribile poveşti legate de Avksentije Papila.

Când cei doi amanţi au fost izgoniţi din casa Kaloperovicilor, o vreme Papila a mai dat o mână de ajutor, ca şi înainte, paracliserului bisericii de pe deal din Karlovci, unde ţinea evidenţa nou-născuţilor şi a morţilor. Însă, la un moment dat, Papila a fost prins cum alături de rubrica nou-născuţilor, a celor abia veniţi pe lume şi înregistraţi, mai completa pe loc o altă rubrică, a deceselor, cu ziua, luna şi anul morţii acestor copii nebotezaţi încă. Deşi această

rubrică a fost ştearsă imediat ce s-a dovedit fărădelegea lui Avksentije Papila, părinţii îngroziţi nu au putut uita datele consemnate de mâna lui, ani încă neparcurşi, mult după o mie opt sute.

Şi asta n-a fost tot. Când un copil a murit de variolă şi când s-a confruntat data morţii sale cu aceea trecută în registrul bisericii de pe deal din Karlovci, s-a adeverit că Papila pusese întocmai anul şi ziua şi că nu mai era nimic nou de consemnat. Atunci câţiva părinţi au cerut cu forţa să li se arate registrele şi să încerce ca după ce văd rubrica de la urmă să se împace cu soarta copiilor lor. În fine, s-a deschis şi o anchetă la locul faptei. Un executor judecătoresc l-a adus pe Papila, care nu mai era primit la şcoală, ca să arate ce-a făcut cu protocoalele viilor şi ale morţilor. Când registrele au fost deschise în faţa lui, într-o clipită Papila a găsit locul unde era consemnată data naşterii lui, a smuls condeiul din mâna paracliserului, l-a înmuiat în gură şi a trecut în carte data morţii sale.

Nevoiţi să părăsească oraşul, Dunja şi Papila au plecat în lumea largă. Papila s-a înrolat în armata austriacă, iar Dunja l-a urmat în războiul împotriva francezilor. Pe drum se gândea îngrozită la acea zi pe care Papila o trecuse în dreptul numelui său în protocolul viilor şi morţilor de la biserica de pe deal de la Karlovci. La ziua aceea din registru, imediat ştearsă şi pe care Papila nu voia s-o dezvăluie nimănui. Când l-a întrebat despre ziua aceea, a răspuns:

— Omori un peşte cu o piatră ca pe o pasăre în zbor cu un bulgăre, fierbi ciorba şi la fund dai de numele peştelui. Numele ăsta nu e nici de mâncat, nici de cuvântat.

Desigur că el ştia data aceea. Ziua morţii lui Papila era în a doua parte a secolului şi îi promitea o viaţă lungă.

Poveşti la fel de teribile l-au urmărit pe Papila şi pe câmpul de luptă. Într-una dintre ele se spune că Avksentije, împreună cu superiorul lui din detaşament, căpitanul Pana Tenecki, fiul faimosului Pahomije Tenecki, s-au dus să vadă spectacolul unei trupe de teatru ambulant. Se juca piesa „Cele trei morţi ale căpitanului Opujić". După spectacol, Avksentije şi-a zis: „Păi căpitanul Opujić este acelaşi căpitan Opujić a cărui unitate franceză o urmărim noi. E cel care l-a omorât pe tatăl căpitanului meu, Pana Tenecki, în războiul trecut. Iar căpitanul Pana tace mâlc. Poate că vrea să mă încerce, mai ştii?"

Şi brusc i-a ieşit la socoteală. A treia şi ultima moarte a căpitanului Opujić încă nu se produsese! Deci căpitanul putea fi ucis. Avea doar trei vieţi, iar dacă i se lua a treia, precum pisicii a noua, asta ar fi însemnat sfârşitul dominaţiei lui pe câmpul de luptă. Avksentije făcu rost de un felinar şi hotărî ca la prima ciocnire de trupe să-l caute pe căpitanul Opujić.

— O să-i smulg pintenii, zicea Papila, care deja arătase de ce era în stare pe câmpul de luptă. Avea rolul iepurelui, se lansa primul în bătălie şi astfel îi trăgea pe ceilalţi după el, după

care se retrăgea în spate şi aştepta o altă ocazie. Care acum i se ivea într-un oraş. Unitatea austriacă a sublocotenentului Papila s-a oprit într-o piaţă mică, pietruită, liniştită ca o încăpere. În centrul ei era o zidire despre care se spunea că e Universitatea. Papila fu surprins să vadă că toate zidurile edificiului, până la un stat de om, erau pişate din plin. Urina se uscase de mult, dar era evident faptul că la acea acţiune participase multă lume. Se pare că studenţii se pişaseră pe universitatea lor. Pe unul dintre ziduri stătea scris cu cărbune, cu litere groase: „ICH HATTE SCHLECHTE LEHRER, DAS WAR EINE GUTE SCHULE".

În spatele acestei inscripţii, în clădirea Universităţii, se afla unitatea franceză pe care ei o urmăreau.

Pe o stradă lăturalnică din preajma pieţei s-au întâlnit în aceeaşi noapte căpitanul Opujić, care-şi făcea rondul, şi sublocotenentul Papila, care, cu un curaj nebun, i-a ieşit în întâmpinare. Pentru moment, amândoi s-au aflat pe pământul nimănui, fiecare dintre ei ţinând în mâini câte un felinar şi o sabie. Papila nu-şi făcu niciun calcul militar. Se baza pe piesa de teatru care chiar aşa începea, cu cea de-a treia moarte a lui Opujić. Papila înfipse sabia în pământ, de ea agăţă felinarul şi apoi se trase în beznă cu un pumnal în mână. La celălalt capăt al străzii, căpitanul făcea acelaşi lucru, socotea Papila, şi aşa şi era, îşi înfipse sabia în pământ, agăţându-şi felinarul de ea. Tânărul se aştepta ca Opujić s-o pornească în beznă şi să nimerească

în pumnalul său, anume pregătit. Chiar la un moment dat Papila s-a întors fulgerător la un fâsâit din spatele său şi şi-a arătat pumnalul, dar în spatele său nu era nimeni. Doar un fluture de noapte semănând cu două chei într-o verigă i-a atins cu aripile obrazul. Pe scurt, Papila n-a dat de nimeni în întunericul acela. A căutat şi a tot căutat, căpitanul Opujić nu era nicăieri. Sublocotenentul deja se gândea că era vorba de o cacealma. După căutări zadarnice prin beznă şi mâzgă, negru de supărare şi murat până la piele, s-a îndreptat hotărât către felinarul şi sabia inamicului său, ca să le ia pradă de război. Dar când să pună mâna pe trofee, căpitanul, care nu se mişcase de lângă sabie şi felinar, a stins fitilul şi în beznă aşa mi l-a luat cu sabia, că lui Papila i-a căzut limba în ureche. Opujić şi-a văzut apoi de drumul său, iar Avksentije Papila a rămas lat pe uliţă, în noroi, nemaifiind tânăr. Fiindcă morţii nu sunt niciodată tineri.

*

Vestea morţii lui Avksentije ajunse la Sremski Karlovci pe firul apei. Primul care a aflat a fost domnul Jeremija Kaloperović. În prăvălia lui a intrat un şmecheraş din Karlovci, dintr-ăia care la umbră se odihnesc şi cu umbra se învelesc, care a început să turuie:

„— Azi, la debarcader, am auzit o povestioară tare haioasă. Doi ţărani, după ce şi-au vândut boii şi-au luat ceva parale, se întorceau spre casă. Nişte francezi se retrăgeau spre

Prusia. Printre ei, şi sârbii aflaţi în slujba lui Bonaparte. Mai demult, unul dintre ţăranii ăştia pusese rămăşag pe o sută de bănuţi c-o să mănânce o broască. Dar sârbii noştri din armata austriacă îi atacară pe francezi pe pământ nemţesc, iar printre ei se afla Papila Avksentije al nostru de la biserica din deal. Iar rămăşagul odată făcut, ăla chiar a înghiţit broasca şi a luat banii. Ei, acum Papila l-a provocat la duel pe căpitanul francez Opujić, unul dintre Opujicii din Triest. Iar ăla care a pierdut rămăşagul din pricina broaştei, dând o sută de bănuţi, gândea: o să râdă tot satul de mine când o să audă că am dat banii. Dar Dunja voastră, ca să zic aşa, nu mai e cu ai noştri, cu austriecii, fiindcă acest căpitan Opujić a trimis-o să tămăduiască rănile fiului său Sofronije, locotenent în armata franceză. De-aia acum şi celălalt pune rămăşag că o să mănânce o broască doar ca să-şi primească înapoi suta de bănuţi! Şi o mănâncă. Atunci căpitanul Opujić îl omoară cu sabia pe Papila, neîntrebându-l de nume, dar ăla care abia a mâncat broasca l-a întrebat pe primul după ce a primit de la el banii înapoi, cei o sută de bănuţi:

— Chiar aşa, de ce om înfuleca noi, sârbii, broaşte?"

Domnul Kaloperović alungă pacostea din prăvălie, dar toată ziua n-a îndrăznit să apară cu vestea teribilă în faţa nevestei lui. Îşi ascundea lacrimile, numai că vestea s-a răspândit repede, iar doamna Rastina, care nu se despărţea de perna ei cu zurgălăi deja îmbibată de lacrimi, a auzit mai târziu decât soţul ei vestea despre

moartea lui Papila, însă înaintea soţului a aflat o altă poveste, şi mai înfiorătoare, una dintre cele iscate după moartea lui Papila.

În după-amiaza aceea, pe veranda care dădea spre Dunăre stăteau doamna Rastina şi prietena ei, doamna Avakumović, care de asta şi venise, ca să-i dea repede de ştire.

„Când Avksentije Papila a fost omorât", povestea doamna Avakumović, „Dunja dumitale a luat un cuţit în formă de peşte şi s-a dus întins să-şi răzbune iubitul. L-a căutat pe cel care l-a omorât, că doar se ştia cine era bătrânul căpitan Opujić. A dat de ucigaşul iubitului ei într-un bivuac francez, unde a fost condusă de nişte soldaţi.

— De departe am venit căutându-ţi mâna. Am auzit că este tare uşoară şi iute de spadă. De asta am venit la tine. Am o cerinţă.

— Care ţi-e cerinţa? întrebă căpitanul Opujić.

— Cineva trebuie răpus pe lumea asta.

— Asta se plăteşte.

— Sigur că se plăteşte, a zis Dunja, arătându-i punga cu galbeni.

— Bine, a răspuns el, cine trebuie răpus?

— Eu.

— Tu chiar vrei să plăteşti ca să fii omorâtă?

— Chiar aşa. Şi nu am timp de pierdut. Mă grăbesc. Şi pun o singură condiţie. Vezi părul ăsta al meu, un pic încărunţit? În timp ce-ţi faci treaba trebuie să rămână aşa cum e. Nu trebuie păgubit cu niciun firicel de lună, cu nicio steluţă sură.

Atunci el i-a pus brusc hamurile calului şi i-a îndesat zăbala între dinţi. Soldaţii priveau uluiţi, dar, ciudat, hamurile îi veneau ca turnate, iar zăbala i s-a adâncit între dinţi, parcă taman făcută pentru capul Dunjiei.

— Acum ştim cu cine avem de-a face. La mâţa grasă nu trag purecii, adăugă căpitanul şi întoarse teaca, lăsând să cadă din ea spada. Apoi o întinse spre Dunja, care o umplu cu galbeni. Atunci îi scoase zăbala, o deşeuă şi porunci să fie ospătaţi cu pogace cu mac, din cele care se coc cât îi ziua de lungă, că nu se scoate una de pe plită până ce o alta nu e frământată şi unsă, ca apoi amândouă să stea împreună pe plită. După ce cinară, el o petrecu pe Dunja până la pat, zicându-i:

— Că doar nu te temi să te culci cu cel căruia i-ai cerut un asemenea hatâr, nu?

— Nu mă tem eu de nimeni, i-o întoarse Dunja, dar zi-mi, ce-ai să-mi faci?

— Ţi-oi da cea mai frumoasă moarte când e vorba de o femeie. În mine sămânţa morţii şi sămânţa vieţii sunt amestecate. O să-ţi fac un copil şi ai să naşti ceea ce voieşti. Vei fi plodită îndoit şi singură vei alege sămânţa pe care o voieşti. Sămânţa vieţii sau sămânţa morţii.

— O să dureze prea mult. Eu vreau acum.

— Da' de unde, o să fie chiar în seara asta.

Atunci Dunja şi-a îmbrăţişat călăul, simţind cum noaptea se deschide în ea, lăsând loc unei plăcute lumini. După care totul a devenit vag. Şi nu şi-a mai folosit cuţitul ascuns. Cuţitul în formă de peşte.

— Sămânţa ta nu m-a ucis, îi zise ea.

— Nu, pentru că nici nu te-a plodit. Eşti stearpă. Şi râseră amândoi".

Asta a fost povestea pe care doamna Rastina a aflat-o îngrozită de la prietena ei. În seara aceea ea s-a plimbat iarăşi prin cameră, mânioasă pe fiica ei, repetând ca în delir:

— Ea nu are pizdă! Ea nu are pizdă! Să-i scape unul ca Papila! Un asemenea bărbat! Să nu-şi folosească cuţitul!

Însă la cină bărbatul ei i-a spus că Arsenije al lor se înrolase în armată hotărât să-l răzbune pe prietenul Papila, să-l omoare pe Opujić şi să-şi răpească sora. Atunci doamna Rastina s-a îngrozit şi mai tare, şi-a chemat fiul lângă ea şi i-a zis printre lacrimi:

— Acum amândoi suntem cu laţul de gât. Ei, nu e chiar strâns, că doar să vrem să ne putem scutura de el, ca apoi să ne vedem mai departe de drum de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Vrei?

— Sigur că vreau, i-o întoarse tânărul Kaloperović, care deja purta uniforma de husar.

— Atunci jură-mi că ai să te culci cu toate femeile cu care s-a culcat Papila.

Privind strălucirea ciudată din ochii fiului la acele vorbe, doamna Rastina parcă se bucură un pic. Ea într-adevăr îşi juruise fiul să se culce cu toate femeile cu care se culcase răposatul ei prieten, Avksentije Papila, ca astfel să-l ţină minte şi, într-un anume fel, în viaţă, prin acele femei care l-au iubit. Iar în sinea ei se juruia ca astfel să pună stăpânire pe fiica şi adversara ei,

care o lipsise pe vecie şi de Avksentije, şi de toţi bărbaţii cu care se culcase sau ar fi voit să se culce.

— Încă ceva, îi şopti ea la ureche fiului ei după ce îl petrecuse o vreme pe drumul către armata franceză, când el se aplecă din şa să o sărute.

— Ştii, n-am îndrăznit până acum să-ţi spun. Acum e musai. Căpitanul Opujić ţi-e tată.

La acele vorbe, tânărul Arsenije Kaloperović s-a tras îndărăt, simţind că-i creşte iarbă pe limbă. În loc de răzbunare, prin faţa lui se perindau iubirile repezi şi scurte ale celuilalt, care acum trebuiau să fie şi ale lui.

În clipa aceea, când era hotărât să-şi amestece sămânţa cu sămânţa prietenului mort, Arsenije încă nu-şi dădea seama ce însemna până la urmă acel jurământ. Pentru moment se gândea doar că Dunja, în lumina celor aflate, îi este soră vitregă, iar nu soră bună.

Şi, voios, dădu pinteni calului.

Al doilea rând de șapte chei

Puterea

Jerisena Tenecki nu şi-l mai putea aminti pe tatăl ei, care murise în 1797 într-un turn de pe malul Dunării, dar, gândindu-se la el, a învăţat să zboare. Întâi a zburat în somn. După care, cătinel, a început a-şi lua zborul prin cameră. De la fereastra sa din Zemun, Jerisena Tenecki privea Dunărea, simţind noaptea cum apa îşi schimbă mirosurile, iar ziua cum valurile aruncă umbre pe mal. Undeva în apa aceea era înhumat tatăl ei, iar ea, care-şi iubise tatăl îndeosebi pentru că pierduse bătăliile, şoptea uneori marelui fluviu:

— Distrează-te, diavole, dar adu-mi-l înapoi.

Însă tatăl nu s-a întors. În dimineaţa aceea a ieşit degrabă din odaia ei, în care frigul venea

din dulap şi unde în visele ei ploua întruna. Îşi ducea, coborând treptele către râu, sânii săi ca pe ai alteia, minunându-se şi deslușindu-şi trupul cu care încă nu se obişnuise, şi parcă osândită de felurimea suculenţelor din trupul său. Şi simţea că trupul acela trebuia locuit. Că era pustiu. Că goliciunea lui o durea. Că tinereţea era un păcat şi o pedeapsă. Acolo, pe trepte, îşi ura fratele mai mare, pe frumosul căpitan din armata austriacă Pana Tenecki, care, abia întors de la Triest, purta pe umeri o coamă de leu fioros. Îl ura la fel de mult pe cât se temeau ceilalţi de el, iar jos, lângă chepengul din port, îşi ura fratele mai mic, pe Makarije Tenecki, care înainte de însurătoare meşterise în turnătoria de clopote a părinţilor cu precizie de ceasornicar broaşte şi clanţe de uşi, iar când s-a însurat, în aceeaşi turnătorie de clopote începuse să fabrice cu aceeaşi migală cocoşi de puşcă, trăgace de pistol, toate pentru armata austriacă. Ajunsă în faţa bisericii „Sfântul Nicolae", îşi ura tălpile uscate şi lunguieţe, pe care le socotea urâte, iar la capătul drumului, la cişmea, o ura pe femeia lui Makarije, care spusese despre ea, Jerisena Tenecki: „Asta nici nu dă din coate, nici nu ştie drumul".

O vreme, în ea s-au luat la trântă o duşmănie cu o forţă potrivnică, ea s-a pus pe bocit, iar asta a făcut-o să se decidă.

„Ştiu eu ce i-ar fi pe potrivă urii ăsteia din mine", gândi ea pe malul curat şi dereticat ca o odaie; intră într-o prăvălie şi alese niscaiva lucruri de cumpărat.

— Daţi-mi basmaua aia, un ciubuc, scăunelul ăsta, o pereche de mănuşi şi un inel.

— Nu aşa se cumpără lucrurile, domnişoară Tenecki, o sfătui vânzătorul. Trebuie să-mi spuneţi ce fel de ciubuc. Există pipe pentru bărbaţi şi pentru femei. Din spumă de mare şi din cele care nu se sting. Apoi altele care sunt făcute pe măsura mâinii ce o să le ţină, după măsura distanţei.

— N-am încă măsură – se scăpă Jerisena şi se gândi că o trădează lacrimile. I se părea că pe chip i se citesc gândurile, iar în lacrimi i se citesc visele.

„Lacrimile te trădează chiar când se usucă", gândi Jerisena, „când nu se mai desluşesc de sudoarea din ajun şi se lăţesc pe obraji precum solzii de peşte."

Totuşi, îşi puse deoparte o pipă din lemn de prun cu muştiuc de corn, de parcă alegea un fluier.

— Iar ca mănuşi, daţi-mi unele bărbăteşti. Din acelea care se poartă cu inele. Şi un inel care să meargă la ele.

Vânzătorul bâigui că mai bine ar fi ca mănuşile să fie croite după măsură, dar că şi inelul trebuie încercat pe deget, însă Jerisena zise că ştia măsura celui pentru care cumpăra. Şi nu prea era întocmai. Cel pentru care cumpăra era în momentul acela un necunoscut. Nu ştia nici cum arăta, nici cum se numea. Nu-l văzuse niciodată. Jerisena Tenecki cumpăra acele lucruri pentru ursitul ei încă neştiut, viitorul ei soţ, care desigur că odată şi odată tot va ţâşni din largul

de necuprins al viitorului. Din marea viitorului, unde zi de zi se revărsa Dunărea de sub ea şi de sub oraşul acela. A cumpărat totul dintr-o suflare, de parcă îşi cumpăra cele necesare măritişului. Iar în clipa în care a plătit inelul, brusc corpul ei a început să miroasă a piersică.

Apoi el scoase de sub chepengul de sub scară o pereche de pantofiori din argint şi mătase cu şireturi aurii.

— Ai vrea să-mi vinzi unul dintre aceşti pantofiori? îl întrebă ea pe vânzător.

— Unul singur? se miră vânzătorul, simţind cum barba îi creşte ca la mort. Dar oare cine, copila mea, a mai cumpărat o singură încălţare?

Jerisena Tenecki făcu un semn cu mâna, plăti o pereche şi imediat aruncă o încălţare în şanţ, iar pe cealaltă şi-o atârnă la gât ca pe un pandantiv. Aşa se întoarse ea acasă, cu încălţarea aceea lucindu-i între sâni, ca un giuvaer de preţ. Seara, când i-au fost aduse lucrurile cumpărate, ea le-a împrăştiat prin toată odaia şi le-a dat câte un nume. Inelului i-a spus „Ogar", şi abia atunci a observat că pe el era scris: „Să-ţi aminteşti de mine! Inelul este neprihănirea redeşteptată. Aştept inelul tău, ursitul meu!"

Îl puse în cea de-a treia sa încălţare şi aţipi. Când la biserica „Sfântul Nicolae" din apropiere a bătut miezul nopţii, ea a simţit ca prin vis mireasma de piersică a trupului său. Şi s-a înfiorat de acea mireasmă.

De fapt, Jerisenei Tenecki nu-i plăcea să doarmă. Se temea s-o ia somnul.

Pustnicul

Sofronije Opujić, locotenent în armata franceză, călărea desculţ ca unul care îşi vârâse galbenul în pită, iar pita o lăsase pe firul apei. Pe coama unui deal el le dădu liber soldaţilor lui, apoi se îndreptă singur către o chilie aflată chiar în vârful dealului, unde un pustnic căuta să taie lemne. Opujić ordonă soldaţilor să-l ajute. Când să se întoarcă la obiectiv, se afundară în aşa o beznă că se opriră. Dar pe coamă strălucea o lumină, pustnicul le lumina calea şi le înapoia lumina focului. Locotenentul ordonă „înainte marş", dar numai ce spuse comanda, că lumina se stinse. Când se oprea din vorbit, lumina iarăşi se arăta. Locotenentul ordonă ca nimeni să nu scoată o vorbă, dar atunci necheză calul şi luminiţa iarăşi se stinse în beznă ceţoasă.

— Cine o să ni-l predea pe dăruitorul care să nu se mistuie odată cu darul său, dacă până şi stelele cad cu lumina lor aidoma frunzelor? gândi Sofronije şi ordonă să se lege botul cailor. Şi doar aşa răzbiră dealul.

Opujić ordonă ca unitatea să înnopteze acolo, iar el bătu la uşa sihăstriei. Pustnicul îl luă şi-i arătă un cotlon unde să se culce. Stăteau amândoi în beznă, iar Sofronije tăcea mâlc. Pustnicul era dintre aceia care în saltul caprei negre citea în ce zi din an este, iar din susurul apei afla cum va fi vremea a doua zi.

Şi locotenentul simţea cum i se trezeşte foamea aceea vagă ca o durere sub inimă, iar prin foame şi durere auzea vuind sub pământuri hăuri de apă, le auzea cum se prăvălesc în abisuri subterane ori se revarsă peste prundişuri cu minereuri şi nisipuri argintii. Auzea cum peştii erau purtaţi spre nord şi cum inima din sufletul său rezonează cu acele mişcări şi sunete, cu acele vibraţii ale muzicii, şi ştia că toate cele aflate în pântecele pământului sunt doar ecoul pâlpâirilor astrale şi că aurul din pământuri stă de vorbă cu aurul din cosmos şi cu animalele, cu plantele şi cu strămoşii din om. Jinduia la schimbarea a toate cele privitoare la el. Nu avea niciun motiv să-şi iubească trecutul, dar nădăjduia în viitor, pe care îl iubea, chiar dacă îl ducea la moarte. Totul era în faţa lui şi nimic în spate. Îl mânau şi-l purtau dorinţa şi nădejdea că poate o să i se întâmple o minune, că o să se schimbe poziţia planetelor de deasupra capului său, că timpul care bătea ca o a doua inimă

deasupra buzunarului său va înceta să mai bată orele în paguba lui şi că Vărsătorul şi Scorpionul or să aibă altă noimă, iar atunci pustnicul n-o să mai poată citi în saltul caprei negre ora de la ceasul locotenentului Sofronije Opujić. Mulţumită acestei dorinţe netrupeşti, în el strălucea un soi de lumină, nemaivăzută, o lumină deosebită care putea fi luată în gură ca şi apa. Iar această lumină nu era de pe lumea asta şi nu-l putea călăuzi în noapte, ci numai în pântecele pământului. Numai că lui îi era de trebuinţă şi un pic de lumină pământească.

— Ştiu de ce nu dormi, spuse atunci pustnicul. Curând veţi pleca la bătălie. Ai venit să-ţi spun ce-o să se întâmple în bătălie…

Locotenentul Opujić tăcea şi asculta, fiind încredinţat că lumina nu-i era dăruită celui care vorbea.

— Păi, uite cum stau lucrurile cu tine, fiul meu. Gândeşte-te la două numere – unul bărbătesc şi altul femeiesc. Sau, mai bine şi mai lesne, închipuieşte-ţi două oşti potrivnice care se înfruntă. Una învinge aşa cum a învins armata franceză, unde a fost şi tatăl tău în războiul trecut. Cealaltă pierde. Aşa cum a pierdut armata austriacă. Dar, atenţie – izbânda n-are copii, are doar tată. Iar înfrângerea are sute de copii. Acum gândeşte-te o clipă, cine e mai tare? Şi ce se întâmplă după izbândă cu învingătorii? Brusc dă buzna în casa ta un bărbos încrâncenat care pentru tine e un necunoscut, înarmat până în dinţi, înnămolit până în albul ochilor, te sperie de moarte cu mirosurile lui străine şi se culcă cu

maică-ta înainte să ai tu timp să ieşi din cameră şi să înţelegi că e taică-tău. Lucrul ăsta se petrece în patria învingătorilor. Din clipa aia ei îşi vor ţine şi mai strâns nevestele, caii şi puterea. Iar pe copiii lor, pe tine şi pe ai altora, tot din generaţia ta, or să vă ţină în umbra lor şi în hăţuri până la căruntеţe.

Acum priveşte un pic la mundirul inamicului din curtea statului vecin, care a pierdut războiul din pricina tatălui tău şi a francezilor. Acolo taţii s-au întors acasă ca nişte câini bătuţi, îngenuncheaţi. Armata taţilor înfrânţi a împroşcat sărăcie peste toată ţara lor. Peste întreaga Austrie şi Prusie. Şi ce s-a întâmplat? Fiii lor, care-s de-un leat cu tine, care n-au ţinut arma în mână, n-au purtat nici vina pentru războiul pierdut. Nu au avut niciun păcat pe suflet, niciun fel de oprelişte în faţa lor, darmite un tată la uşă care să-l călărească. De-aia ei astăzi se încumetă să facă tot ceea ce voi n-o să vă încumetaţi vreodată. Sunt îndrăzneţi aidoma taţilor voştri. Vrei dovada? Dovada se află pe umerii tăi. În războiul trecut, tatăl tău, Haralampije Opujić, a omorât un trăgător de elită, pe austriacul Pahomije Tenecki. Iar acum, după atâţia ani, tu, fiul tatălui tău, învingătorul, ca şi fiul învinsului Pahomije Tenecki, sunteţi, de asemenea, soldaţi. Dar, nu uita, tu în armata lui Napoleon, el în armata austriacă, şi n-aveţi acelaşi grad. Tu eşti locotenent, iar celălalt e deja căpitan, chiar dacă sunteţi de-un leat. Asta înseamnă că generaţia celor puternici din armata vecină, care a pierdut războiul trecut în faţa

taţilor voştri, este mai tânără cu o generaţie decât cea a inşilor puternici din armata voastră, unde conduc taţii voştri îmbătrâniţi. Doar că acum, voi, ăştia mai prizăriţi, vă înfruntaţi cu ei, cu cei puternici, de cealaltă parte a trăgătorilor, neavând nici acum niciun fel de drepturi, deşi o să purtaţi toată răspunderea şi o să daţi socoteală la urmă, când s-o stinge răfuiala. În acest război se va ciocni generaţia firavă a fiilor învingătorilor de altădată cu atotputernica generaţie a fiilor celor învinşi. De aceea, ai grijă şi ţine minte că pentru tine a venit ceasul marii încercări...

Dar vreau să te întreb ceva, ceva ce nu înţeleg când este vorba despre tine şi tatăl tău. Şi ceea ce nu înţeleg nici când e vorba despre inamicul vostru, căpitanul Tenecki. De ce sunteţi într-o armată străină, iar nu în armata voastră? Luptaţi şi muriţi şi unii, şi alţii pentru două imperii străine, Franţa şi Austria, şi asta în vreme ce neamul vostru din Serbia şi Belgrad luptă pentru ţară împotriva turcilor.

În vreme ce pustnicul vorbea, ofiţerul de lângă el asculta cum în beznă pluteau în hăul ameţitor de sub sihăstrie valuri de pâclă roşie, galbenă, verde şi albastră, aidoma celor din capul lui. Şi nu se mai gândi la lupta care urma să se petreacă. Era chiar în clipa din noapte când mustăţile cresc repede şi simţea un fel de păienjeniş făcut ghem în gura lui.

— Care să fie drumul drept, părinte? întrebă el într-un final, cum se deosebeşte el de celelalte?

— Dacă o iei în direcţia în care ţi se face frică, eşti pe drumul drept. Şi să dea Dumnezeu să te ajute.

Roata Norocului

Într-o seară, în tabăra locotenentului Opujić apăru o femeie tânără. Fu adusă în cortul său din bivuac. Pletele negre îi erau presărate cu o cărunţeală din steluţe şi semilune, precum florile dalbe.

„Să fie pudră de argint?“ gândi tânărul Opujić, iar fata îi zise:

— Domnule, m-a trimis tatăl dumitale să te salut şi să-ţi dau un inel.

— Ce fel de inel? întrebă tânărul Opujić.

Fata tăcu.

— Stai cu noaptea în gură? întrebă el, iar ea adăugă ruşinată:

— Tatăl tău a auzit că eşti rănit la umăr.

— Şi ce legătură are asta cu tine?

— Eu sunt farmazoană. Tatăl tău m-a trimis să-ţi ling rana, ca nu cumva să te lingă vreo

căţea. Iar inelul ăsta ţi l-a trimis ca să mi-l dai pentru trudă – şi atunci ea îi întinse inelul cu sigiliul pe care el recunoscu iniţialele tatălui său.

— Care ţi-e numele? o întrebă el.

— Eu sunt Dunja Kaloperović din Karlovci, de la Dunăre, răspunse fata.

Ofiţerul se întinse, Dunja luă o duşcă de rachiu şi scuipă pe rană. Dar înainte să se apuce de treabă, îl preveni:

— Uită-te la părul meu. Când rana începe să se închidă de la puterea mea tămăduitoare, s-ar putea să-ţi apară în loc de carne vie ceva ca o aripă neagră şi păroasă. Poţi s-o tai, numai c-o să-ţi crească la loc, la fel de iute ca şi barba. Vrei?

Tânărul Opujić dădu doar din mână. În timp ce ea îi lingea rana, el stătea nemişcat pe spate şi trăgea cu urechea în seara sticloasă cum sub pământ amarnic mai vuiau apele, de parcă acolo, în măruntaiele pământului, bântuiau furtunile. Fiindcă, de când îl cuprinsese patima aceea neînţeleasă, locotenentului Opujić i se destupase simţul pentru asemenea lucruri tainice, auzind mai bine ce-i sub pământ decât ce-i pe pământ. Stătea în miez de noapte înlăuntrul inimii sale şi desluşea plânsetul apei îngropate, pârâitul lacului care potolea jos, în adâncuri, vulcanii netreziţi, revărsându-se peste vatra lor. Şi auzea respiraţia lunii, ce răspundea respiraţiei hăului apelor aducând fluxul şi refluxul din măruntaiele pământului... Şi cum răspundeau şi băteau în ritmul loviturilor subpământene şi rana lui, foamea lui şi durerea lui...

Când Dunja termină, se închină şi-i zise, uitându-se în treacăt la cel de-al unsprezecelea deget al său:

— O vreme o să urinezi şezând...

Şi pufni în râs în mâneca ei scăldată de clarul lunii.

— De ce râzi? întrebă locotenentul, iar Dunja îi povesti. Că pe drum auzise cum prin preajmă se afla un cort cu un grup de magi, prezicători, vraci şi saltimbanci, şi că în acel cort se dădeau reprezentaţii despre tatăl său, căpitanul Haralampije Opujić.

— Despre iubirile lui. O asemenea reprezentaţie tristă se numeşte „Ultima iubire la Ţarigrad", adăugă şoptind farmazoana, am văzut piesa la Segedin. Şi tare am mai plâns. Fiindcă în piesa asta el se stinge din viaţă din pricina ultimei sale iubiri, pentru că o femeie s-a îndrăgostit de el şi a vrut să aibă cu el...

Când Dunja plecă în odaia ei, tânărul Opujić sorbi o gură de vin şi, nepărăsind patul, dintr-o suflare stinse lumânarea din fereastră.

*

Când rana locotenentului Sofronije începu să prindă crustă, el îi dădu Dunjei inelul tatălui, ceea ce însemna că trebuiau să se despartă. Dar, zise ea pufnind în mânecă, se pare că trebuia lecuit de altceva, nu de rană.

— Şi cam ce-ai vrea tu să lecuieşti? i-o întoarse el, pişcând-o de obraz.

— Nu prea e sănătos ca lucrul ăla al tău bărbătesc să stea tot timpul sculat. Chiar că mă interesează câţi ani are. După ce faci dragoste nu ţi se coboară?

— Nu.

— Domnul meu, trebuie să te încredinţez de un lucru. Tatăl tău nu m-a trimis să te oblojesc. El nici nu ştie că eşti rănit. Iar eu nu ştiu să fac farmece.

— Păi atunci de ce te-a trimis?

— Zice că am sâni frumoşi. De-asta. Şi ţi-a mai transmis că o să-ţi trimită pe una de-un leat cu mine care arată bine.

— Şi abia acum mi-o spui?

— Până acum ai fost rănit.

— Şi are multe ca tine?

— Toate care-s de-un leat cu mine sunt înnebunite după el.

— Dar ce vă face?

— Ne e ca un tată. Cu el nu ne temem. Şi-apoi, tot timpul ne distrează şi ne uluieşte.

— Pe tine cum te-a uluit?

— Lasă asta. Eu de mult doresc ca tu să mă uluieşti.

Vorbe la care locotenentul râse şi întrebă:

— Cum se numeşte bucuria altora dintre picioarele tale?

— Jevdokija.

— Ei, atunci s-o sărbătorim pe Jevdokija. Spune-mi cam ce i-ar plăcea Jevdokijei la cină?

Dunja îi şopti ceva la ureche şi Sofronije comandă o cină îmbelşugată pentru trei persoane. Şi porunci ca masa, cu faţă de masă,

tacâmuri, cristaluri, încărcată cu mâncăruri şi băuturi alese, să fie pusă direct pe aşternut. Atunci el şi Dunja se prăvăliră în pat, iar el începu s-o adape pe Jevdokija cu o lingură de cremă de conopidă, îi mai dădea câte o ciupercuţă cu smântână, o mai tenta cu un fir de pilaf, cu o ridiche, cu un copan de pui pe care ea îl ronţăia bine, după care arunca osul, iar la urmă o momi cu un bob de strugure. Când văzu că Jevdokija e sătulă, o îmbrăţişă pe Dunja şi-i zise:

— Acum hai să stropim bine cina.

După ce făcură dragoste, ea rămase tolănită în aşternut, iar Sofronije îşi îmbrăcă mantaua, scoase hârtiile şi călimara şi se puse să scrie o scrisoare alor săi:

„Şi să-mi scrieţi cum vi se arată anul ăsta – o să fie destul fân şi grâu, o să fie frumos, dacă via o să aibă rod, şi cum staţi cu celelalte. Că voi deloc nu-mi scrieţi, fraţii mei, Marko şi Lukijan, faceţi voi negoţ, sau poate nu faceţi, mai aveţi vite în gospodărie, îs zdravene şi multe...? Că noi aici stăm şi aşteptăm şi ne rugăm la Dumnezeu ca să înlesnească ochilor noştri lumeşti să se mai poată vedea!

Le salut şi pe dragele şi minunatele mele surioare Jovana şi Sara, şi pe cumnatele mele dragi şi bune, Marta şi Anica, şi să n-aibă grija mea, mai degrabă să-şi poarte ele de grijă şi să dea ascultare măicuţei mele, Paraskeva, şi să o respecte, şi fie ca Domnul şi Dumnezeul nostru să le mântuiască...

În ziua de Sfântul Apostol Jeronim, din ultima zi din mai, pentru noi, iar pentru ei, din iunie, fiul şi fratele vostru din vis,

Sofronije".

Dreptatea

Pana Tenecki, căpitan în armata austriacă, cu încă trei camarazi de detaşament, intrară în frizeria „La omul", unde cerură un tuns şi gâsculiţe îndopate cu brânză la grătar. În mijlocul frizeriei se afla un „om" – o statuie de lemn care pritocea apa. Băieţii îi înconjurară pe ofiţeri, îi tunseră, tratarisindu-i cu rachiu şi flori zaharisite – violete şi trandafiri. După care în frizerie se întinse masa şi ofiţerii se ospătară. Spre mirarea jupânului, a frizerilor şi a calfelor, după ospăţ, căpitanul Tenecki se aşeză iarăşi, cu şervetul încă la gât, pe scaunul bărbierului şi ceru ca el şi însoţitorii săi să fie tunşi chilug. Şi să le fie rase sprâncenele.

— Dar ce v-a venit, domnule căpitan? îndrăzni să spună bărbierul, părul e tot un veşmânt.

— Tocmai de-aia, zise Tenecki şi se trânti în scaun, omul urât e mai bun în război.

În timp ce era ras în cap, porunci ordonanţei, care aştepta la intrare, să i se ascută sabia pentru mâna stângă. Ca şi teaca sabiei.

— Precis că domnul căpitan se gândeşte să fie ascuţită sabia, iar nu teaca, nu?

— Sabia mea e întotdeauna ascuţită, domnişorul meu, iar tu ţine-ţi coada-n gură şi ascultă! i-o trânti el ordonanţei, care o şterse să-i ascută teaca şi sabia pentru mâna stângă, tare nedumerit, fiindcă îl ştia pe căpitan dreptaci.

— Vă pregătiţi pentru o nouă izbândă, mein Herr? îl întrebă bărbierul, tunzându-l pentru a doua oară.

— N-ai ghicit, şoimul meu, sunt pregătit să rămân unde sunt.

— Ce să însemne asta, mein Herr?

— Ai văzut vreodată pe o frescă împărtăşania întru Hristos?

— Întru Hristos? Da, sunt doi, unul dă pâine, celălalt împarte vin mulţimii. Unul e întors întotdeauna cu faţa către o parte a lumii, iar celălalt întotdeauna stă cu faţa către cealaltă.

— Întocmai. Uite, vezi ce repede ai înţeles? Pentru că nu poţi da în acelaşi timp şi pâine, şi vin, înseamnă că acel Hristos care frânge pâinea e mai vârstnic decât cel care toarnă vinul, sau invers. Cu alte cuvinte, pâinea e trecutul în

momentul în care vinul e viitorul. Aşa şi cu punctele cardinale. Pe fresca împărtăşaniei apostolilor este, aşadar, pictat timpul.

— Dar dumneata, căpitane, unde eşti?

— Eu întotdeauna sunt între. Între doi Hrişti, între est şi vest, între pâine şi vin sau, dacă vrei, între trecut şi viitor. Şi aici vreau să rămân. Lucru la care nu s-a încumetat răposatul meu tată. N-a fost niciun fel de soldat. A fost muzicant şi a gândit doar în pauze. N-a ştiut că viaţa depinde de duşmani, iar nu de prieteni.

— Păi şi voi, sârbii, aveţi mai degrabă grija duşmanilor decât a prietenilor. Toată stima, domnule căpitan. Se aude că locotenentul Sofronije Opujić e cu inamicul, de partea francezilor. E unul dintre faimoşii Opujici din Triest. Păziţi-vă de el. Şi despre el se zice că e ca taică-său. Colţos ca un dinte. Oricum, puneţi-vă un om între doi cai cu o puşcă înfăşurată într-o cergă. Să-l pândească.

— Nu e el din tagma faimoşilor Opujici. El încă se pişă pe umbra lui tată-său – intră în vorbă unul dintre ofiţeri.

— Oricum, e un tip ciudat. Acum câteva zile a intrat în prăvălia noastră.

— Zău aşa, ce zici? Pe bune? se amestecă un alt ofiţer.

— Asta mi-e crucea, veni răspunsul lui ca la comandă. V-a pronunţat şi numele, căpitane Tenecki. Zicea că tatăl lui se cunoaşte cu tatăl dumneavoastră.

— Cum e sacul e şi peticul, chibzui căpitanul Tenecki. O dată în viaţă e important să ai

un tată. Se ştie când. Şi după aia nu-ţi mai trebuie. Iar despre locotenentul Opujić, pot spune că am cunoscut-o bine pe sora lui, Jovana, acum nu mai ştiu nimic de ea.

— Ce vreţi, mein Herr, n-avem încotro, oamenii îl văd pe diavol, iar diavolul pe Dumnezeu.

— Şi ce-a cerut Opujić? vru să ştie ofiţerul de pe al treilea scaun.

— A cerut un tuns şi un bărbierit după moarte, vorba aia, „fereşte-mă, Doamne, de ce-i mai rău". Se zice că înainte de orice bătălie se îngrijeşte de asta. Plătind înainte. Opujicii vor să fie frumoşi în moarte.

— Şi-or să fie, îi tăie vorba căpitanul Tenecki, aruncă prosopul şi ieşi, lucindu-şi în soare scăfârlia rasă ca-n palmă.

— Ce se petrece aici? întrebă cineva, intrând în fugă în frizerie după ce ieşiră ofiţerii.

— Nu ţi-e clar?

— Nu.

— Căpitanul Pana Tenecki caută dreptatea. El vrea ca în războiul ăsta din 1813 să se răzbune pe locotenentul Sofronije Opujić, fiul căpitanului Haralampije Opujić, care în războiul trecut l-a ucis pe tatăl său, Pahomije Tenecki.

Trei zile mai târziu, Sofronije şi Pana se întâlniră într-adevăr pe câmpul de luptă. Pana Tenecki şi ofiţerii săi, raşi în cap şi fără sprâncene, arătau ca nişte fantome. Atunci căpitanul Tenecki îşi aruncă sabia în mâna stângă, în dreapta ţinând teaca. Când se năpustiră unul în altul, locotenentul Sofronije Opujić gândi că

potrivnicul său este stângaci fiindcă îi atrase atenţia sabia din mâna stângă a lui Tenecki... Atunci Tenecki îl împunse cu teaca pe care o ţinea cu dreapta, iar tânărul Opujić căzu secerat. Ultimul lucru pe care l-a mai văzut cum zăcea la pământ, străpuns adânc, a fost felul în care căpitanul Pana Tenecki a dovedit încheierea luptei şi câştigarea victoriei punând sabia în teacă fără s-o scoată pe aceasta din pieptul lui Opujić. Şi sabia a trecut prin toc şi prin trupul lui Opujić uşor şi uimitor, nemaipricinuindu-i durere.

Spânzuratul

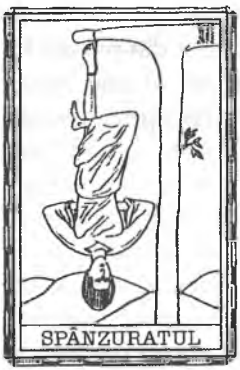

Părăsind biruitor câmpul de luptă, căpitanul Pana Tenecki dispuse ca locotenentul Sofronije Opujić să fie spânzurat într-un copac, de un picior, fiind lăsat să atârne cu mâinile legate la spate, cu capul în jos. Părul său lung şi frumos îi atârna şi, pentru prima oară după mulţi ani, nu putea auzi nici vreun zgomot de sub pământ, dar nici de pe pământ.

În aceeaşi noapte însă, pe câmpul de luptă veni o fată cu un pantof agăţat la gât şi-l găsi pe cel spânzurat. Îl privi pe toate părţile, văzu că are mădularul sculat, chibzui că trebuie să fie viu, şi atunci porunci imediat slugilor să-l dezlege pe locotenent şi să-l ducă într-o casă din cea mai apropiată localitate. Soldaţii austrieci din escadronul căpitanului Tenecki nu au

împiedicat-o, dimpotrivă, păreau a se teme un pic de ea.

Ajuns în oraş, Sofronije fu dezbrăcat până la piele şi pus în aşternut curat, prilej cu care fata descoperi pe pieptul lui smocuri de păr negru înspicate în formă de stea şi semilună, iar la brâu un săculeţ cu o brăţară de aur. Ca orice fată tânără, şi ea gândea că tot ce e important stă scris în oglindă, dar îi făcu plăcere să citească şi ce scrie pe brăţară. Apoi îşi puse brăţara la mână, simţind o mulţumire, şi se apucă să spele rănile locotenentului. Curios, aidoma ogarilor lui albi imperiali, nici tânărul nu mirosea a nimic şi, ca şi ei, nici el nu se murdărea, trupul păstrându-şi curăţenia. Numai că în situaţia aceea treaba nu mai funcţiona. Sofronije Opujić era într-o stare jalnică, iar fata înţelese că trebuia cât mai degrabă să se apuce de treabă.

Nu se temea de ce avea de făcut. Ascultă atent respiraţia rănitului, pândind momentul când acesta avea să scoată aerul din piept. Atunci ea trase cu putere respiraţia lui, odată cu boala din el, străduindu-se să absoarbă toate energiile negative emanate de trupul său. Apoi, în clipa în care el inspiră, ea îi suflă aerul, transmiţând bolnavului energiile sănătoase ale trupului său tânăr. Astfel a stăruit ea în îndepărtarea energiilor dăunătoare, de care nu se temea şi care se risipeau în vânt. Curând însă fata osteni, observând că şi trupul ei se vlăguise de la tămăduirea aceea, aşa cum la naştere ostenesc şi mama, şi pruncul. Atunci ea se opri, iar locotenentul auzi parcă aievea ceva în străfundul său.

Mai întâi auzi geamurile vitrinelor de la dulapurile din odaia vecină. Apoi, la zece stânjeni de patul în care zăcea, auzi un scrâşnet de piatră din hăul unei crevase şi simţi că sufletul omului îşi are estul, vestul, sudul şi nordul său. Şi ceva îi spunea că el se află în nordul sufletului său. Era frig şi el ciulea urechea să audă vântul din sud, iar când într-adevăr îl auzi, se întoarse uşor în direcţia aceea şi o porni prin noapte către sud. Către sudul sufletului său. Şi în cursul călătoriei sale, care a durat zile şi săptămâni, locotenentului i s-a dezvăluit şi i s-a luminat un lucru ciudat.

Omul – se dumirea Opujić în vreme ce se legăna în patul de lemn cu baldachin aidoma unei bărci –, omul a trăit mii de ani nedând atenţie numerelor din natură aflate în jurul său. Miliardelor de numere. Ca apoi, într-o bună dimineaţă, să i se arate, precum o floare în iarbă, primul său număr. Ca un prim zâmbet. Cu nevoinţă a descoperit ziua de mâine şi tot cu nevoinţă a descoperit şi primul număr. Iar până să ajungă la următorul i-au trebuit alte milioane de ani, cu mult mai mult decât i-au trebuit să-l descopere pe poimâine. Ca în final să se apuce a domestici numerele din preajma sa, dovedindu-le, şi apoi să le reproducă, iar ele să se înmulţească la o simplă atingere sau privire a sa. Dar numai pentru el, numerele nemaiexistând pentru nimeni altcineva de pe pământ, din pământ şi de deasupra pământului. Nici pentru animale, nici pentru plante. La început a crezut că morţii sunt numere uitate, dar când s-a

oglindit în apă şi a văzut stelele, a înţeles că şi pe cer sunt numere, şi încă în cantităţi nemăsurate. Aşa cum strămoşul său Adam dăduse nume animalelor, omul a început să împartă nume acestor numere fără de număr. Numai că erau atâtea numere încât toată treaba s-a oprit în sufletul lui Sofronije. Taman când cu auzul său trebuia să înceapă a domestici numerele cereşti, Sofronije a rămas fără vlagă.

Brusc s-a pomenit în colţul mai înălţat dinspre miazăzi al odăii şi s-a văzut zăcând gol în aşternut, cu părul răvăşit pe faţa de pernă, care păr avea smocuri cărunte pe care el nu le-a recunoscut imediat şi care păreau să fi crescut mai domol decât părul său negru ca smoala, aşa încât toate smocurile cărunte erau mai scurte. În jurul torsului avea o colivie fără fund şi acoperiş în care se afla bine îndesat, trebuind să stea nemişcat. Deşi vedea totul din colţul său, locotenentul Opujić nu se putea desprinde – se desprindea de pe el cămaşa, se desprindeau cizmele şi bicornul său. Atunci începu el să moară şi întâi îşi pierdu sexul, apoi îşi simţi cămaşa strângându-l la şale şi în jurul pieptului, cizmele i se lărgeau, iar pălăria i se făcea tot mai mică. Vedea din colţul său dinspre miazăzi cum ochii i se pătau ca ouăle de şarpe. Murind, locotenentul Opujić se preschimba în propria lui mamă, doamna Paraskeva.

Şi atunci doamna Paraskeva simţi deodată sub cămaşa strâmtă a fiului său foamea aceea mică a lui Sofronije ca pe durerea sa, iar apoi durerea aceea de sub inimă ca pe foamea lui

Sofronije. Astfel îşi aminti Sofronije de dorinţa lui şi se înzdrăveni.

„Da, o jumătate de viaţă vine la noi, iar cealaltă jumătate la Dumnezeu. Şi aşa e drept", gândi tânărul Opujić, zâmbi pipăindu-şi mustaţa proaspăt împletită ca un bici. Cineva i-o îngrijise cât zăcuse el.

Atunci fu mutat la Zemun.

Moartea

De îndată ce a trecut Elba prin noroi şi ploaie şi sub focul inamicului, căpitanul Haralampije Opujić a găsit bivuacul într-un mic castel părăsit din apropierea târguşorului Torgau. Opt ferestre gotice tăiau în opt părţi cu lumina lor încăperea ovală care slujea ca bibliotecă şi tot în opt părţi fiecare bubuit care se auzea de pe câmpul de luptă. Celelalte părţi ale sălii erau în penumbră şi lipsite de zgomot. Galeriile mergeau în cerc de-a lungul rafturilor cu cărţi, iar în mijlocul pardoselii de piatră a încăperii se afla o uriaşă cadă din cupru în formă de floare. În apa fierbinte şi sărată ocnă stătea tolănit ca un urs căpitanul Haralampije Opujić, se spăla de sângele şi de noroiul de pe el şi torcea ca un motan sorbind ceai de

mentă cu gheaţă şi miere. De-a curmezişul căzii ordonanţa pusese o scândură pe care se afla un mic mai de lemn. Cu degete destoinice el împletea în cosiţe barba căpitanului, sub care se găsea scândura, iar cu maiul acela mic le ciocănea bine ca să le stoarcă şi să le dea o formă frumoasă. Apoi peste scândură aruncă un şervet alb şi-i servi căpitanului Opujić o cină uşoară – întâi brânză din lapte de femeie îndoit cu lapte de capră, în ulei şi cu salată de roşii (virile) cu ceapă, apoi şuncă şi un pahar de vin de Tokay din pivniţele lui Vitković. Era vinul pe care căpitanul l-a avut tot timpul cu el în războiul de la Eger până în Rusia şi înapoi peste Elba…

În toiul cinei, căpitanului Opujić i-a ieşit ca din puşcă:

— *De figuris sententiarum!* Cum vine asta?

Şi începu să numere pe degetele mâinii stângi:

— *Interogatio, subjectio, anteoccupatio, correctio, dubitatio…* Cum vine mai departe? Ce noroc pe noi că încă ne mai creşte păr pe cap, iar nu iarbă – îi vorbi căpitanul ordonanţei sale – ei, pe chestia asta, ia şi tu un pahar de Tokay, mon cher, şi să citim *Iliada.*

— Am înţeles, răspunse ordonanţa şi începu cu titlul:

Iliada

„Peste mări şi ţări, în preajma Troiei, se află o apă amară care nu e de băut. Aici vin să se adape sălbăticiunile pădurii, numai că nu-şi pot potoli setea până

ce nu vine inorogul să se adape. Al cărui corn este fermecat, iar atunci când își lasă jos capul ca să bea, tulbură cu cornul său apa, făcând-o dulce, de băut. Și abia atunci se adapă și sălbăticiunile, laolaltă cu el. Iar după ce își ostoiește setea și își înalță cornul din apă, apa aceea se face iarăși amară. Numai că atunci când inorogul tulbură apa cu cornul, el stă cu ochii în limpezimea din susul apei, și în acea limpezime vede ca-n palmă tot viitorul lumii. Și de multe ori vine la apa asta și fratele meu, Jelen Prijamužević, care, împreună cu sălbăticiunile, îl așteaptă pe inorog...“*

— Tu chiar ai un frate, își întrerupse ordonanța căpitanul Opujić, din cadă.

— Nu e fratele meu, mon seigneur. E fratele ăluia din carte.

— Atunci citește mai departe.

„De multe ori a fost la apa aceea și fratele meu, Jelen Prijamužević, care îl aștepta împreună cu sălbăticiunile pe inorog. Și o dată, pe când ele se adăpau, el a privit la locul acela din apă care îi limpezea ochii inorogului. Și atunci, în fața lui, prostănac și fricos cum era, s-au răsfirat și au răbufnit drăcoveniile pe care le vedea atât de clar, că l-au copleșit. Vedea tot mai departe, peste zile venind aidoma valurilor, și ne tot spunea ce vede. Și-și vedea dinainte barba de duminică crescându-i sâmbăta, astfel că nu mai putea pune mâna pe ea ca să și-o scarmene. În fața lui se deschideau întinderi de pământ cu ierburi încă neîncoltite fremătându-i în urechi, iar un gust de piatră încinsă îi

* Jelen – cerb, în limba sârbă (*n.t.*).

inunda gura. Numărând anii solari, vedea mărul Evei şi al lui Adam strămutându-se în oraşul nostru Troia. Şi mă vedea pe mine, pe fratele lui, Paris Pastirević Aleksandar, cu mult mai bătrân decât sunt, aninându-mi căciula de bâta de oier, schimbându-mi ciorapii şi apoi pornind-o către Sparta cu degetul înmuiat în vin să-i scriu pe masă misivă de amor frumoasei femei a altuia care se chema Jelena. Şi mai vedea cum o dichiseam pe femeia asta ca pe o oaie şi cum o aduceam în oraşul nostru Troia, şi cum primea Troia mărul aprins, şi cum ardea din temelii...“

— De când te cheamă pe tine Paris Pastirević? Ăla a fost chipeş, d-aia şi Jelena s-a dus după el, dar tu, uită-te la tine, de n-ai avea urechi, ai râde prin păr.

— Nu pe mine mă cheamă aşa, monseigneur, ci pe ăla din carte.

— Păi doar acum tu ai zis-o. Citeşte mai departe şi vezi să nu mai greşeşti numele.

„Şi vedea tot mai adânc fratele meu Jelen Prijamužević în străfundul timpului fiece nimic, dar nu se putea opri, scufundându-şi ochii săi în apa limpede în vremea când nici ochii aceia, nici apa aceea n-aveau cum să mai fie, aşa cum întorci un ciorap pe dos. De la palmier a aflat că statul în picioare e cel mai chinuitor, deşi el stătea mai departe la fereastra morţii sale dintre urechi şi-i vedea pe cruciaţi ajunşi la Ţarigrad în anul 1204 încărcând patru cai graşi în galere veneţiene, îi vedea pe Paleologi înfricoşaţi şi pe slavii înnămoliţi ţintind cu lăncile lor la porţile Ţarigradului, şi mai vedea Roma la Moscova şi corabia lui Kosma Indikoplov şi

corabia lui Columb pe țărmul Lumii Noi, îi vedea pe turci sub cetatea Vienei și pe francezi la Veneția venind să-i dea jos pe cei patru cai țarigrădeni de la biserica «Sfântul Marcu» și cum iarăși se năruia un imperiu…"

— Minți! *L'empire de Napoleon* nu se năruie!
— Păi ce, ai noștri au dat jos caii ăia, au ba?
— Citește mai departe, să vedem ce-o mai fi.

— *„Și-i vedea pe galezi în Bielorusia ghiftuindu-se cu carne de cal, și apoi bătălia de la Leipzig, și pe Napoleon pe două insule…"*

— Numai tâmpenii! De unde până unde împăratul nostru pe insule? Și ce mai e și cu bătălia de la Leipzig? Doar e la un pas de noi! La o scuipătură de aici. Nu pricep nimic din viitorul ăsta… Niciodată n-a fost latura mea forte. Treaba mea nu e viitorul. Treaba mea e moartea. Ăsta-i adevărul.

„Și mai vedea nătângul de frate-meu Jelen Prijamužević la zidurile Troiei pe Schliemann, și mai vedea zăpezile roșii ale unui octombrie în Rusia, și mai vedea vânătoarea de evrei, și apoi Blitz Krieg, și pe cei patru de la Ialta, și pe Stalin în 1948, și, îngrozit, dezvăluindu-i-se din ceață păcatele, vedea Ierusalimul, și Zidul Plângerii, și pe arabi, și petrolul curgând iarăși dinspre Orient, și pe anglo-saxoni pe lună, în cosmos, unde erau deja rușii sovietici, și pe sârbi în fața lumii întregi, și încă atâtea altele vedea el sorbind cu ochii săi apa din izvor…

Şi atunci, sătul de atâtea marafeturi şi parascovenii, chiar că mi-am aninat căciula în bâta oierului şi, punându-mi ciorapii, am pornit-o către Sparta ca să scriu pe masă cu degetul înmuiat în vin misivă de dragoste femeii ăleia frumoase, Jelena Basileus. Şi să înceapă odată ce trebuie văzut!"

În clipa aceea, căpitanul simţi că i se răceşte apa.

— Clarinetto! tună el şi se ridică din cadă cât era de lung, atât de brusc încât jumătate din apă dădu pe dinafară. Pe trupul gol se încinse la mijloc cu tresele, nişte şnururi de lână roşie împletite, apoi se întinse în aşternut. Atunci i se aduseră clarinetul şi pipa verde, aprinsă. Trase din pipă un fum-două, stând în pat cu instrumentul pe genunchi. Un soldat apăru în faţa lui ţinând în mână un instrument asemănător.

— Este adevărat – îl întrebă căpitanul pe soldat – că ai degetele atât de sprintene încât poţi să-i furi omului un pantof în timp ce aleargă?

— E-o minciună. Ce să fac eu c-un pantof? Dar pe dumneavoastră, domnule căpitan, pot să vă învăţ şi una, şi alta. Şi să cântaţi, şi să furaţi. Ce vă place mai mult.

La care căpitanul Haralampije Opujić pufni în râs că risipi toată cenuşa, înfundându-şi pipa. Apoi luă clarinetul şi interpretă împreună cu soldatul o bucată din Paisiello.

Căpitanul din cavaleria franceză Haralampije Opujić învăţase să cânte la clarinet în timpul

expedițiilor militare. Ca, de altfel, și retorica latină. Spre deosebire de armata franceză, înaintase binișor. Poate tocmai de aceea preschimbarea căpitanului Opujić nu mai mira pe nimeni. Era mult prea multă moarte pe Elba ca un asemenea lucru să mai bată la ochi.

Cumpătarea

Locotenentul Opujić se întremă cam prin primăvară. Încă mai încurca trezia cu visul, dar ştia iarăşi cum îl cheamă. Îşi prindea gândurile ca pe muşte, rareori cu sorţi de izbândă. Cel mai ades îi scăpau. Dar şi când le prindea, ori îi rămâneau moarte în palmă, ori încercau, stâlcite, să-şi ia din nou zborul. A observat că pe piept, acolo unde avea rana, în loc de carne vie îi creştea un smoc de păr arămiu.

Lângă el stăteau o slugă, despre care aflase că era trimisă de taică-său, precum şi torba lui veche, acum goală, din care dispăruse singurul lucru de preţ pe care Sofronije îl avea cu el. Nu mai era brăţara dăruită de mama lui pentru „aceea care ţi-e sortită". Sluga nu ştia nimic

despre asta, dar pomeni de o fată care stătuse în preajma locotenentului câtă vreme bolise.

— Poate o fi fost una d-alea trimise de tatăl dumneavoastră ca să vă vindece şi să vă lingă ca o căţea, să-mi fie cu iertare.

Opujić îl întrebă unde era femeia aceea, dar sluga îi zise că n-o cunoaşte, fiindcă nu mai trece pe acolo de când era el sluga lui. Locotenentul dădu din mână şi ieşi, întrebând o altă slugă cum se numea oraşul în care se aflau.

— Zemun, zise sluga mirată.

Pe stradă, Opujić îşi puse prima oară după o jumătate de an mănuşile şi pipăi în ele ceva tare. Părea a fi un inel, total necunoscut locotenentului. Un inel bărbătesc cu sigiliu, socoti tânărul Opujić. Îl puse în deget, peste mănuşă, şi începu a căuta cu privirea pe stradă o femeie cu păr roşcat. În ziua aceea nu avu noroc, dar a doua zi dimineaţă zări nu departe de domiciliul său o fată ale cărei plete roşietice străluceau în soare aidoma firelor de aramă împletite. Pe degete, în loc de bijuterii, purta degetare preţioase din aur şi argint, iar la gât avea ca pandantiv un pantofior micuţ brodat în fir de argint.

„Nu este posibil!" izbucni în sinea sa Sofronije şi porni după ea.

Ea se apropie de Dunăre, se descălţă la un picior şi încercă dacă e rece apa, aşa că pentru o clipă se afla şi pe uscat, şi în râu, apoi se întoarse, o zbughi pe scări şi se pierdu după o uşă ferecată cu patru potcoave. El ţinu minte că potcoavele se întâlneau, ca şi cum caii stăteau

faţă în faţă. A doua zi însă, el o văzu iar pe fată. Şedea la un pas depărtare de el, la balconul acelei case, cu spatele la el şi la trecători, şi-şi tot împletea şi-şi despletea pletele arămii. Locotenentul se miră văzându-şi brăţara la mâna ei. Abia atunci o privi iscoditor pe fată. Îi plăceau tălpile ei înguste, cu degete lungi, că gândi: „Are o pizdă dârză…" Şi se apropie şi mai mult de balcon, apoi se întoarse, gândind orice despre ea, care, din plictiseală, pritocea vinul dintr-un pahar de argint în altul de aur, şi invers. Atentă la un pahar şi neatentă la celălalt, stătea îngândurată, cu un picior strecurat printre zăbrelele balconului.

„Se vede după mâinile ei că o să aibă doi copii", gândi Opujić, „după felul cum îşi poartă rochia că o să divorţeze şi după pieptănătură se poate ghici că o să moară la 48 de ani. Aşa cum muzicienii gândesc cu urechile, ea gândeşte cu sânii", cântări tânărul Opujić şi i se adresă fetei:

— Mi-ai furat brăţara, asta de pe mâna ta!

Ea îşi îndreptă ochii spre el şi el simţi cum trupul ei miroase a piersică. Iar de la privirea aceea, cosiţele începură să i se ridice în sus ca şerpii.

— Asta poate s-o zică oricine. Dovedeşte.

— O să-ţi spun ce scrie pe brăţară. Pe ea sunt gravate următoarele: „Eu sunt o amuletă. Dacă mă goleşti, n-o să-ţi mai fiu de trebuinţă. Dacă ai să înveţi ca iarăşi să mă umpli, îţi voi fi din nou de trebuinţă. Dar ia aminte, dacă amuleta n-o să te mai slujească, asta nu înseamnă că n-o să mai slujească şi altora…" Uite ce scrie pe

brăţara mea. Iar acum, vai şi amar de tine! Trebuie să mi-o dai înapoi, fiindcă brăţara asta înghite mâna celui pe care e pusă! Când o s-o scoţi, ai să rămâi fără mână.

La care fata din balcon chicoti.

— Atunci n-o s-o mai scot. Să facem un troc.

— Cu ce să facem troc?

— Aşa cum tu pretinzi că ţi-am furat brăţara, aşa şi eu pretind că mi-ai furat inelul. E pe degetul tău. Cu un sigiliu cu care se îndeasă tutunul în pipă. Şi pe el scrie ceva, în cerc, cu litere de aur.

Locotenentul se uită în inel şi citi înăuntru inscripţia: „Aminteşte-ţi de mine! Inelul este neprihănirea redeşteptată. Dacă o să mă pierzi..." şi atunci o auzi pe fata de la balcon spunând cu putere:

— Aminteşte-ţi de mine! Inelul este neprihănirea redeşteptată. Dacă o să mă pierzi, vei pierde mai mult decât pe mine. Aştept degetul tău, ursitul meu.

În clipa aceea el se dezmetici, auzind sub inimă o foame vagă plângând ca o durere, iar în adânc, sub caldarâm, năpădind verdeaţa păscută la rădăcină de către morţi. Părul i se zbârli şi întrebă:

— Cine eşti tu?

— Eu sunt al treilea pantof, spuse fata şi dispăru în casa cu poarta ferecată cu potcoave.

Două seri îl chinui pe tânărul Opujić inelul acela, iar în cea de-a treia se duse şi desenă cu creta o cruce de bărbat pe uşa aceea cu patru

potcoave. Dimineaţa, fata trimise o slugă să-l întrebe ce însemna acea cruce.

— Este o ameninţare?

— Nu este o ameninţare, dimpotrivă, înseamnă că de partea aceea a uşii nu e viaţă.

A doua zi, fata luă o cretă şi desenă pe partea lăuntrică a uşii o cruce de femeie, iar seara ea deschise larg uşa în afară aşa încât Sofronije să poată vedea semnul – şi-l văzu. O auzea pe fată cântând molcom prin casă, ca sub clarul lunii, melodia „Amintirea este sudoarea sufletului". Şi intră. Ea îi oferi flori de zahăr – trandafiri şi violete.

— Cine eşti tu? o întrebă el din nou.

— Cine sunt eu? Mă numesc Jerisena Tenecki. Dar mi-e tot mai neclar cine sunt şi mă mir de una singură de ceea ce fac şi de cum mă preschimb. În loc să mă cunosc mai bine, mă cunosc tot mai puţin. Devin un străin în propria mea viaţă. Şi asta mă bucură... Dar tu cine eşti?

— Există o clipă, seara, la râu, când sar la aceeaşi musculiţă şi pasărea, şi peştele. Eu sunt o asemenea musculiţă, iar asta este clipa de la râu. Acum tu să nu crezi că mi-e totuna cine o să mă înfulece. Tu sau altcineva.

Terminându-şi vorba, Sofronije simţi cum tot trupul ei miroase iarăşi a piersică şi o sărută.

— Ce ai sub limbă, se smuci ea, o piatră?

— Da, aici păstrez taina.

— Dă-mi-o mie, dă-mi mie taina ta! zise ea şi la un nou sărut piatra îşi schimbă gura, rămânând la ea. Atunci Jerisena zise pe după piatră:

— În fiecare seară, îngerul îmi scoate sufletul din viaţă şi din trup ca pe un năvod greoi plin cu pradă. Aseară a mai scos un năvod plin. Cu sufletul meu a pescuit sufletul tău.

Apoi el află că ea îşi ungea şi buzele, şi sfârcurile cu acelaşi cârmâz, iar când bătu de miezul nopţii, el aruncă în ea sămânţa în douăsprezece jeturi, aidoma bătăilor ceasului din turn.

*

Aşa începe o mare iubire. Iar de la marile iubiri se îmbătrâneşte repede. După o mare iubire îmbătrâneşti mai repede decât după o îndelungă şi grea suferinţă. Jerisena îl călărea pe călăreţul ei până hăt departe, prin ţinuturi necunoscute, şi se întorcea obosită, bucuroasă şi gâfâind de-atâta drum. Şi-atunci pântecele ei tresălta la bătăile clopotului. De la atâta iubire nu mai avea chef să mănânce. Uneori, seara, aşternea micul dejun pe pieptul iubitului ei şi mânca, hrănindu-se în acelaşi timp cu iubire şi cu făsui gros. Erau fericiţi în mijlocul nefericirii generale, erau învingători în mijlocul dezastrului general, şi asta nu li s-a iertat niciodată.

Al treilea rând de șapte chei

Diavolul

Nezit s-a născut pe podul de pe râul Karaš, din Banat, atunci când stăpânul lui i-a botezat în lehamite umbra. I s-au înşirat o grămadă de nume, ca: „Nepriitorul", „Ducă-se pe pustii", „Piatră în dinţi", „Nefârtatul", „Necuratul". Iar el se socotea a fi totuna cu numele sale şi se temea ca nu cumva ţidula pe care acestea erau scrise să fie aruncată de cineva în foc. Îi plăcea să se pişe cu coada, nu sădea niciodată singur bostani, iar altora le plăcea să-i scuipe în urechi.

A crescut în preajma lacului Bukumir din Muntenegru, pe piatra stâncii. Ştia să scrie, dar nu ştia să citească, fiindcă dacă şi-ar fi citit numele, ar fi pierit pe loc. Din el n-ar mai fi rămas decât un os sec. Nu-i plăceau trandafirii şi nu-i plăcea să i se vadă dinţii negri, şi de-aia

nici nu râdea. Purta nişte cizme ciudate cu tocurile puse în faţă, se zicea că seamănă cu el însuşi şi că e mai iute decât îngerul, chit că-şi cam trăgea un picior. Era văzut printre copii, bătând cercul în ţărână cu coada. Când era mic, se vâra sub pantalonii bărbaţilor şi pe sub poalele femeilor de frica tunetelor, crezând că tunetele taman pe el îl caută. Îi plăcea să se oglindească în satâre, iar atunci când tuna scotea din casă toate satârele în care se oglindise ca nu cumva casa să fie trăsnită.

Se mai zicea despre el că-i avea în custodie pe cei cărora le venea sorocul să se vampirizeze pentru a treia oară. El îi îndruma pe cei născuţi pentru a treia oară vampiri cum anume să intre în visele oamenilor, cum să-i chinuie. Îi plăcea să-i călărească pe oameni, să mulgă vitele altora, să-şi pună haine femeieşti, făcându-şi cingătoare din coadă şi dându-se drept logodnica vreunui tânăr de la oraş. Avea bărbierul lui şi fraţi în toată lumea. Fiecare dintre ei vorbea într-o altă limbă.

Iar el sădea ruguri de mur, ştia să înghită o glumă, să dea în foc ciorba şi să scurteze drumurile. Copiii, când îl visau, făceau pipi în pat. Ştia limba animalelor, îi plăcea muzica, femeile îl urau şi-l înfundau în sticle, crezând despre el că are cap de bărbat pe trup de femeie, dar ele îşi vindeau lui sufletul, fiindcă el ştia că Eva fusese alungată din rai multă vreme după Adam; mai ştia să-şi facă bici din coadă ori din chestia aia a lui, scoasă din ceacşiri. Era un bun plugar, ştia să are până şi-n albia râului. Dar se temea

de câinele negru, de cântatul cocoşilor şi îi plăcea să se aşeze pe cântarul de la moara de apă. Nu căuta niciodată lumea, lumea îl căuta pe el, zicând îngrozită:

— Dacă ţi se prinde de poale, taie poalele!

Însă el se temea de cuţitul în teacă neagră şi de tufele de păducel. Arunca o umbră de cal oriunde era în satul lui, iar copiii îl batjocoreau, strigând după el:

— Tvi, tvi! Du-te la păscut cu iepele albe!

Odată, în tinereţe, a făcut un lup din patru beţe şi-o blană de oaie, dar lupul nicicum să meargă. Atunci el s-a rugat în vis lui Dumnezeu, fiindcă el doar în vis crede în Dumnezeu. Şi Dumnezeu i-a zis: „Spune-i lupului tău: «sări pe tată-tău!» şi-o să prindă viaţă".

El aşa a făcut, iar lupul mai să-l sfâşie-n bucăţi.

L-au împărtăşit pescarii, dar ca împărtăşania lor să nu fie înghiţită, l-au azvârlit în râu, zicându-i:

— Eu îţi dau ţie grijanie, iar tu îmi dai mie peşte.

Lumea vorbea despre el că e clevetitor, el se temea de măceş, de căţei vărgaţi şi de cingători negre. Când cineva îl pălmuia, el întindea şi celălalt obraz ca să fie lovit, dar oamenii ştiau că aşa ceva nu se cuvine şi nu cutezau să-l lovească a doua oară, fiindcă s-ar fi născut doi ca el. L-au lăsat în seama femeilor. Care l-au chelfănit până i-a căzut coada, iar el, după cele întâmplate, a făcut din coadă o femeie atât de frumoasă că n-avea pereche printre oameni. Se

numea Petra Alaup şi trăia la Triest. Iar el se făIea la câte o răspântie:

— Dumnezeu a făcut omul după chipul şi asemănarea lui şi uitaţi-vă cât e de urât, iar eu am făcut-o din coada mea pe soră-mea, şi uitaţi-vă ce frumuseţe e.

A luat-o de nevastă într-o noapte furtunoasă, ea a ţinut trei luni la subsuoară un ou de cocoş, fără să se spele. Din ou a ieşit un prunc cu urechi de bou, leit taică-său. Pe lângă acest copil, Nezit a mai avut unul. Care a fost tatăl minciunii. N-a făcut niciodată rău celor care îl urau, ci doar părinţilor lor, ca şi celor care îl îndrăgeau. Viaţa lui a fost tipărită la Niš (Pavle Sofrić, „Istoria diavolului sârb", în *Vocea Eparhiei din Niš*).

Prin 1813, când i s-a urât şi de meseria de fierar, şi-a întrebat nevasta, pe Petra Alaup, ce să facă; ea i-a şoptit gură la gură. Pe atunci el era încălţat cu opinci turceşti dintr-acelea galbene, călărea o iapă albă şi s-a învoit a intra în cavaleria lui Napoleon. A fost încorporat la unitatea căpitanului Haralampije Opujić, care tocmai avea să piardă bătălia de la Leipzig.

Turnul

Într-o dimineaţă, încăperile casei din Zemun s-au pomenit luminate de zăpada căzută în ajun, iar oglinda de pe perete i-a trezit prea devreme cu strălucirea sa albă pe Sofronije şi Jerisena.

În dimineaţa aceea înzăpezită, el a întrebat-o la micul dejun:

— De ce nu vine niciodată pe la noi fratele tău mai mare?

— Pentru că el este ofiţerul austriac care ţi-a sfârtecat burta cu teaca sabiei şi apoi te-a spânzurat de copac. E departe. Îi aleargă pe francezi.

— Şi abia acum îmi spui toate astea? Dar tu de ce m-ai salvat?

Privindu-l mestecând un dumicat pentru bunicul dinspre mamă şi un altul pentru bunica dinspre tată, ea îi răspunse:

— Există două tipuri de femei. De zici că au două sexe diferite, aidoma celor doi pantofi din picioare.

Primul tip poate fi numit „Femeia învingătorului". Ea n-are tată. Şi se ţine cu dinţii de bărbatul ei, pe care îl adoră ca pe un zeu, ca pe Adam şi ca pe tatăl copiilor ei, stăpânul lumii animalelor, cărora el le-a dat câte un nume, ca şi al naturii, căreia i se împotriveşte. Ea n-a uitat unde e buricul pământului. Ea are putere şi bani prin bărbatul ei. Zilele lui sunt mai lungi, iar în ele sunt mai multe nopţi decât am eu – gândeşte ea despre bărbatul ei şi îşi urăşte fiii că-s blegi, iar atunci îi dezbină ca pe Cain şi Abel, nişte pidosnici nenorociţi. N-au decât să sape la umbra lor şi s-o ude cu sudoare, doar-doar o mai creşte, gândeşte ea despre ei. Ea nu-i înghite nici pe cei de-o seamă cu ei, o generaţie care îşi astupă urechile cu barba. Când alege, ea nu-l alege pe cel pe care îl iubeşte cel mai mult, ci pe cel care este cel mai urât de tatăl ei sau de fiul ei. Iubirea ei ţine de clitoris şi înseamnă plăcere, neluând în seamă procrearea.

Al doilea tip poate fi numit „Fiica învingătorului". Ea e îndrăgostită de Tatăl, de cel care poate spune despre sine: „Sunt atoateştiutor dinainte să fi existat". Ea vede în el creatorul, învingătorul, preaputernicul, pe cel care e naşul tuturor. Ea îşi urăşte bărbatul. Chiar dacă e un om cumsecade şi destoinic în branşa lui, despre oameni ca el zice: „Geaba atâta trudă, soarbe din suflet muzica, dar lui îi cresc scaieţi în urechi!" Nu i se iartă tocmai firea sa

însingurată. „Cu ce mă aleg eu de la unul fără nicio trecere şi fără relaţii şi care n-are prestanţă nici cât o babă egipteană?“ Din aceleaşi pricini ea îşi urăşte şi fraţii, şi pe toţi cei de-un leat cu ei. Despre care zice că-s născuţi sub aceeaşi pălărie a timpului, numai că ei şi-au scos pălăria. De aceea îşi adoră fiii cu tot leatul lor, văzând în ei marea cumetrie statornicită de acelaşi spirit al frăţiei tatălui ei şi pe învingătorii de mâine. S-au uscat pe ei cele patru sudori şi i-au zvântat cele patru vânturi, iar acum sunt liberi – gândeşte ea, fiindcă puterea şi bogăţia se dobândesc ori prin tată, ori prin fiu. Una ca ea sfârşeşte de obicei în aşternutul unui coleg al fiului ei. Când alege, ea nu-l alege pe cel pe care îl iubeşte cel mai mult, ci pe cel pe care îl urăşte cel mai tare soţul ei sau fratele ei... Iubirea ei este legată de mitră şi înseamnă procreare, neluând în seamă plăcerea.

— Dar tu, tu cărei specii îi aparţii? Care e sexul tău? o întrebă el cu teamă.

— Niciuneia. Într-un anume sens, eu nu am sex. Şi, măcar până acum, sunt o excepţie. Nu sunt al treilea pantof. Când o fi să aleg, o să-l aleg pe cel pe care o să-l iubesc cel mai mult.

— Va să zică al treilea pantof într-adevăr există!

— Da. Încerc să nu mă port ca orice femeie. Nu mă supun schimbării generaţiilor de învingători şi învinşi, astea sunt rânduieli ce ţin de năravurile soiului bărbătesc. Eu ştiu că pentru bărbat lumea se petrece în celălalt, iar pentru

femeie în ea însăşi. Eu ştiu când umbra plantelor de seară urcă la cer, eu sunt fiica învingătorului. Şi îmi iubesc tatăl mai presus decât orice pe lume.

— Aşadar, tu chiar nu ai ştiut că tatăl meu ţi-a ucis tatăl, în ultimul război, cam prin secolul trecut?

— Dar tu nu eşti vinovat pentru asta, vinovat poate fi fratele meu, Pana Tenecki, căpitan în armata austriacă, care este un tip sanguin ca şi tatăl tău, căpitanul Haralmpije Opujić din cavaleria franceză. În cazul lor, vinovăţiile nu se mai pot întoarce din timpuri trecute. De aceea eu nu-i înghit pe cei din falanga ţâfnoasă a fraţilor mei şi a camarazilor lui, învingători şi asupritori, care nici ei, la rândul lor, nu mă înghit. La fel cum nu mă înghit nevestele lor. Mă gândesc cu groază la copiii mei şi la copiii lor, care se vor supune victoriei lor tiranice dacă ei vor câştiga acest război pe care tu şi ai tăi sunteţi pe cale să-l pierdeţi. Mi-ar plăcea, dacă o să mai apuc să trăiesc, s-o sfârşesc în patul unuia dintre acei tineri nesiguri care-s de-o vârstă cu fiul meu nenăscut încă, dar mai degrabă ca mamă decât ca amantă, la fel cum te-am ales pe tine pe fiul cel slab al unui tată puternic şi învingător. Te-am ales pe tine pentru că nu te-au iubit nici mama, nici surorile, nici amantele şi n-o să te iubească nici fiica ta, dacă o fi s-o avem. Pentru mine va fi un dezastru, pedeapsa vieţii mele dacă n-o să reuşesc şi-o să fiu nevoită să mă întorc în cârdul fraţilor mei victorioşi, în care se îmbulzesc toate fetele de

vârsta mea, dar de care ţine şi tatăl tău. Capătul drumului meu va fi atunci când voi putea să-mi scot cel de-al treilea pantof.

Dar destul despre mine. Să vedem cum eşti tu, chiar aşa, unde suntem noi doi. Tu vrei să te întorci la detaşamentul tău, care bate în retragere mărşăluind înspre nord-vest. Şi care, inevitabil, va sfârşi undeva în Franţa. Eu nu ştiu dacă Franţa este patria ta, dar ştiu că te-ai înrolat în armata ei. Mai ştiu de asemenea că patria e un rău necesar. În cel mai fericit caz, trebuie să te mulţumeşti că patria nu-ţi scuipă în ciorbă. Dar războaiele? Zici poporul, zici luptă pentru gloria neamului tău. Ce e poporul? Uită-te la mine. Am 17 ani. Sunt de-o vârstă cu omenirea, fiindcă omenirea are întotdeauna 17 ani. Asta înseamnă că un popor e pururi un copil. Care tot creşte şi căruia, precum hainele, îi rămân mereu strâmte limba sa, spiritul, memoria şi chiar viitorul. Tocmai de aceea un popor trebuie mereu să-şi primenească hainele fiindcă îi tot rămân scurte, îl mai strâng şi îi plesnesc când se mai împlineşte şi el. E o treabă anevoioasă, şi totuşi o bucurie. Să zicem, limba. În vis, toţi înţelegem toate limbile. Visul este ţinutul nostru natal de dinainte de Turnul Babel. În vis, toţi vorbim unica noastră mare protolimbă, a viilor şi a morţilor... Şi atunci, la ce atâtea războaie? De ce să dai înapoi istoria? Orice crimă este în parte o sinucidere.

— Vrei să mă îndemni să mă las de militărie?

— Da. Vreau să te laşi de militărie. Militar de carieră a fost tatăl tău, tu n-ai chemare pentru

asta. Ce-ar fi să sărim din turnul ăsta direct în flăcări, din tot dezastrul ăsta despre care degeaba crezi că ne apără şi că ne aduce siguranţă şi bani? S-o luăm de la capăt.

— Ştii ce, sufletul meu, din războiul ăsta eu am învăţat ceva. Toţi camarazii de vârsta mea din detaşament care au căzut primii pe front au fost cu mult mai înţelepţi şi au ştiut cu mult mai mult decât lumea din jurul lor, decât noi toţi ceilalţi, şi prin asta i-am recunoscut, presimţind c-or să fie degrabă omorâţi. Iar ei au ştiut că orice crimă se produce cu o premeditare de o mie de ani... Ceilalţi, care vor muri mai târziu, sunt proştii. Dar toate astea nu au nicio legătură cu isteţimea înnăscută a unora sau cu obtuzitatea altora. Există, aşadar, două cazuri. Noi ţinem de celălalt caz.

— Cum adică?

— Noi suntem nişte amanţi fericiţi, nu-i aşa? Iar fericirea te prosteşte. Fericirea şi înţelepciunea nu merg împreună, aşa cum nu merg împreună trupul cu gândul. Fiindcă doar durerea este gândul trupului. Or, oamenii fericiţi ajung să fie proşti. Abia când îi secătuieşte fericirea asta a lor, amanţii încep iarăşi să devină înţelepţi, dacă au fost vreodată. De-asta nu e bine ca noi să decidem acum dacă o să-mi pun sau nu sabia în cui... Sunt paşii Domnului, iar tu eşti robul...

Astfel vorbea în acea dimineaţă la Zemun tânărul şi inconştientul locotenent Opujić din Triest, nedându-şi seama că sabia lui stătea deja pusă în cui.

Steaua

Când locotenentul Sofronije Opujić şi-a scos sabia de la şold şi s-a lăsat de militărie, şi-a luat cu Jerisena Tenecki un petec de pământ pe care au început să-l cultive. În seara aceea degustau mierea nouă din prisaca lor, miere care pişca un pic, păstură tescuită şi pită din castane sălbatice cu portocale amărui. Stăteau pe întuneric culcaţi în aşternuturi şi vorbeau despre stele proaste şi stele înţelepte. Fereastra era larg deschisă, perdeaua în care se culcuşise vântul era împinsă în cameră şi înfoiată ca o gravidă. Sofronije îşi aminti cum, copil fiind, la Triest, se lăsa purtat de uşă ţinându-se de clanţă în bărbie şi cu palmele, după care se cufundară ca de obicei în o mie şi una de nopţi. Încercau să calculeze în ce noapte îl concepuse Şeherezada pe copilul ei cu Harun şi ce poveste

îi spusese ea în noaptea aceea. Dar nu o scoteau nicicum la capăt, fiindcă aveau mereu prea puțină noapte și niciodată îndeajuns de mult somn. Trăiau repede – patru anotimpuri pe zi, cum spunea Jerisena.

În seara aceea mai aveau ceva de discutat. Căpitanul Haralampije Opujić se ivise printr-o scrisoare, înștiințându-i că-l citește pe Horațiu, că știe să cânte la flaut și, printre multe alte nimicuri, le scria că dorește să-i vadă. Pentru prima oară pe noră, iar pe fiu după amar de vreme, ca să-l poată recunoaște dacă l-o mai întâlni vreodată. Tatăl era înrolat într-un escadron care însoțea un ambasador în misiune diplomatică la Țarigrad, iar ținutul în care trăiau Jerisena și Sofronije se afla în drumul lui. Dar, spre surprinderea Jerisenei, tânărul Opujić ezita să răspundă scrisorii tatălui său. Uneori i se părea că Sofronije îi ascunde ceva.

Căci el într-adevăr avea ceva de ascuns. Și anume – mica lui foame de sub inimă, care ajungea în adâncul sufletului său ca o mică durere. Uneori se închidea în cameră și lucra ceva, aștepta o scrisoare ori pleca pentru o zi-două. Iar noaptea, cu urechea pâlnie, asculta muzica furtunilor magnetice, care îi dezvăluia printre bubuituri și ecouri galerii subterane, labirinturi, orașe întregi de mult distruse și rase de pe suprafața pământului, pe ale căror străzi înfundate el hoinărea purtat de hohotul mirosurilor reci și fierbinți ale străfundurilor. Ori auzea prin piatră și nisip vuind în cor grupele sanguine ale metalelor, care erau doar ecoul

continentului de mult înghiţit de apele Mării Panonice. Mare care nu mai exista, dar care, printr-un cordon ombilical, încă păstra legătura cu cele două Atlantide...

Jerisena, care acum se oglindea în ochii vacilor şi caprelor, în ochii şerpilor şi câinilor, simţea că el e locuit de o nelinişte. Purtarea lui şi convorbirile lor erau mereu altcumva în fiecare odaie a casei, unde broaştele şi clanţele clănţăneau aidoma unor pistoale goale. După fiecare uşă el devenea un altul. În bucătărie vorbea numai turceşte, în salon limba mamei Jerisenei, pe care o învăţase de la iubita lui, în bibliotecă tăcea. Iar seara se culca gol în aşternut şi dogorea straşnic ca o sobă, se tot dezvelea, aşa că până în zori, când el începea să bâiguie în greacă, ea trebuia să-l învelească mereu, ca pe un copil.

Într-o după-amiază ea l-a sărutat, iar el a tresărit la sărutarea ei.

— Ce-ai în gură? o întrebă el.

— O pietricică ce poartă o taină. Ai uitat că taina ta e la mine? Tot timpul am avut grija ei. Să faci bine să mi-o dezvălui chiar acum. Prea multă vreme i-ai pus cep, ca unei misive într-o sticlă. De altfel, de ce să te temi de taina ta? Orice taină este păstrată de propria ei sfiiciune. E mai bine ca ea să-şi poarte sieşi de grijă.

— Bine, termină el discuţia, până poimâine dimineaţă, când ai să vii la câmp ca să ne aduci pâine proaspătă, mie şi lucrătorilor mei, o să mă gândesc la ce voi face... Fiindcă treaba nu e chiar aşa de simplă.

Şi aşa a fost. El a plecat la câmp, ducând argaţilor rachiu din şapte ierburi. A doua zi de dimineaţă, lucrătorilor li se făcu foame mai devreme ca Jerisena să ajungă cu pâinea. Când ei îl căutară să le dea ceva să-şi potolească foamea, el se bucură. Cum stăteau ei sub smochin, zise: „Smochinule, aruncă-ţi roadele ca să aibă şi lucrătorii ce mânca!"

Era o spusă dintr-o poveste pe care el o auzise în copilărie.

Smochinul aruncă într-adevăr câteva roade cu două luni înainte de soroc şi ei mâncară. Iar Jerisena, cu pâinile şi merindele ce trebuiau aduse în acea dimineaţă, ajunse cu căruţa două luni mai târziu...

Ducea pe umeri două urcioare luate din căruţă şi mergea cu un picior în apă, iar cu altul pe malul lacului aflat la marginea câmpului. Şi nici vorbă să-şi dea seama câtă vreme trecuse. Şi era mai frumoasă ca oricând.

— Te-ai gândit cum o să faci? îl întrebă ea, dar şoptindu-şi sieşi: „Câtă amăreală în gură, de zici că stă sufletul acolo!"

— M-am gândit, i-a întors-o el, o să mă asculţi cu gura, nu cu urechile.

— Cum adică?

— Aşa am gândit eu. Eu o să-ţi spun o poezie în limba mea, iar tu ai s-o asculţi în limba ta maternă.

— Păi nu-s aceleaşi limbi, spuse ea.

— Păi tocmai asta e. Dacă eşti pregătită să auzi, adevărul ţi se va dezvălui în liniştea dintre două limbi. Pentru că între limbi domneşte un

ocean de liniște. Eu am rânduit astfel cuvintele încât atunci când le vei auzi vor suna întocmai și în limba mea, și în limba mamei tale, doar că în limba ei or să însemne cu totul altceva. Și îți vor dezvălui și taina mea. Sensul lor în limba mea este absolut lipsit de importanță.

Și el începu:

„Mă rog Ție, Stăpână, Născătoare de Dumnezeu,
Nu-ți îndrepta ochii spre ea, spre dragostea mea,
Și nu-i asculta cererile,
Și n-o pomeni în rugăciunile tale!
Neobservat să treacă în zbor sufletul ei,
Pentru că tot ce va face dragostea mea
E atât de cumplit că nu mă pot încumeta
A mă gândi ori a afla ceea ce poate fi.
Iar dacă tu o aperi pe ea, pe dragostea mea,
Vei afla totul despre ea, ceea ce eu nu mă încumet a ști.
Dacă te rogi pentru ea și pentru păcatele ei
Trebuie să știu și eu, care mă rog ție.
La tine mă rog, Stăpână, Născătoare de Dumnezeu,
Nu-ți îndrepta ochii spre ea, spre dragostea mea".

Jerisena îl asculta cu atenție și treptat fruntea ei se însenina, fiindcă înțelesese că în patima lui femeia nu exista sau, mai bine zis, în patima lui erau toate femeile din lume la un loc și că de fapt ceea ce îl atrăgea spre viitor era altceva,

ceva într-adevăr minunat şi neostoit. Fără nicio vorbă, ajunşi acasă, a scos din dulap cizmele galbene ale lui Sofronije şi a făcut bagajele.

— Mergem cu tatăl tău la Ţarigrad. Direct la coloana aceea cu scutul de aramă.

Luna

Era anotimpul „dintre două pâini" când Jerisena şi iubitul ei o porniră către răsărit, prin carantină, unde la un han aveau să-i aştepte căpitanul Haralampije Opujić şi trimisul diplomatic pe care acesta îl însoţea. Jerisena dormea în şareta încărcată cu bagaje, iar tânărul Opujić mergea călare. Tot timpul sub copitele calului său simţea cum vuiesc două drumuri, urcuşul spre Ţarigrad, zvâcnind ca o umbră sonoră, apoi calea legiunilor romane gonind spre răsărit.

Drumul îi ducea către un ţinut care iarna se numeşte „între câine şi lup"; în depărtare se zăreau două turnuri, câte unul de fiecare parte a drumului, când brusc răsunară focuri de armă. Opujić dădu pinteni calului şi la o cotitură privi

râul. Mirosea a icre şi se umflase cu nuci, fiindcă în anul acela nucii rodiseră peste măsură, încât îşi zdrobiseră crengile şi umpluseră apele de sub ei cu roadele şi frunzele lor. Pe râu, agăţat de fumul hornului roşu ca un păianjen de firul său, se afla o hardughie de han, iar în bătătura lui, un pâlc de călători trăgând cu puşca în apă.

— Nu-l lăsa, nu-l lăsa să treacă! ţipa gângav cineva.

— Doamne, uite la el cum s-a prins, se văicărea un altul, încărcându-şi arma.

Sofronije Opujić gândi că era vorba de o aflare în treabă şi intră în han să întrebe de o cameră.

— Nu mai e decât o singură cameră, le zise hangiul şi îi conduse pe Jerisena şi pe el la primul cat, prevăzut cu un balcon cu caldarâm. Prin caldarâm răzbise iarba, iar odaia fusese cândva spoită în verde. Avea o sobă care se încălzea cu balegă şi fân, focul aprinzându-se de-afară, iar înăuntru, pe o laviţă, apa era pusă la încălzit.

— E cea mai frumoasă odaie, zise băiatul, care privea oarecum pieziş, de parcă voia să scuipe.

— Văd că faceţi exerciţii de tragere, îi zise Sofronije la cină ăluia care ţipase la râu.

— Nu te-te înţeleg, domnule, i-o tăie acesta, mâine când o să vă mai ve-veniţi ceva în fire, o să tragi şi dum-dum-neata cu puşca. Dar, de fapt, ce-ce odaie v-au dat?

— Odaia verde, nu-i aşa? se amestecă în vorbă al doilea călător – că dacă e cea verde, să luaţi aminte la ce-o să visaţi la noapte.

— Dar de ce, mă rog frumos? i-o întoarse Opujić râzând.

— Prin odaia asta am trecut cu toţii, noi, ăştia care aşteptăm acum în carantină. Imediat am cerut alta. Noi, cei care am înnoptat în odaia asta, am visat la fel.

— Şi anume ce, dacă ne e permis să ştim şi noi? continuă Sofronije, cu o nuanţă ironică în glas.

— Eşti o făptură greu de dovedit! zise un al treilea – frăţioare, noi toţi l-am visat pe acelaşi tip care miroase a nuci. Şi care are chica părului strânsă într-un fluture de sidef. Omul poartă un mundir şi vrea să-i lichideze pe cei care îl visează în odaia aia. Şi pe mine a încercat să mă trăsnească cu sabia, dar m-am trezit la vreme. Alţii nu.

— Şi ce s-a întâmplat cu ei?

— Toţi o bâl-bâl-bâie – i-o întoarse cel de pe mal. De-aia tragem cu puş-puş-ca.

— În ce trageţi? întrebă Jerisena, râzând de una singură.

— În coji de nucă. Cu ele trec apa râului forţele necuratului dinspre Turcia la noi. Fiindcă forţele necuratului nu pot sta pe apă. Şi atunci sunt purtate pe coji de nucă. Ieri, cineva l-a visat pe ăla din odaia verde şi l-a dibuit. Se zice că ar avea o turnătorie de clopote la Zemun.

— Phi, ce mai corăbioare cu vrăjitoare sunt cojile astea de nucă, şi mai vreţi să-l opriţi

pe vrăjitor. Geaba atâta trudă! D-ăştia ca el trec apa şi pe coji de ouă, le-a râs în faţă Jerisena, doar că a doua zi de dimineaţă şi ea era palidă.

În noaptea aceea, ea şi tânărul Opujić s-au dus devreme la culcare. Stătea întinsă pe spate în bătaia clarului de lună verde şi simţea miresmele râului stivuite frumos, cele uşoare peste cele greoaie: mai întâi mirosul de apă şi mâl, apoi cel de fum şi, în fine, la suprafaţă pluteau în plăci adieri de tei. În seara aceea, numai clarul lunii avea trei miresme, amestecate între ele cu cele trei faze ale lunii. Umezeala apei intra pe fereastră, iar cineva din han cânta la clarinet. Se auzea molcom melodia lor, „Sudoarea este amintirea sufletului", şi Sofronije Opujić luă în gură o şuviţă din părul Jerisenei. Stătea culcat pe burtă, era peste măsură de mirat auzind acea melodie în acel loc şi simţea că îmbătrâneşte, atât el, cât şi patima lui, nopţile îl duceau undeva în trecut, iar zilele îl trăgeau îndărăt, pe vremea când viitorul îi apărea ca o negură care i se vâra molcom printre paşi. Îşi făcea griji pentru Jerisena, fără o pricină anume, simţea gustul colbului de sub pat, de sub putreziciunea hanului. Auzea racii ieşind la mal sub clarul lunii, iar nasul său amuşina adâncimile, aflând sub pământuri miresme de argint jilav şi piatră încinsă. Simţea gazul metan subteran alungând petrolul în susul versanţilor din pântecele pământului, stivuirea damfului de vegetaţie putredă peste cel de sulf şi de apă clocotită feruginoasă. Iar în zori, Jerisena, aflată în pat lângă el, ţipă trezindu-l:

— Aici plouă în prostie, în prostie e secetă! Şi eu, care l-am visat – zise.

— De unde ştii că e el?

— Are în coama părului acel fluture de sidef... La cingătoare poartă o carte, pare-mi-se că-s versuri...

— Şi nu te-a atacat?

— Nu, dimpotrivă, s-a speriat de moarte când m-a văzut.

În clipa aceea, afară se trăgea iarăşi cu puşca. Opujić se ridică, privi peste marginea balconului şi încremeni. Călătorii din han trăgeau chiar în tatăl lui Sofronije. Moment în care Jerisena urlă:

— El e! L-am recunoscut! Uite-i fluturele de sidef în păr – şi atunci Sofronije o opri:

— Taci! E taică-meu, iar tâmpiţii ăştia vor să-l omoare.

Şi înşfăcă puşca.

Dar căpitanul Haralampije Opujić n-avea nevoie de ajutor. Într-o clipită călăreţii lui îi dezarmară pe călători, îl pălmuiră pe bâlbâitul care trăsese în căpitan, din care pricină acesta se opri din bâlbâit, apoi aduseră în curtea hanului caleaşca luxoasă a ambasadorului francez. Pe care stăteau de-un deget aurul şi de două degete noroiul. Când se deschise portiera şi se lăsă scăriţa, întâi se ivi o cizmă violetă, după care sări un tinerel într-un mundir albastru încins cu un văl de mătase, despre care se şopti că este trimisul Alteţei Sale Imperiale Napoleon, care se îndrepta spre Ţarigrad.

Soarele

— Sunteţi frumoasă şi tânără. Vă doresc ceea ce deja vi s-a întâmplat, zise căpitanul Haralampije Opujić atunci când fiul său i-o prezentă pe Jerisena.

Bătrânul Opujić se afla în han cu pintenii însângeraţi care în dimineaţa aceea îi salvaseră viaţa de la gloanţele neaşteptate şi trăgea din pipa lui verde. Era trupeş ca o sobă de teracotă, în ciuda faptului că îmbătrânise sub „loviturile vremii", în primii zece ani deloc, ca apoi zece ani într-o singură noapte. Putea trece podul cu un măgar în cârcă, cum zicea el glumind, în timp ce călătorii din carantină se holbau îngroziţi la fluturele de sidef care îi împodobea coama, adulmecând mireasma de nuc pe care o răspândea în jurul său, iar Jerisena privea uimită la volumaşul cu poemele lui Horaţiu de la

cingătoarea căpitanului. În vremea asta, căpitanul era vesel şi comandă cina pentru toată lumea din sală, inclusiv pentru ambasador, care era servit în camera lui.

În drumul său spre Ţarigrad, ambasadorul francez luase cu el un secretar, iar căpitanul – cinci călăreţi în cizme roşii, ca pentru nuntă, şi un al şaselea în nişte opinci galbene, turceşti. Erau în stare să ajungă oriunde şi să îndure orice neajunsuri. Căpitanul Opujić era însoţit de o fată cu nişte ciudate înfloriturii sure în pletele ca pana corbului, atât de pieptoasă că se putea mușca singură de sâni. O chema Dunja. Cum îi văzu pe Jerisena şi pe tânărul Opujić, Dunja chicoti la cel de-al treilea pantof care atârna la gâtul Jerisenei, iar pe Sofronije îl întrebă de rană. Aşa că Jerisena înţelese că fata care îl însoţea pe căpitan era una dintre acele farmazoane pe care tatăl i le trimisese fiului în timpul celor trei fronturi, iar în părul Dunjei recunoscu smocurile care creşteau pe umerii lui Sofronije al ei. Presărate cu aceleaşi steluţe sure.

— Îţi mai aminteşti când am cinat împreună cu Evdokija? îl întrebă Dunja pe Sofronije şi-şi îndreptă către Jerisena ochii ei aurii semănând cu două jumătăţi de ou fiert.

— Ia să vedem, se desfătă mai întâi căpitanul, pocnindu-şi degetele mâinilor greoaie şi fără inele (fiindcă inelele te încurcă la sabie). Să vedem. Mai întâi fiecăruia câte o porţie de limbă cu iarbă sură şi o ciorbiţă de tărâţe... Şi adu-ne, dacă ai, pâine frământată cu un fir de ţărână. Iar în privinţa iubirii faţă de glie, treaba

stă astfel, fiule: totul pentru popor, nimic cu poporul! Iar tu, băiete, pregăteşte-mi de două ori câte un castron cu lacrimi divine şi calde, o privire dusă, din cele amărui, care îmbătrânesc într-o oră, cu lămâie. Şi fasole fiartă în apa Savei. N-ai apă de Sava? Păcat! Atunci dă-mi boabe pané. Iar pentru domnişoara Tenecki, nişte scoici pané. Pentru Dunja mea, ce binevoieşte Evdokija. Şi la urmă, ceai de urzică îndulcit cu miere.

„Ăsta să fie tatăl meu?" se întrebă în clipa aceea Sofronije, amintindu-şi de copilărie şi de tatăl său stând culcat în beznă lângă nevasta lui, Paraskeva Opujić, în dormitorul lor din palatul de la Triest, cu capul înălţat şi pândind cu urechea. În sfârşit, după atâţia ani, Sofronije ştia la ce trăgea cu urechea tatăl lui. Şi mai ştia de ce mama lui îi tot aşeza capul pe pernă. Bătrânul Opujić stătea treaz până la ultimul foşnet de fustă din capătul scării.

— Însă, în privinţa celor din Serbia, continuă căpitanul, eu le trimit banii pe care îi câştig vânzând praf de puşcă francezilor, ca să-şi cumpere şi ei praf de puşcă. Tu, băiete, ascute-ne cuţitele, ca să pot tăia fitilul lumânării ăsteia stinse. Şi alege pentru noi nişte ceşti negre. Că tare mult îmi plac ceştile negre, că-s cele mai frumoase, nu-i aşa, domnişoară Tenecki? Hai, dă-i bătaie, băiete! Că mâine în zori fiecare făptură de aici va trebui să-şi ia în spinare drumul, să se piardă în ceaţă...

Nici n-apucă bine căpitanul să-şi încheie comanda, că în han năvăli un cârd de femei aducând un urs şi un om într-un mundir francez. Se prezentară oaspeţilor ca fiind un teatru ambulant.

— Să ştiţi că spectacolul e plătit de binefăcătorul nostru, căpitanul Haralampije Opujić, zise omul în mundir, care e un mare iubitor de teatru şi care acum se află undeva în Silezia. De aceea vă vom prezenta o bucată straşnică, cu titlul „Cele trei morţi ale căpitanului Opujić".

La care căpitanul Opujić râse în hohote şi se adresă actorilor:

— Păi, începeţi jocul, copii, pentru ca vorbelor noastre de hârtie să le găsim odihna în visele noastre, să se înfierbânte un pic în sângele nostru, ca apoi iarăşi să cadă bolnave de viaţă!

După care una dintre femei zise, adresându-se falsului căpitan Opujić, cel în mundirul francez: „Strămoşii tăi, căpitane, au avut fiecare câte o moarte. Tu nu. Tu vei avea trei morţi, iată-le (atunci ea arătă către celelalte femei din trupă). Bătrâna, frumoasa şi fetiţa, ele sunt cele trei morţi ale tale. Priveşte-le bine..."

— Şi asta-i tot ce-o să rămână din mine? se băgă atunci în vorbă adevăratul căpitan Opujić.

— Da. Asta e tot.

— Şi nu e puţin! aruncă iarăşi căpitanul Opujić.

„Numai că, ia aminte, căpitane, tu n-ai să bagi de seamă la morţile tale, ai să treci călare pe sub ele ca pe sub arcul de triumf şi-ai să-ţi

vezi de drum de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat."

— Şi ce-o să fie după cea de-a treia moarte a mea, când o să mă vampirizez pentru a treia oară? sări dintr-odată în spectacol căpitanul Opujić, încă o dată satisfăcut de fâstâceala comedianţilor şi de uimirea oaspeţilor din han.

„Pentru o vreme, căpitane, atât ţie, cât şi altora, o să vi se pară că încă sunteţi în viaţă, că nu s-a întâmplat nimic, până ce n-ai să întâlneşti ultima iubire, până în clipa în care o să se îndrăgostească de tine o femeie cu care ai putea avea copii, clipă în care vei dispărea de pe suprafaţa pământului, fiindcă al treilea suflet nu poate avea copii, la fel cum nici cel care se vampirizează pentru a treia oară nu poate avea copii..."

În clipa aceea, de sus, din han, se auzi un clarinet. De data asta cineva cânta Haydn, „Corala Sfântului Anton". La acele sunete, căpitanul sări ca ars, întrerupse reprezentaţia, îi părăsi în fugă pe actori şi năvăli în balconul pavat.

O clipă mai târziu apăru în sufragerie la braţ cu o doamnă purtând în mâini o perniţă albastră. În decolteul adânc avea pe sâni aluniţe false parfumate, iar orificiul din scoica urechii era dat cu cârmâz. La celălalt braţ al căpitanului Opujić era un tânăr în uniformă de husar, cu o splendoare de păr ondulat.

La vederea lor, Dunja chicoti în mânecă, iar clopoţeii de la perniţa albastră a invitatei căpitanului clinchetiră. Atunci se auzi căpitanul Opujić rostind cu o voce schimbată un fel de litanie:

„Străbătut-am întinderile
Înaintemergătorului
în scârbele mele
Şi nicăieri n-am aflat adăpost,
acoperiş n-am găsit.
Greu mai e printre ai tăi,
printre sârbi.
Inel cântător îţi dăruiesc,
să nu mă pierzi din ochi.
Cântătorului tău tinereţea
nu-i luminează anii târzii.
Din somn groaznic vis
mă redeşteaptă la tine
Şi treaz îmi văd inima
răsărită în noaptea vrajbei
Şi apusă la cântatul
catavasiei barbare...“

După asemenea vorbe, căpitanul făcu prezentările, fiind vorba de doamna Rastina Kaloperović, din Sremski Karlovci, şi de fiul acesteia, Arsenije, sublocotenent în armata austriacă, care, iată, întâmplător, dar graţie unui fericit concurs de împrejurări, îşi întâlnesc, după multă vreme, fiica, respectiv sora, pe Dunja Kaloperović, aflată acolo. Dunja se ridică în întâmpinarea nou-veniţilor, îşi sărută mama cu tot cu perniţa albastră cu zurgălăi, iar pe frate pe gură, şi toţi se aşezară.

— Nu te-aş mai fi recunoscut. Parcă te văd pentru prima oară. Te-ai făcut mai frumoasă de când mi-ai devenit soră vitregă, îi zise Arsenije Dunjei. Ţi-am adus ceva. Cerceii tăi. Vrei să ţi-i pui în urechi?

— Nu aici. Urechea își pierde nevinovăția ori de câte ori își pune cercelul; întotdeauna sângerează un pic, zise Dunja zâmbind.

Zâmbetul acela i se păru sublocotenentului Arsenije aidoma unui instrument necunoscut și prețios la care ea cânta cu o aleasă măiestrie. Iar Dunja își privi fratele vitreg în ochi și sărută lingura neagră din farfuria ei de parcă pe el îl săruta.

„Mi-a și observat tălpile", gândi înciudată Jerisena Tenecki, din celălalt capăt al mesei, mâncând scoici și privindu-l uimită pe căpitanul Opujić. „Oare el să fie cel care mi-a ucis tatăl?"

În momentul acela, de parcă auzise întrebarea, bătrânul Opujić luă paharul și se ridică să toasteze.

— Mes dames, vă întrebați, desigur, cum de s-a putut îneca în funingine sufletul unui om care se află în fața dumneavoastră. Permettez-moi l'opportunité de vous expliquer mon cas... O viață de om am cântat în strana bisericii, după care m-am oprit din cântat și m-am apucat să beau cât pentru două vieți – și-am ras două podgorii, după care m-am apucat să cânt și la guzlă, până am dat cu ea de pământ. Acum pot să spun totul... După cum știți, uneori sexul frumos cerea de la faimoșii comandanți de oști din acest război câte o șuviță de păr drept amintire. Ce-i drept, și unii dintre noi, ăștia mai de rând, avem uneori pe trupul nostru brăzdat de răni smocuri de păr de femeie – semn că ele ne-au tămăduit. Și în aceste șuvițe de păr de femeie și de bărbat se ascunde deosebirea dintre

noi, soldaţii, şi cei care ne conduc. Fiindcă oamenii se împart în cei care ucid şi cei care urăsc. Noi, soldaţii, suntem soiul nedăruit care ucide, pleava ordinară faţă de cei dăruiţi şi puternici care se pricep să urască. Poţi învăţa un om cum să se slujească mai iute de sabie decât de furculiţă. Dar ura e o treabă care se învaţă vreme de generaţii. E un dar. Ca o voce frumoasă. Un dar mai periculos decât orice sabie. Dacă l-aş avea, n-aş fi soldat, ci turnător de clopote de cealaltă parte a fluviului dumnezeiesc care e Dunărea din Zemunul vostru, mademoiselle Tenecki, aş bea vin din cel mai frumos clopot, dintr-o ureche mi-ar creşte salcie, din cealaltă struguri şi m-ar durea sufletul pentru orice cocoş de fier de pe acoperişul turnătoriei dumitale. Aş şade frumuşel în barca mea, aş trage la peşti înţelepţi şi poate aş urî şi eu pe cineva taman de la Paris până ce i-ar cădea urechile. Doar că eu nu sunt dăruit urii, şi de aceea trebuie să-mi ucid vrăjmaşii. Dar asta e o poveste tristă, iar azi e o zi veselă. Mă găsesc iar în familia mea, după atâţia ani, şi aş vrea să beau acest pahar în sănătatea celor dragi. Vivat!

Căpitanul Opujić goli până la fund paharul şi-l zvârli pe fereastră drept în râu. Care pahar căzu printre cojile de nucă ce pluteau în beznă pe firul râului.

A doua zi dimineaţă, celălalt mal al apei ieşise din ceaţă, scăldat în soare. Era mai înalt, dedesubt scăldat de ape, deasupra năpădit de ierburi, care se aplecau peste apă aidoma spumei unui val prelung, tăcut şi verde. Când

caravana porni, tânărul Opujić încălecă pe mânza lui mai mult gol, aşa cum îi plăcea lui să călărească de când lepădase sabia, îşi ajunse din urmă tatăl şi-l întrebă dacă fusese plătită consumaţia de la cină, la care primi acest răspuns:

— Fiecare dintre noi e bun de plată cu câte o zi de marţi din aprilie, de la care luăm restul o oră!... Şi eu care mă gândeam c-ai să mă întrebi când om scăpa noi, grecii şi sârbii, de nenorociri, iar tu mă întrebi de cină.

— Şi când o să scăpăm de nenorociri?

— Când n-o să mai fie coşciug sârbesc care să nu se facă barcă şi nici prun în Serbia de care să nu să priponească vreo barcă.

*

Caravana ţinea drumul către răsărit prin Grecia, la dreapta rămâneau Sfântul Munte Athos şi marea dimprejur, se şoptea despre consulul francez că e bolnav, fiindcă în familia lui bărbaţii mureau la fiecare generaţie cu un an mai devreme şi că deja acum sorocul era la 29 de ani.

— Încearcă să te uiţi la soare – şi-ai să-l vezi ca pe un scut de aramă cu o gaură neagră la mijloc, îi zise căpitanul Opujić fiului său, atingându-i în galopul calului cizma cu cizma sa. Tânărul Opujić îl privea îngrozit, dar tatăl său ridică liniştit mâna arătând în depărtare.

— Iată Ţarigradul! Acolo, în Fanar, vă aşteaptă tatăl Hrisostom cu ducatul meu în sutană. I l-am dăruit lui şi bisericii lui ca să te cunune cu domnişoara Tenecki. Să fiţi fericiţi.

Judecata de Apoi

Aminteşte-ţi de Ţarigrad la Atena şi vei da de un Ţarigrad, aminteşte-ţi-l la Roma – şi vei da de un alt Ţarigrad.

În târgul întins şi aşezat între trei mări şi patru vânturi, pe două continente şi sub sticla verde a Bosforului şi-au găsit şi ei un acoperiş, la începutul toamnei. Nopţile se suflecau precum ciorapii în casa lor de deasupra apei, casă care număra vapoarele şi vânturile în vreme ce ei coborau la mal ca să cumpere balsamuri uleioase. Care mult îi mai plăceau Jerisenei, aşa că ori de câte ori se ivea prilejul, se opreau la prăvălioara din mijlocul bazarului egiptean, din cotul Cornului de Aur, ca să bea ceai cu haşiş şi să se uite la copiii care pescuiau fără momeală. Era atâta peşte că doar aruncau undiţa şi scoteau prada. În dugheana aceea întâlniră un

omuleţ ciudat cu o funie la cămaşă în loc de guler, despre care li s-a spus că avea sânge de sârb, dar că era de credinţă turcă. Omul cobora o dată pe lună până la Cornul de Aur în bazarul Kapali şi trecea pe la acea dugheană ca să cumpere arome. Întotdeauna purta aceeaşi discuţie cu vânzătorul, de parcă repeta o rugăciune.

— Cândva a fost zidar, le-a povestit vânzătorul, iar acum bolânzeşte de o ciudăţenie; în somn, timpul îi trece mult mai iute decât în trezie, aşa că-n fiecare noapte timpu-i trece până peste cap măcar un deceniu, aşa că aici, la Ţarigrad, nici ăi mai bătrâni nu ştiu câţi ani are. Poate că nici el nu mai ştie.

În după-amiaza în care l-au văzut în dugheană, el intrase plin de încântare şi dispus să cumpere orice.

— Santal? l-a întrebat târgoveţul de mirosuri, aplecând o sticluţă mată peste o alta şi aşteptând. Aşteptau în lumina amurgului şi nu se întâmpla nimic. Ca apoi, când cumpărătorul voia deja să renunţe şi să iasă, târgoveţul a zis:

— Ai de aşteptat cât îţi trebuie să citeşti din Coran o sura.

Cumpărătorul era neştiutor de carte şi nu ştia nici cât ţine cititul unei sure din Coran, dar în clipa aceea la gâtul aplecat al sticluţei mai mari se ivi o picătură strălucitoare ca o cometă lăsându-se încet pe coadă şi picurând la vale în sticluţa mai mică.

— Vrei să probezi? întrebă târgoveţul şi şterse dibaci buza sticluţei cu degetul, pe care i-l întinse cumpărătorului. Care luă un pic pe deget, vrând apoi să-l şteargă pe haine.

— Nu pe haine! îl avertiză târgoveţul, fiindcă arde. Pe palmă. Întâi pe palmă. Iar când cumpărătorul făcu întocmai şi vru să miroasă, vânzătorul îl opri.

— Nu astăzi, domnule, nu astăzi! Peste trei zile! Abia atunci adevăratul miros se dovedeşte. Care o să ţină cât o sudoare. Doar c-o să fie mai răzbătător decât sudoarea, fiindcă are puterea lacrimii…

O asemenea discuţie au auzit Jerisena şi Sofronije în ziua aceea la Cornul de Aur, iar târgoveţul i-a invitat să mai vină la ceai, fiindcă avea ceva special să le ofere.

— Ziua e făcută pentru dragoste, iar noaptea pentru cântec, le-a zis părintele Hrisostom când au trecut pe la biserica lui din Fanar, fiindcă dragostea vede, iar noaptea aude.

În vreme ce ascultau acele vorbe, pe fresca din spatele lor, în penumbră, se iveau din mare peşti şi monştri marini, iar din gâtlejurile acelor monştri se iveau oameni, copii şi femei, ţinând în mâini instrumente muzicale care cu imnurile şi cântările lor veneau în întâmpinarea trâmbiţelor îngereşti ce chemau la Judecata de Apoi.

S-au cununat în duminica Cincizecimii, în clipa în care se iubeau mai mult ca oricând.

Jerisena Opujić îşi ducea deseori soţul la Templul Înţelepciunii, care sub turci nu mai era biserică, dar nu era nici geamie. Au intrat în uriaşa umbră apăsătoare a bisericii, care faţă de templu era precum moartea faţă de somn. Acolo, în biserică, aştepta o coloană înaltă cu un scut de aramă ferecat în piatră. În scut era o

deschizătură unde se aşeza policarul, iar cu palma se desena un cerc în jurul degetului din deschizătură şi se punea o dorinţă. Dar Dumnezeu îl răsplăteşte pe cel pe care îl iubeşte cu o mare bucurie, dar, în acelaşi timp, şi cu un mare necaz. Şi de aceea Sofronije nu s-a încumetat să intre. Dar stând la umbra uriaşei construcţii, el simţea că Templul mai are o umbră. Jos, sub temelii, se deschideau în cupola lăuntrică a pământului strana şi casa scărilor, plăcile de piatră în pantă care duceau în adâncuri – către apele subterane ale Bosforului şi către apa dulce de pe uscat oglindind sanctuarul de deasupra sa ca un ecou care imită cuvântul. Acest relief subteran era alcătuit din sunete, dar şi din materiale dure, aidoma celor de deasupra. Sfânta Înţelepciune se oglindea nu numai pe apă, ci şi pe Pământ.

Dar pe Pământ se oglindea şi cerul de deasupra ei. Dintr-o dată, la umbra Sfintei Sofia, Sofronije începu să urmărească deplasările constelaţiilor astrale, legate precum ecoul cu sunetul de constelaţiile de sub scoarţa pământului, desluşind deplasările Racului, ale Balanţei, ale Leului ori ale Fecioarei. Devenise astrologul ciclului zodiacal subpământean. Dar simţea cum setea lui, ori foamea, care îl împingea spre toate astea, era doar noviciat şi pregătire pentru îndestularea şi potolirea patimei lui necurmate. Şi de asta nu s-a încumetat să intre în Templu.

„Gândul tău e lumânarea cu care poţi aprinde lumânarea altuia, dar pentru asta îţi trebuie foc", gândea Sofronije. Doar că focul lui se afla sub pământ.

Până într-o zi, când târgoveţul l-a chemat iarăşi la un ceai. Făcuse rost de lucrul acela pe care de mult dorea să i-l arate. Coborând în chioşcul lui, dădu iarăşi de omuleţul cu funia la gât. Mirosea a abanos, iar vânzătorul îi şopti că sudoarea bătrânului mirosea aşa.

— Îi asudă urechile. Numai sudoarea lui are cel puţin un veac şi jumătate, adăugă vânzătorul, zâmbind şi scoţând din turbanul lui o para, pe care le-o arătă în palma sa.

— Un ban călit în iad, şopti el, şi paraua strălucea de parcă îi plăceau spusele lui. Atunci târgoveţul înălţă în faţa lor pe tejghea un şiştar cu apă şi îi ceru Jerisenei să arunce banul în apă. Paraua nu vru să se lase la fund. Jerisena se miră, dar Sofronije, purtând umbra Sfintei Sofia cu sine, simţea că paraua era turnată dintr-un aliaj de aramă, argint şi sticlă, deşi o vedea pentru prima oară. Şi într-adevăr, când o puse în gură, în ea se auzi vuietul minereului de argint şi se simţi vibraţia sticlei prelucrate în focul subpământean. Dar mai puternic decât acel vuiet se auzea ceva ca un sunet de trâmbiţă de aramă.

— Mai există încă doi asemenea bănuţi, se pomeni spunând un zidar care era de faţă.

— Cu o para ca asta poţi cumpăra ziua de mâine, cu încă două parale – ziua de azi şi pe cea de ieri –, zise el adresându-i-se lui Sofronije, iar Jerisenei i se păru că zidarul şi Sofronije nu se întâlneau atunci pentru prima oară, că se ştiau dinainte şi chiar că între ei exista un fel de înţelegere pentru a se întâlni acolo, în bazarul egiptean.

Ca o confirmare a acelui gând, tânărul Opujić plăti paraua fără nicio vorbă. Şi *mâine* se duse direct la Sfânta Sofia.

Cum intră în templu, se simţi pierdut în piaţa imensă care de fapt era biserica de sub cupolă. Zăcea cu totul în beznă, doar prin uriaşa broască a uşii răzbea lumina soarelui. Îşi petrecu privirea peste toţi stâlpii din hram, dar pe niciunul dintre ei nu văzu scutul de aramă. Doar pe un stâlp strălucea o rază de soare la înălţimea unui stat de om. Când se apropie, sub raza aceea descoperi scutul şi gaura din el. Vârî policarul ca în deschizătura unei uriaşe trâmbiţe de aramă şi făcu un cerc cu palma, şoptind dorinţa sa juruită. Şi nu se petrecu nimic.

Acum, nici Sofronije Opujić nu se aştepta ca dintr-odată lucrurile legate de el să se schimbe într-atât încât să se vadă pe loc. Şi totuşi i se părea oarecum ciudat că nu simte nimic. Când ajunse acasă, îi spuse Jerisenei că făcuse gestul. Ea îl îmbrăţişă, se apropie de fereastră şi scuipă în Bosfor pietricica tainei lui.

— Gata cu tainele şi cu ascunzişurile! Acum toate se vor împlini. Nu-i aşa că totul pare o trezire?

Se purta de parcă era mai ştiu eu ce praznic, pregăti flori zaharisite, trandafiri şi iasomie în ulei dulce, se aşezară la fereastra largă a casei, de fapt o ambrazură pentru tun, şi-şi amintiră de *O mie şi una de nopţi* şi de calculele lor.

— Poate că de-aia nu avem copii, că n-am calculat în ce noapte a rămas însărcinată Şeherezada şi ce poveste a spus ea cu acel prilej, zise

Jerisena, iar Sofronije Opujić, privind-o, simți cum îmbătrânește de atâta dragoste.

— Există adevăruri care îl ajută pe om să moară, zise ea, și chiar omul este un adevăr care moare. Omenirea are întotdeauna 17 ani, și nici eu nu am mai mult! Eu încă nu-i am!

În noaptea aceea îl auzi pe Sofronije zvârcolindu-se sub pătura greoaie din păr de câine în care se înfășurase. Auzea cum barba lui crescută zgâria fața de pernă și vedea în bărbia soțului ei gropița aceea ca un buric și se mira. A doua zi dimineață el îi spuse:

— Orice mare iubire e într-un fel o pedeapsă.

— Știi, noi toți avem cu Dumnezeu o învoială. Jumătate din tot ce avem sau facem, jumătate din timp, din forță sau frumusețe, din treburile și călătoriile noastre ține de noi, însă cealaltă jumătate merge la Dumnezeu. Așa e și cu dragostea. Jumătate din dragostea noastră ne rămâne nouă, iar cealaltă merge la Dumnezeu, și acolo rămâne într-un loc mult mai frumos și durează o veșnicie, orice s-ar întâmpla cu jumătatea noastră de dragoste de aici. Gândește-te cu bucurie ce minunat lucru e ăsta!

Dar totul era în zadar. Trupul ei nu mai mirosea a piersică atunci când era în apropierea lui sau atunci când i-l atingea, Jerisena nu-și mai ungea sfârcurile cu același cârmâz care era și pe buze. Se uita la soțul ei neînțelegând ce spune. Iar el, care altădată venea în grabă spre Jerisena, acum începea să se îndepărteze la fel de grăbit, aidoma unei constelații. Dacă înainte nu se

putea opune apropierii nestăvilite, acum nu putea face nimic împotriva acestei îndepărtări ameţitoare şi fără întoarcere.

Atunci Jerisena îi zise:

— Ai avut dreptate. De la o mare iubire te prosteşti. Iar noi ne-am prostit. Măcar în ce mă priveşte. Şi nu mai pot să zbor. Nici în vis, darmite în cameră. Poate că dragostea e în stare să ucidă.

Iar în gând îşi zicea: „Cu un alt bărbat poate că aş putea avea un copil".

Lumea

La puţin timp după venirea sa în Ţarigrad în anul 1813, ambasadorul francez şi-a zis să dea o recepţie în grădina reşedinţei sale. Oaspeţii erau înveseliţi de prezicători şi dansatori, iar în clipa în care intrau în locuinţa spaţioasă a ambasadorului-băieţel, orchestra începea să cânte. Căpitanul venise cu Dunja, a cărei faţă arăta de parcă plânsese toată noaptea, doamna Rastina Kaloperović, având părul pudrat cu pulbere argintie, venise cu fiul ei, tânărul Kaloperović, care căuta pe cineva cu privirea când fu surprins să vadă în salonul cel mare o fereastră ovală dând în încăperea alăturată. Având rama ca o ghirlandă cu flori, fereastra părea mai degrabă un tablou. Scena îi amintea lui Sofronije de o fereastră din casa părintească de la Triest. În clipa aceea, cavalerii căpitanului

întinseseră o horă, iar primul din şir era atât de iute că nu ştiai care-i călcâiul şi care degetele. La care Jerisena şopti:

— Hora e un labirint.

Oaspeţii se tot adunau, gazda era într-un mundir albastru guşă de porumbel şi fără galoane, cu plete blonde şi mătăsoase şi, ca de obicei, cu o cingătoare de mătase; secretarul său era în negru, cu nasturi de argint la veşminte şi la cingătoare. Îngrijorarea de pe chipul lui îl prindea la fel de bine ca şi lipsa îngrijorării de pe chipul băieţelului în albastru de lângă el, prezentă totuşi la cizmele acestuia, care permanent îşi căutau locul. Deodată încăperea se întunecă şi în acea fereastră-ramă se ivi ca o pictură vie o apariţie nudă care îşi aruncase un văl peste şolduri. Nu i se putea bănui sexul, deşi avea sânii dezgoliţi. Care sâni le păreau femeilor a fi de bărbat, iar bărbaţilor – de fetiţă. Când dansul încetă, încremeni şi arătarea în poziţia sa de pictură vie în ramă. Stătea cu un picior îndoit de la genunchi şi asta îi amintea tânărului Opujić de poziţia corpului său când a stat spânzurat la ordinul căpitanului Tenecki. Doar că apariţia aceea nu atârna cu capul în jos, ci stătea într-un picior.

În clipa aceea, în salon şi în grădină năvăli zece ţigani zornăindu-şi clopoţeii cusuţi la poale şi care începură să le dea în cărţi oaspeţilor. Căpitanul strigă:

— Tarocchi! Tarocchi! Îşi luă fiul de mână şi-l târî în grădină, lângă o prezicătoare.

— Cărţile, domnul meu, sunt tot o vorbire. Dar ai grijă, vrei o taină mare sau o taină mică? Şi cui vrei să ghicesc?

— Amândurora, din aceleaşi cărţi, zise căpitanul.

— O taină mare, spuse Sofronije.

— Bine, domnule. Numai să nu care cumva să râzi în timp ghicesc fiindcă asta aduce ghinion. Şi să vă puneţi câte o întrebare, fiecare în sinea lui, ca eu să n-aud.

Femeia întinse basmaua în faţa ei şi, pomenind că „nu merge pe piatră", scoase dintr-o punguţă de piele 22 de cărţi şi le întinse Opuijicilor să le „încălzească". După ce cărţile fură bine amestecate, Sofronije le tăie, iar Haralampije le făcu cruce. Ţiganca le azvârli cu mâna stângă în formă de cruce pe basma, iar în mijloc acoperi cruciş o carte cu o alta. Când o întoarse, ea îi spuse tânărului Opujić:

— Tatăl tău a fost omorât. Iar tu ascunzi o mare taină.

— Tatăl meu nu a fost omorât, râse tânărul Opujić, e aici, în faţa noastră.

La care prezicătoarea îl privi îngrozită pe căpitanul Opujić, îşi strânse cărţile şi părăsi casa chiar în momentul în care oaspeţii erau chemaţi la cină.

Aflaţi la ultimele îmbucături şi tare moleşiţi, oaspeţii ambasadorului francez ascultau muzică. Sublocotenentul Kaloperović îşi lipise privirea de sora sa vitregă, Dunja, şi era ca dus, când maică-sa, văzând privirea aceea, zise:

— Trag nădejde că n-ai uitat de jurământul nostru. Ţi-ai îndeplinit promisiunea pe jumătate, ai răsturnat-o măcar?

— Pe Dunja? Ba bine că nu. Şi încă la han.

Doamna Rastina râse amar.

— După socoteala mea, adăugă ea la urechea fiului, ne-a rămas încă foarte puţin şi jurământul nostru e ca şi împlinit. Mie mi-au rămas încă doi paşi, iar ţie unul.

— Unul, zise tânărul Kaloperović tulburat, iar mama îl mângâie cu privirea ei argintie.

— Pentru că ultimul pas, zise ea nepăsătoare, îl vom face împreună.

Atunci cineva începu să cânte molcom „Sudoarea este amintirea sufletului", în greacă, era aceeaşi melodie pe care Sofronije şi Jerisena o îndrăgeau ca fiind a lor.

Şi atunci Sofronije făcu pasul crucial al vieţii sale. Mişcat de cântarea aceea, el căută privirea nevestei lui, care se afla lângă el. Dar nu o întâlni. Jerisena asculta şi ea cântecul şi privea înainte, respirând precipitat. Atunci îşi ridică ochii. Privirea ei, în vreme ce-şi trecea îngândurată degetele prin păr, era îndreptată spre fereastra întunecată din casa vecină, în spatele căreia se afla un zid în beznă deasupra căruia domnea nemărginirea nopţii, mustind de apă şi vegetaţie. Astfel că privirea ei lovea întâi fereastra, apoi ajungea la zidul din beznă, după care se pierdea în depărtări, chiar dacă Jerisena nu mai vedea nimic. Era îndreptată către răsărit, înspre pădure, aluneca peste Marea Neagră, trecea peste Odesa, peste stepe, lăsa în urmă

pescarii trăgând năvoadele din Marea Caspică, trecea peste Masivul Caucazian, peste Pamir şi într-o clipă se stingea la marele Zid Chinezesc, dar nu pentru că ostenise ori pentru că era o încercare prea mare pentru privirea aceea, ci pentru că Jerisena nu zărea ceea ce tânjea să vadă, de aceea pur şi simplu încetă a mai privi într-acolo. Şi atunci Jerisena fremătă la acel cântec, privirea ei îl întâlni în sfârşit pe scaunul alăturat pe căpitanul Haralampije Opujić, tatăl soţului ei, iar trupul ei mirosea a piersică.

Sofronije o privea îngrozit pe Jerisena, iar Jerisena îl privea pătimaş pe tatăl lui. Stătură câteva clipe nemişcaţi şi abia atunci Sofronije observă că Jerisena avea iarăşi sfârcurile date cu cârmâz de buze, dar nu mai avea la gât pantofiorul de argint. Jerisena îşi scosese al treilea pantof.

„Ea o să aibă cu taică-meu copilul pe care nu l-a putut avea cu mine", îi trecu lui prin cap.

Şi în clipa aceea în Sofronije se stinse foamea aceea ca o mică durere ce-i crescuse ani de zile sub inimă, prefăcându-se acum într-o mare durere. Tot ceea ce îl duruse cândva începu iarăşi să-l doară, toate zgaibele din copilărie de pe trupul şi din sufletul său se treziră stârnite, iar de pe trup începură să-i cadă smocurile de păr negru şi roşu. După 17 ani i se lăsă mădularul, cizma dreaptă încetă a-l mai juli, auzul i se scurtă brusc, încât nu mai putea auzi sub pământuri. Iar lumea se deschidea larg în faţa lui. Îngrozit, vru să dea înapoi, să-şi smulgă policarul, dar era prea târziu. Dorinţa lui juruită

se îndeplinea undeva departe de el în mod desăvârşit, lucrând pentru el, alături de el, şi poate în ciuda lui, dar cu un preţ teribil. Cineva atotputernic îi îndeplinise dorinţa, dar îl lipsise de iubirea Jerisenei. De undeva, cine ştie de unde, se temea Sofronije, deja o porniseră raze de milostenie, îşi simţea inima uşoară, căci lucrurile se schimbau în jurul lui şi dinlăuntrul lui, totul era hotărât şi toate hotărârile ulterioare îi erau acum uşurate. Simţea cum constelaţiile se schimbă în folosul lui, cum trece din Balanţă în Scorpion, schimbându-i-se şi gustul gurii din cel de ciuperci în acela de căprioară. Tot ce exista, tot ce era şi ce ştia bine îi apăreau într-o singură clipă necunoscute şi străine, iar ceea ce încă nici nu exista îi apărea clar şi apropiat. De parcă fiecare carte a destinului său, toată Arcana Majoră, cădea invers, răsturnându-i viaţa şi simţurile dinspre pântecele pământului către cosmos.

„Dumnezeu îi dăruieşte pe cei pe care îi iubeşte cu cea mai mare bucurie şi totodată cu cel mai mare necaz", gândi el, voind să plângă când îşi auzi tatăl sporovăind la masă:

— Şi zâmbetele se cer tălmăcite, doamna mea, aidoma cuvintelor! Zâmbetul francez, de pildă, e greu de tradus în greacă. Zâmbetul iudaic este intraductibil, pe când neamţul n-o să zâmbească decât dacă gluma are preţul trecut pe ea…

În timp ce căpitanul trăncănea întruna, în timp ce Sofronije Opujić stătea pur şi simplu uitându-se la nevasta lui, iar ea la tatăl lui,

cineva se uita la Sofronije. Doamna Rastina Kaloperović, ținând în brațe perna cu clopoței, îl mânca din ochi. Fiindcă Sofronije fusese penultimul amant al fiicei sale, Dunja, cu care ea încă nu se culcase. Era penultimul pas al legământului lor, care în fine trebuia să se împlinească și să încununeze unicul lor ultim pas. Al lui Arsenije și al ei. Pe scurt, Sofronije Opujić era unicul obstacol rămas între doamna Rastina și așternutul fiului ei, Arsenije Kaloperović.

Acea privire a doamnei Kaloperović se încrucișă pentru o clipă cu a căpitanului Opujić, care lovi paharul cu cuțitul și se ridică să țină un toast în cinstea împăratului francez. Și atunci se petrecu ceva de neînțeles.

În văzul tuturor celor prezenți în grădina ambasadorului Franței la Țarigrad, căpitanul Haralampije Opujić se făcu nevăzut, cu pahar cu tot. A doua zi dimineață, servitorii au găsit sub scaunul lui doar o pereche de pinteni însângerați.

Moduri de etalare în Tarot

„CRUCEA MAGICĂ" – Forma cea mai simplă de deschidere în Tarot, în succesiunea semnificaţiilor cărţilor etalate şi citite.

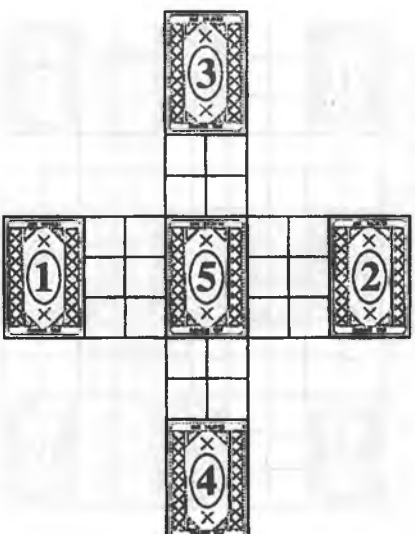

„MAREA TRIADĂ“ – în succesiunea semnificaţiilor cărţilor etalate şi citite. Primele trei cărţi se referă la trecut, cele din mijloc – la prezent, iar ultimele trei – la viitorul celui căruia i se ghiceşte.

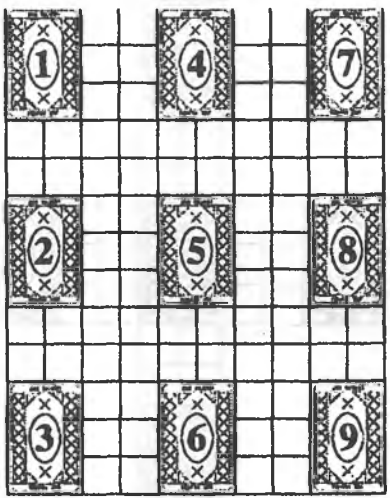

„CRUCEA CELTĂ“ – în succesiunea semnificaţiilor cărţilor etalate şi citite. Cartea *cinci* semnifică destinul celui căruia i se ghiceşte, cărţile din faţă – trecutul, pe când cartea *zece* semnifică sfatul pe care îl va da ghicitorul.

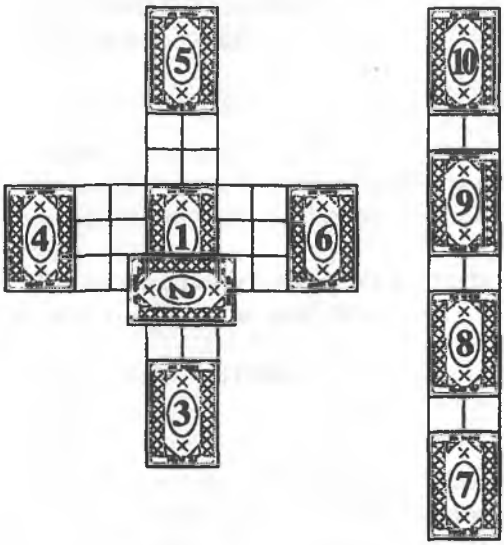

Cuprins

Autobiografie — în loc de prefață / 5

CHEILE MARII TAINE
PENTRU DOAMNELE
DE AMBE SEXE

CHEIA SPECIALĂ

NEBUNUL / 11

De cade drept cartea: Nestatornicie, dar cu urmări fericite. Ți se propune o alegere; drumuri noi, încercări.

De cade invers cartea: Piedici. Ferește-te de lovituri la cap. Cei din jur se arată răuvoitori.

PRIMELE ȘAPTE CHEI

Prima cheie
MAGUL / 19

Drept: Cunoaștere binefăcătoare, forță creatoare. Originalitate. Moment prielnic pentru începerea unei activități. Personalitatea celui căruia i se ghicește.

Invers: Decădere. Șarlatanie. Început rău.

A doua cheie
MAREA PREOTEASĂ / 27

Drept: Bucurie sinceră, influență ascunsă. Cartea semnifică armonie; mama cunoașterii,

învăţătoarea înţelegerii, personalitatea celui căruia i se ghiceşte.

Invers: Nestatornicie, înşelăciune în căsnicie, aprecieri eronate.

A treia cheie
ÎMPĂRĂTEASA / 35

Drept: Fertilitate, feminitate, belşug material, moştenire de bunuri imobiliare.

Invers: Acţiuni pripite, perioadă rea în activitate, dezamăgiri. Surmenaj.

A patra cheie
ÎMPĂRATUL / 50

Drept: Ocrotire, oblăduire, ajutor sau sfat înţelept în depăşirea unei crize. Energie benefică.

Invers: Puternicul necruţător şi semeţ. Criză de bani, neputinţă într-o acţiune, sfat rău. Nu-ţi iese nimic din ceea ce faci.

A cincea cheie
MARELE PREOT / 59

Drept: Dominare conform convenţiei. Partener sacrificat în dragoste. Hotărâre excelentă. Adaptabilitate. Înţelepciune, vederi largi.

Invers: Intoleranţă, înşelăciune. Neîmplinire, mari greutăţi la orizont. Apreciere greşită la locul de muncă, legături amoroase scurte.

A şasea cheie
ÎNDRĂGOSTIŢII / 64

Drept: Îndoială. Alegere între două iubiri. Sănătate.

Invers: Iubire neîmpărtăşită. Tulburări nevrotice în dragoste. Sfârşitul iubirii, relaţie amoroasă din interes.

A şaptea cheie
FAETONUL / 74

Drept: Succes. Izbânda minţii asupra convenţiilor ei.

Invers: Succes neaşteptat. Lipsă de voinţă şi boală.

AL DOILEA RÂND DE ŞAPTE CHEI

A opta cheie
PUTEREA / 87

Drept: Izbânda dragostei asupra urii. Sinceritate. Siguranţă, energie fizică şi sufletească.

Invers: Mânie. Piedici din partea apropiaţilor, conflicte, greutăţi mari.

A noua cheie
PUSTNICUL / 91

Drept: Ţi se oferă înţelepciune. Chibzuinţă. Hotărâri bune. Experienţă. Tămăduitor.

Invers: Singurătate, tristeţe. Sfat care nu e de niciun folos.

A zecea cheie
ROATA NOROCULUI / 97

Drept: Schimbare, urcuş şi coborâş, adevărata fericire. Câştig.

Invers: Planuri tărăgănate, nehotărâre.

A unsprezecea cheie
DREPTATEA / 103

Drept: Echilibru, karma, lucruri legale. Judecător.

Invers: Proces. Nedreptate neaşteptată din partea cuiva.

A douăsprezecea cheie
SPÂNZURATUL / 108

Drept: Ispăşire, victimă. Intuiţie. Adâncirea înţelepciunii superioare. Trecerea de la interese lumeşti la spiritualitate. Evenimente pe care nu le putem influenţa, dar care invariabil au efecte negative.

Invers: Dezorientare. Despărţire. Risipire inutilă de forţe. Reevaluarea propriilor demersuri.

A treisprezecea cheie
MOARTEA / 113

Drept: Transformare, schimbare, reînnoire. Câştig.

Invers: Luptă, boală, melancolie. Sărăcire bruscă şi schimbare în rău. Doliu.

A paisprezecea cheie
CUMPĂTAREA / 120

Drept: Răbdare, bună înţelegere, pace sufletească, dar şi avertisment.

Invers: Iubire fără armonie. Trândăvie. Acţiuni care se lasă cu remuşcări. O hotărâre luată cândva dă roade amare.

AL TREILEA RÂND DE ŞAPTE CHEI

A cincisprezecea cheie
DIAVOLUL / 129

Drept: Fatalitate, trei demoni, ataşament faţă de latura materială. Magnetism. Aptitudini supranaturale. Anturaj rău.

Invers: Boli sexuale. Pericole, sarcină nedorită.

A şaisprezecea cheie
TURNUL / 133

Drept: Catastrofă, distrugeri, respingerea ambiţiilor egoiste şi a modului de viaţă anterior.

Invers: Neprevăzut, neprieteni, haos. Boli.

A şaptesprezecea cheie
STEAUA / 139

Drept: Nădejde, sănătate, inspiraţie. Îndeplinire a dorinţei, creativitate.

Invers: Situaţie nemulţumitoare, deznădejde. Dezamăgire din pricina unei persoane apropiate.

A optsprezecea cheie
LUNA / 145

Drept: Înşelăciune, pericol neprevăzut. Duplicitate şi invidia apropiaţilor. Infidelitate. Sarcină. Lucrează intuiţia, visele, inspiraţia.

Invers: Iluzii, pericole ascunse. Boli mintale, imaginaţie săracă.

A nouăsprezecea cheie
SOARELE / 150

Drept: Fericire, eliberare, căsătorie. Sănătate.

Invers: Vanitate, neînţelegeri. Boală uşoară.

A douăzecea cheie
JUDECATA DE APOI / 159

Drept: Trezire spirituală, adaptabilitate. Depăşirea pământescului. Protecţie. Rezolvarea unei probleme care părea nerezolvabilă.

Invers: Inconştienţă. Hotărâre nechibzuită. Ruptura unei iubiri îndelungate.

A douăzeci şi una cheie
LUMEA / 167

Drept: Bucurie, reuşită în acţiuni, despăgubiri, realizarea dorinţei. Începutul unei fericiri trainice.

Invers: Cartea are aceeaşi semnificaţie, fiind cartea lui Hermes („Cum e sus, aşa e şi jos"); ea este cartea a douăsprezecea întoarsă – „Spânzuratul".

Moduri de etalare în Tarot

Crucea magică / 177
Marea triadă / 178
Crucea celtă / 179

FICȚIUNE FĂRĂ FRONTIERE

Milorad PAVIĆ (n. 1929), coborâtor din neamul Pavicilor, care de șase generații a dat scriitori notorii, reputat comparatist și medievist, și-a propus să-i confere cititorului, iar nu autorului, locul central al cărților sale. „Pentru că întotdeauna s-a vorbit doar despre scriitori talentați sau dăruiți, se cuvine să se vorbească și despre cititori talentați și dăruiți", tranșează provocator Pavić chestiunea crizei romanului, pe care o socotește mai degrabă o criză a cititului.

După ce ne-a inițiat în trei ipostaze de citire a romanului: roman-dicționar (*Dicționar khazar. Roman lexicon în 100 000 de cuvinte*); roman-careu de cuvinte încrucișate (*Peisaj pictat în ceai*); roman-clepsidră (*Partea lăuntrică a vântului sau roman despre Hero și Leandru*), Milorad Pavić ne propune un roman-tarot. Este vorba despre *Ultima iubire la Țarigrad. Îndreptar de ghicit*, roman structurat în 22 de capitole care corespund cărților de tarot ce alcătuiesc etalarea Major Arcana (Marea Taină), numerotate de la 0 la 21, și care, împreună cu o etalare mai mare (Minor Arcana), de 56 de cărți, alcătuiesc Tarotul. Cartea este o interpretare romanescă a simbolicii ezoterice proprii acestei tehnici de divinație care este Tarotul.

Ca roman de dragoste, cartea urmărește destinul femeii într-o lume a bărbaților, descrie modele de comportament și tipuri de femei în contrast cu lumea bărbaților, tranșată maniheist în învingători și învinși, întrevăzând pentru femeie posibilitatea de a fi în afara sau deasupra acestei diviziuni: de a fi o terță persoană.

ISBN 973-697-632-7

PARALELA 45
EDITURA

5 948362 019146 >